

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ І МЕНЕДЖМЕНТУ

СТУДЕНТСЬКИЙ КОМІТЕТ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО
ІНСТИТУТУ БІЗНЕСУ І МЕНЕДЖМЕНТУ

ВІСНИК
СТУДЕНТСЬКОГО
НАУКОВОГО
ТОВАРИСТВА

В и п у с к № 1 / 2018

Харків – 2018

*Рекомендовано Вченою радою Харківського національного технічного
університету сільського господарства імені Петра Василенка.*

Протокол № 11 від 13.06.2018 р.

В 53 Вісник студентського наукового товариства навчально-наукового
інституту бізнесу і менеджменту Харківського національного технічного
університету сільського господарства: збірник наукових праць. – Харків:
ХНТУСГ, 2018. – Вип. 1. – 96 с.

*Редакційна колегія: ОНЕГІНА В.М., доктор економічних наук,
професор (головний редактор);
ВАСИЛЬЄВ А.Й., доктор економічних наук, професор;
КОРНІЄЦЬКИЙ О.В., доктор економічних наук, професор;
КРАСНОРУЦЬКИЙ О.О., доктор економічних наук, професор;
МАРЕНИЧ Т.Г., доктор економічних наук, професор;
ОРЕЛ В.М., доктор економічних наук, професор;
ПОТИШНЯК О.М., доктор економічних наук, професор;
ЗАЙКА С.О., кандидат економічних наук, доцент;
КРАВЧЕНКО О.М., кандидат економічних наук, доцент;
МАНДИЧ О.В., кандидат економічних наук, доцент
(відповідальний секретар);
ШИБАЄВА Н.В., кандидат економічних наук, доцент;
ДЯДЬКІН О.С., голова студентського наукового товариства ННІ БМ*

ББК 74.58.268

В 53

Адреса редакції:

Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44, каб. 311

E-mail: visnyk_snt_bm@ukr.net

*© Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Аграрна сфера віддає належне місце процесу, метою якого є формування конкурентоспроможності господарських структурних одиниць ринкового типу. Метою таких одиниць є здатність максимально ефективно використовувати ресурсний потенціал сільського господарських підприємств. З цієї мети можемо поставити передову ціль для сільського господарських підприємств – забезпечення стабільної продовольчої безпеки держави та вихід на аграрні ринку світу [1-5].

На формування конкурентоспроможності сільського господарських підприємств впливають такі групи фактори: природні, технологічні, економічні, що тою чи іншою мірою відображають процес виробництва.

Негативними з них є [2]:

- недостатні фінансові ресурси,
- властивість підприємств до конкурентного типу,
- недостатній рівень системи раціоналізації,
- висока собівартість,
- незначна підтримка з боку держави,
- недостатній рівень розвитку маркетингової політики.

Позитивними чинниками, що впливають на конкурентоспроможність є такі:

- висока якість продукції,
- налагоджений зв'язок з споживачами і покупцями продукції,
- кваліфікований персонал.

Головною причиною виникнення конкуренції в аграрній сфері є поява великої кількості сільськогосподарських об'єднань, що показують результати політики передових монополій в завоюванні лідируючих позицій в отриманні прибутку, в якості продукцію та в вигідному ринку збуту [13].

Потенціал підприємства не може бути конкурентоспроможним якщо продукція, що виробляється не є конкурентоспроможною. Таким чином, конкурентоспроможність можна трактувати як сукупність споживчих і цінових характеристик продукції, що виробляється та визначення успіху на ринку даної продукції, її перевагу над аналогами в інших виробників.

Щоб забезпечити високий рівень конкурентоздатності продукції аграрних виробників потрібно створити комплексний механізм стосовно управління конкурентоспроможністю виробленої продукції, що буде стосуватися всі стадії виробництва, що проходить продукція.

Головним об'єктом, що визначає конкурентоспроможність продукції, в ринковій економіці є споживач. Тому, початковим етапом, щодо управління конкурентоспроможністю є збір необхідної інформації про внутрішні і зовнішні чинники, вимоги споживача до продукції, що виробляється на підприємстві та динаміку змін на ринку, що дасть можливість вивчити конкурентне середовище [6].

Проводячи аналіз сучасної фіскальної політики, можемо спостерігати суттєві зміни:

Для досягнення платоспроможності аграрного сектора було знижено у 2 рази податкове навантаження, і введено фіксований сільського господарський податок [11].

Можемо зробити висновок, що завдяки оподаткуванню в аграрному секторі конкурентоспроможність виробників сільськогосподарської продукції мають стимулюючий характер для розвитку підприємства.

В умовах конкуренції ціна повинна забезпечити не тільки просте, а й розширене відтворююче відтворення, що є головною умовою забезпечення вимог, щодо конкурентного стану сільськогосподарських підприємств. Для досягнення потрібно забезпечити паритет цін та

* Науковий керівник – Подольська О.В., к.е.н.

еквівалентного обміну між різними галузями, що взаємодіють між собою при процесі виробництва кінцевого виду продукції, а також при рівновазі між купівельною спроможністю споживачів і сумою вартості товарів з врахуванням якості продукції [7-9].

Щоб вирішити проблему конкурентоспроможності аграрних виробників необхідно фіксувати розмір пільгової відсоткової ставки на певному рівні з можливістю диференціювати її залежно від цілей використання і термінів кредитування.

На сьогоднішній день, агропромисловий комплекс має проблему ресурсного забезпечення підприємства. Необхідно розширювати інноваційну діяльність для підприємства, що забезпечить поширення нововведень у галузі техніки, технології, організації праці і управління, що засновані на використанні наукових досягнень, що задовольняють дану проблему. Цю проблему розглядали в своїх працях такі видатні вчені як П.Музика, П. Березовський. В одній із своїх праць, П.М. Музика зазначив, що інноваційна активність є найбільшим індикатором конкурентоспроможності [10-14]. Здійснення інноваційної діяльності дає змогу підвищити рівень конкурентоспроможності та покращити виробництво діяльність в цілому.

До сучасних проблем, які виникли на шляху аграрних підприємств є відсутність розподілу товарів, завдяки чому неможливо точно оцінити конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції і споживач не отримає повноцінну інформацію про продукцію, що продається на ринку.

Таким чином, для вирішення даних проблем необхідно розробляти заходи, що спрямовані на ефективне виробництво продукції, що відповідатиме стандартам якості і всім характеристикам, що викликають запитання у споживачів.

Література.

1. Азоев Г.А. Конкурентные преимущества фирмы / Г.А. Азоев, А.П. Челенков – М.: Тип. Новости, 2000. – 256с.
2. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства: [навч. посіб.] / І.З. Должанський, Т.О Загорна. – К., 2006. – 384с.
3. Довідник менеджера по управлінню конкурентоспроможністю для магістрів усіх форм навчання / [укл.: А.Д. Дудник]. – К.: КНЕУ, 1999. – 60с.
4. Дмитренко Н.М. Конкурентоспроможність переробних підприємств малого бізнесу в АПК: Автореф. дис. канд. екон. наук. – Дніпропетровськ: ДДАУ, 2008.- С.6.
5. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: [монографія.] / М.Й. Малік, О.А. Нужна. – К.: Інститут аграрної економіки, 2007. – 270с.
6. Портер М. Конкуренція.: уч. пос. / М. Портер – Москва: Вільямс, 2001. – 425 с.
7. Островерх О.В. Необхідність управління змінами в організації / О.В. Островерх, О.В. Родіонов // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. Випуск 172 – Харків: ХНТУСГ. – 2016. – С. 62-68.
8. Островерх О.В. Сільськогосподарська кооперація як один із шляхів підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств / О.В. Островерх, К.С. Богомоллова // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. Випуск 185 – Харків: ХНТУСГ. – 2017. – С. 69-75.
9. Подольська О.В. Напрямки підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств України / О.В. Подольська, К.С. Богомоллова // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Управління інноваціями в маркетингу: сучасні тренди і стратегічні імперативи" (Познань, Польща, 12-13 квітня 2018 р.), – с.7-10.
10. Калінчик М.В. Організаційні проблеми технологічного забезпечення землеробства в Україні / М.В.Калінчик // Агроінком. №1-2. 2015. С. 128-133
11. Материнська О.А. Економічна ефективність виробництва зернових культур в сільськогосподарських підприємствах / О.А. Материнська // Ефективна економіка. – 2013. – № 11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2521>
- 12.Тарнавська Н.П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика / Н.П. Тарнавська ; Тернопільський економічний ун-т. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 570с.
- 13.Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации / Р.А.

Фатхутдинов. – М. : Эксмо, 2004. – 544 с.

14.Шевельова С.О. Конкурентоспроможність молочного підкомплексу: [монографія.] / С.О. Шевельова. – Тернопіль: Збруч, 2001. – С.21.

ВОРОБІЙОВА Н.А.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

СТАН ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ ТА ЗЕРНОБОБОВИХ В УКРАЇНІ

Зернове господарство відіграє важливу роль в аграрному секторі України, забезпечуючи стабільне постачання населення хлібом і хлібобулочними виробами, а також сировиною для промислової переробки. Виробництво, переробка і експорт зерна в Україні дають суттєві грошові надходження до бюджету і є важливими секторами працевлаштування населення країни.

Ці культури унікальні своїми біологічними властивостями, вони накопичують велику кількість висококалорійних органічних сполук – білків, вуглеводів, жирів, макро- та мікроелементів; містять різноманітні ферменти – амілази, ліпази, пероксидази, оксидази та ін.; а також вітаміни: В1(тіамін), В2(рибофлавін), В6(піридоксин), С(аскорбінову кислоту), Е(токоферол), провітамін А(каротин) тощо.

Для харчових галузей, що виробляють хлібобулочні, макаронні та борошняні кондитерські вироби, потрібне зерно твердих і сильних пшениць з підвищеним вмістом кількості клейковини. У зв'язку з цим зусилля агропромислового під комплексу, що займається виробництвом продовольчого зерна, спрямовані на поліпшення його якісних показників (вміст у сировині і харчових продуктах біологічно активних, корисних для харчування продуктів). Цього можна досягти за рахунок збільшення виробництва зерна твердих і сильних пшениць з підвищеним вмістом білка та клейковини. Крім того, це зерно можна використовувати в різних районах країнах для виведення місцевих сортів.

Зерновий комплекс України базується на вирощуванні, переробці та споживанні наступних культур: пшениці, ячменя, проса, риса, вівса, гречки, рапсу та сої.

Основними продовольчими круп'яними культурами, що вирощуються в Україні, є гречка, просо і рис. Основними зернофуражними культурами в Україні є ячмінь, овес, кукурудза на зерно та зернобобові.

Зернобобові культури мають велике фуражне і частково продовольче значення. Посіви зернобобових мають і агротехнічне значення, збагачуючи ґрунти азотом. До особливо зернобобових культур належить горох, віка, кормовий люпин, а також квасоля, соя, сочевиця та ін.

Загальна потреба країни в зерні визначається його кількістю, що витрачається на харчування, переробку, корми, насіння, експортне створення державних резервів. У цьому обсязі найбільшу питому вагу має зерно, яке споживається населенням і тваринами як продукт харчування. В Україні від загальної кількості виробленого зерна на корм худобі та птиці використовується 52-57%, на харчування — 15-17, насіння — 8-10, переробку 3-4 і втрачається при зберіганні й доробці до 6-8%. Тому дуже важливо, щоб виробництво зернових збільшувалось.

Стан виробництва зернових та зернобобових за останні 5 років наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Стан виробництва зернових та зернобобових в Україні за 2013-2017рр.

Показник	Роки					2017 рік у % порівняно з:	
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2016

* Науковий керівник – Онегіна В.М., д.е.н., професор

Посівні площі, тис. га	16210	14801	14739	14401	14624	90,2	101,5
Виробництво, тис. т	63051	63859	60126	66088	61917	98,2	93,7
Урожайність, ц/га	39,9	43,7	41,1	46,1	42,5	106,5	92,2

З наведених даних спостерігаємо:

- Зменшення посівних площ у 2017 році порівняно з 2013 майже на 10% у наслідок виробництво знижується з 63млн. т. у 2013р до 61,9млн. т. у 2017. Така невелика відміна відбулась за рахунок збільшення урожайності на 6,5%;

- Високої врожайності за останні роки Україна спостерігала у 2016 році 46,1 ц/га. У 2017 році збільшились посівні площі з 14, 4млн. га до 14,6 млн. га, але через примхи природи виробництво знизилось на 6%.

Більш краще зміни спостерігаються у наведеному нижче графіці

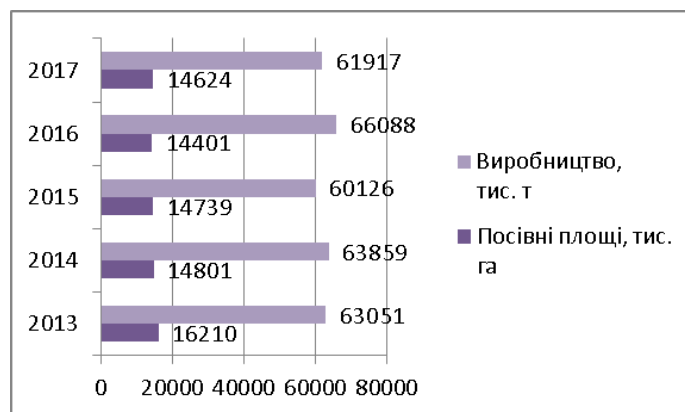

Рис 1. Площі посіву та виробництво зернових та зернобобових культур за 2013-2017рр.

Зернова галузь є ключовою у розвитку агропромислового комплексу України. Українське зерно завжди належало до конкурентоспроможних продуктів на світовому ринку. Це основа всього сільськогосподарського виробництва, яка визначає обсяги пропозиції та вартість основних видів продовольства, зокрема продуктів переробки зерна і продукції тваринництва, формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій, формує валютні доходи держави за рахунок експорту. З огляду на це проблеми формування та функціонування зернового господарства постійно перебувають у центрі уваги економістів-аграрників.

Література.

1. Габор В. Проблеми розвитку сільськогосподарського виробництва: Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) №3(23), 2013
2. Зінченко О. І., Салатенко В. Н., Білоножко М. А. Рослинництво: Підручник — К.: Аграрна освіта, 2001. — 591 с.
3. Жук М.В., Круль В.П. Розміщення продуктивних сил і економіка регіонів України: Підручник. К.ІКондор, 2004. - 296 с.
4. Рослинництво [Електронний ресурс]. -Режим доступу до інформації: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/rosl_u.html
5. Сільське господарство України . – К.: Мін статистики України, 2016. – 360 с.

УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРНИМИ ПЕРЕТВОРЕННЯМИ ТА СТРАТЕГІЧНИМИ ЗМІНАМИ В ГОСПОДАРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Ключовими поняттями дослідження є «структурні перетворення» та «стратегічні зміни» а це свідчить про те що предметом розгляду має бути праця перепроєктування існуючої організаційної системи організації тобто блоку її структурних змінних (структури); з урахуванням тенденцій та умов які матимуть місце в майбутньому [1].

Проблема структурних перетворень залишається завжди актуальною в організаціях будь-якої галузі або сфери національного господарства будь-якої країни. Потреба в здійсненні незначних «косметичних» структурних перетвореннях існує постійно і їх потрібно здійснювати щорічно. Така потреба обумовлена змінами які відбуваються як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі організації. Ці зміни з року в рік накопичуються, а їх негативний вплив на результати господарської діяльності організації зростає. Нарешті виникає загроза самому існуванню організації усунути яку можливо лише шляхом здійснення кардинальних корекцій в системі внутрішніх змінних організації. А цього не можна забезпечити без відносно глибоких структурних перетворень. Досвід розвинених країн заходу, США зокрема, свідчить, що такі відносно глибокі структурні перетворення треба здійснювати через кожні 4-5 років [2].

При здійсненні такого роду перетворень завжди треба знати про забезпечення максимально можливої довготривалості запроєктованої на перспективу організаційної системи (блоку структурних змінних). Довготривалість не дієздатності цієї останньої (цього останнього) багато в чому залежать від якості планової документації опрацьованої у ході проектних пророблень. Високу якість планової документації можна забезпечити лише за умови використання методології стратегічного менеджменту, стратегічного планування зокрема [3].

Як вже відомо, системна модель будь-якої господарської організації включає цілий ряд підсистем (елементів). Всі вони є важливими і кожна з них є нічим незамінною. Але, серед них виділяється за ознакою особливою критичності підсистема «Блок структурних змінних (структура)». В спеціальній пошуковій та навчальній літературі її називають «організаційним будинком», «адміністративним будинком», «організаційною системою», «хребтом організації», «фундаментом організації». В свою чергу, згаданий блок має в якості «фундаменту» виробничу структуру (ВС) і в якості двохскатного «даху» -- організаційну структуру (ОС) та організаційну структуру управління (ОСУ). Ця обставина обумовлює необхідність виділення у ході процесу проектних пророблень трьох під процесів [4].

В деяких спеціальних наукових виданнях процес структурних перетворень ідентифікують як процес організаційно-економічної структуризації (ОЕР). Перші два слова «організаційно-економічна» розшифровки не потребують. Але вони у даному словосполученні не є ключовими. Ключовим тут є третє слово «реструктуризація». Воно складене з двох елементів – з приставки «ре» та слова «структуризація». Структуризація, як відомо, розглядається як внесення (установлення) структури у неструктуризованих проблем, систем, процесів. Приставка «ре» перекладається з латинської мови як оновлення повторність дій (знову і знову), або протилежну дію, або протидію (назад). Саме тому поняття «реструктуризація» можна трактувати неоднозначно: як комплекс дій, направлених на ускладнення і як комплекс дій направлених на спрощення структури систем різної природи та проблем, які виникають в цих системах. У зв'язку з цим поняття організаційно-економічної реструктуризації стосовно господарської організації (фірми). Є підстави трактувати як процес оптимізації її блоку структурних змінних. Засобом для здійснення такого роду оптимізації є відповідна корекція його складових,

В ряді літературних джерел організаційно-економічна реструктуризація розглядається як

* Науковий керівник – Подольська О.В., к.е.н., доцент

комплекс організаційно-правових, організаційно-економічних та техніко-технологічних заходів, спрямованих на впровадження ряду організаційно-правових норм, спроможних забезпечити фінансове оздоровлення, збільшення обсягу виробництва, підвищення ефективності виробництва. До числа заходів які потрібно здійснити в рамках процесу організаційно-економічної реструктуризації частіш за все називають [4-5]:

- укрупнення організацій (фірм) та їх окремих структурних підрозділів шляхом злиття, приєднання, поглинання;
- поділ великих організацій (фірм) шляхом поділу або виділення окремих структурних підрозділів;
- конверсія;
- диверсифікація.

Отже, планова документація проектних пророблень орієнтованих на здійснення структурних перетворень і організаційно-економічної реструктуризації в господарських організаціях (фірмах) повинна мати форму стратегічного плану. Якість цього останнього завжди багато в чому залежатиме від обраного алгоритму планових пророблень.

Література.

1. Островерх О.В. Необхідність управління змінами в організації / О.В. Островерх, О.В. Родіонов // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. Випуск 172 – Харків: ХНТУСГ. – 2016. – С. 62-68.
2. Островерх О.В. Сільськогосподарська кооперація як один із шляхів підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств / О.В. Островерх, К.С. Богомолова // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. Випуск 185 – Харків: ХНТУСГ. – 2017. – С. 69-75.
3. Подольська О.В. Напрямки підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств України / О.В. Подольська, К.С. Богомолова // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Управління інноваціями в маркетингу: сучасні тренди і стратегічні імперативи" (Познань, Польща, 12-13 квітня 2018 р.), – с.7-10.
4. Подольська О.В. Концепція оптимізації виробничої структури аграрних підприємств / О.В. Подольська, С.О. Котуза // Матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Маркетинг і менеджмент в системі національних і світових економічних інтересів». (Кривий Ріг, 19 січня 2018р.) – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2018. – с.160-163.
5. Ostroverkh O.V. The four functions of management / O.V. Ostroverkh, Y.O. Zayats, // Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». (Харків, 7-8 квітня 2016р.) – Харків: ХНТУСГ, 2016. – с. 204-209.

ГАЦЕНКО Н.Ю.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ІНТЕНСИВНІ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ: ВИМОГИ ЧАСУ

Інтенсифікація виробництва сільськогосподарських підприємств полягає у нарощуванні обсягів високоякісної продукції в розрахунку на одиницю земельної площі або на одну голову

* Науковий керівник – Смігунова О.В., к.е.н., доцент

худоби, а також у підвищенні економічної ефективності аграрного виробництва. Процес інтенсифікації виробництва вимагає певних додаткових капіталовкладень, що зумовлюють концентрацію уречевленої і живої праці на одній і тій самій земельній площі.

Вивчення досягнутого рівня інтенсифікації сільського господарства відбувається у три етапи на основі системи показників: рівня інтенсивності сільськогосподарського виробництва, результату інтенсифікації сільського господарства та ефективності його інтенсифікації.

Характеристика рівня інтенсифікації сільськогосподарського виробництва здійснюється за системою показників, яка включає 3 групи: 1) показники чинників (рівня) інтенсифікації; 2) результативні показники інтенсивності виробництва; 3) показники економічної ефективності інтенсифікації.

Беззаперечно, здійснення інтенсифікації пов'язане з застосуванням прогресивних інноваційних технологій виробництва продукції. Зазвичай вони охоплюють біологічну, агротехнічну, зоотехнічну, ветеринарну, організаційно-економічну, екологічну складові тощо. Крім того, чи не найголовнішою вимогою часу є ресурсоощадність нових технологій, які б створювали умови для зниження собівартості продукції та, відповідно, підвищення економічної ефективності виробництва.

Отже, технологія сільськогосподарського виробництва має забезпечувати високий рівень продуктивності при оптимальному рівні високовартісних матеріальних ресурсів.

Однак, темпи зростання вартості останніх значно випереджають темпи зростання вартості виробленої сільськогосподарської продукції. Тому в останні роки відбувається процес, обернений інтенсифікації сільського господарства – деінтенсифікація, за якого технологія виробництва характеризується суттєвим скороченням використання технічних засобів та інших ресурсів.

Точне дотримання інтенсивної технології виробництва можуть собі дозволити лише такі аграрні підприємства, які в повній мірі забезпечені ресурсним потенціалом або здатні залучати додатковий капітал. В переважній мірі, це агрохолдинги. Переважна ж більшість сільськогосподарських підприємств застосовують ресурсозберігаючі технології, які за найменших витрат створюють умови для утримання на досягнутому рівні урожайності культур та продуктивності тварин.

При оцінюванні результативності інтенсифікації сільськогосподарського виробництва застосовують витратно-продуктивний коефіцієнт, який розраховується як співвідношення темпів підвищення витрат на 1 га площі (або на 1 гол. сільськогосподарських тварин) і темпів росту урожайності культури (або продуктивності тварин). Застосування такого коефіцієнта дає можливість коригувати факторно-результативні параметри [2, с.18].

Будь-який напрям інтенсифікації, обраний для забезпечення інтенсивного типу відтворення підприємства, має граничну межу використання, тобто екологічно-допустимий рівень кожного конкретного фактора інтенсифікації [1, с. 19].

Доведено, що мінеральні добрива забезпечують до 50 % загального приросту урожаю, в той час як технології вирощування – до 25 % [6]. Однак, інтенсивне (понаднормове) застосування пестицидів має шкідливий вплив на умови екологічної безпеки навколишнього середовища та рівень здоров'я сільського населення [5].

Раціональне використання ресурсів можливе за умови створення та впровадження екологічно безпечних інтенсивних технологій.

Сучасне вітчизняне агровиробництво потребує постійного пошуку резервів, здатних підвищити економічну ефективність як на господарському, так і на позагосподарському рівнях. Ефективне застосування власних виробничих та невиробничих резервів ефективності виробництва переважної більшості сільськогосподарських підприємств можливе за одночасної державної підтримки [3,4].

Щоб реалізувати можливості для повномасштабного запровадження інноваційних технологій, агровиробники потребують становлення сприятливого економічного середовища з об'єктивним нормативно-правовим законодавством, високим рівнем екологічної освіти та стабільною державною фінансовою підтримкою тощо.

Література.

1. Березівський П.С. Напрями інтенсифікації розвитку сільськогосподарських підприємств /

П.С. Березівський, П.Н. Особа // Економіка АПК. – 2009. – №6 (174). – С.18-25.

2. Вітков М.С. Основні фактори інтенсифікації аграрного виробництва в перехідний період до ринку/ М.С. Вітков // Економіка АПК. – 2009. – №2 (168). – С. 17-20.

3. Дорофєєв О.В. Наслідки впливу інтенсифікації землеробства на екологічну рівновагу навколишнього середовища / О.В. Дорофєєв // ВІСНИК ПДДА. – 2011. - № 4. - С. 136 – 141.

4. Дудник О.В. Стратегії мінімізації ризиків в системі антикризового управління / О.В. Дудник, О.В. Смігунова, К.С. Богомолова// Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. Вип. 185. – Харків: ХНТУСГ, 2017 р. – С. 191 – 200.

5. Крайнов И. П. Ликвидация непригодных пестицидов / И. П. Крайнов // Экологические и ресурсосбережение. Обзорная информация. – М.: ВНИИТИ. – 1999. – №2. – С. 47–55.

6. Романченко І.С. Екологічна безпека: екологічний стан та методи його моніторингу. [Навчальний посібник] / І. С. Романченко, А. І. Збітнєв, С. Г. Бутенко. – К., 2006.

ДАБАРСЬКА А.О.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВАМИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У розвитку багатьох галузей економіки нашої держави, і насамперед сільського господарства, дуже важливу роль відіграє збільшення обсягів виробництва зерна. Це пояснюється його винятковим значенням та різнобічним використанням.

Підвищення економічної ефективності сільського господарства в цілому передбачає збільшення виробництва і підвищення якості сільськогосподарської продукції при одночасному зменшенні затрат праці і матеріальних засобів на одиницю продукції. Розв'язання цієї проблеми нерозривно пов'язане з подальшою всебічною інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва, в процесі якої забезпечується підвищення врожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби і птиці. В сучасних умовах сільське господарство розвивається переважно на основі інтенсифікації, що є основним джерелом підвищення його економічної ефективності.

Шляхи підвищення ефективності виробництва зерна, які забезпечують подальше збільшення обсягів виробництва продукції і зменшення витрат на одиницю продукції, передбачають комплекс таких основних заходів: поліпшення використання землі, підвищення її родючості; впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції; раціональне використання виробничих фондів і трудових ресурсів; впровадження інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій та індустріальних методів виробництва; підвищення якості і збереження виробленої продукції; широке використання прогресивних форм організації виробництва і оплати праці; розвиток сільськогосподарського виробництва на основі різноманітних форм власності і видів господарювання і створення для них рівних економічних умов, необхідних для самостійної та ініціативної роботи.

У комплексі заходів підвищення економічної ефективності виробництва зерна найважливішим є поліпшення використання землі на основі підвищення її родючості і зростання врожайності сільськогосподарських культур. Ці завдання успішно вирішуються шляхом

* Науковий керівник – Подольська О.В., к.е.н.

виращування сільськогосподарських культур за технологією програмованих урожаїв з використанням досягнень науки, передової практики і забезпеченням високої якості праці. У середньому по господарствах Харківської області у 2017 році урожайність пшениці коливається на рівні 30,5 - 36,8 ц з 1 га зібраної площі [1].

Важливим напрямком підвищення економічної ефективності зернового виробництва є поліпшення якості зерна, особливо за рахунок сильних і твердих сортів пшениці з високим вмістом білка (15-17%) і клейковини (28-36%). Категорія «якість продукції» включає в себе сукупність властивостей, що характеризують міру спроможності даної продукції задовольняти потреби споживачів згідно з її цільовим призначенням. Якість зернових культур має важливе значення, оскільки закупівельні ціни на зерно встановлюються з урахуванням його якості. Збільшення виробництва і поліпшення якості зерна сприяють підвищенню дохідності зернового господарства, а отже, і зміцненню економіки сільськогосподарських підприємств. Однак, складне економічне становище сучасного сільського господарства і, особливо, відсутність необхідної кількості мінеральних добрив, засобів захисту рослин призвели до зниження родючості ґрунтів і погіршення основних показників ефективного господарювання в рослинництві - урожайності та якості продукції. Тому на сьогодні постає питання: яким чином компенсувати те, чого не вистачає в ґрунті, і як стабілізувати урожайність та підвищити якість зерна. Одним із можливих шляхів часткової компенсації азоту є використання бобових культур, які не тільки підвищують родючість ґрунту, а й поліпшують його структуру. Це в кінцевому результаті позитивно впливає на рівень урожайності, якість зерна і деякою мірою знижує шкочочинність від хвороб та шкідників. В сучасній ситуації, коли не вистачає азотних добрив, одним із основних шляхів поповнення ґрунту азотом є використання азотофіксуючих систем або створення міжвидових агрофітоценозів. При цьому значно покращуються якісні характеристики зерна озимої пшениці [3].

Водночас впровадження у виробництво культур і сортів інтенсивного типу може мати й негативні наслідки. Розвиток інтенсифікації землеробства без дотримання відповідних умов призводить до погіршення структури ґрунту, підвищення темпів деградації земель і загострення екологічної ситуації.

Ще одним із напрямів підвищення економічної ефективності виробництва зерна є впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва. Вирішення цієї проблеми сприяє насамперед підвищенню продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві, що є основним якісним фактором економічного і соціального розвитку. Зміцнення матеріально-технічної бази галузі, впровадження інтенсивних технологій виробництва та прогресивних форм організації праці зумовили підвищення урожайності зернових культур та збільшення виробництва зерна. Водночас досягнутий рівень виробництва не забезпечує потреби області в зерні.

Передовий досвід вітчизняного землеробства, і світова практика свідчать, що науково-технічний прогрес має в своєму розпорядженні ефективні засоби захисту ґрунтів від руйнування та підвищення їх родючості [4]. Також, агробіологічні властивості культур зумовлюють оптимальну тривалість збирання врожаю.

Оптимальна тривалість збирання врожаю для різних сортів зернових становить 5-7 днів. Проте на практиці, з огляду на несприятливі погодні умови та низький рівень коефіцієнта готовності комбайнів, тривалість збирання врожаю зростає до 10 днів. Збільшення агротехнічного терміну збирання спричиняє збільшення втрат урожаю через осипання зерна. Крім оптимального агротехнічного терміну, слід визначити економічно доцільну тривалість збирання врожаю, тобто таку, за якої вартість втрат урожаю не перевищує витрати на придбання та експлуатацію додаткових комбайнів. Це дасть можливість сформувати парк зернозбиральних комбайнів, який забезпечить збирання врожаю з мінімальними приведеними експлуатаційними затратами та максимальним прибутком. Також недопустимі значні втрати зерна при транспортуванні, зберіганні, переробці та використанні.

Розвиток та підвищення економічної ефективності зернового господарства є необхідною умовою не тільки для забезпечення населення продуктами харчування, а й піднесення ефективності виробництва інших видів продукції сільського господарства [2].

На нашу думку, важливими чинниками подальшого розвитку зернового господарства

України є: матеріально-технічне забезпечення виробництва; постачання високоврожайних, цінних у продовольчому і кормовому відношенні сортів посівного матеріалу; достатнє внесення мінеральних та органічних добрив; впровадження науково обґрунтованих сівозмін з оптимальним насиченням і раціональним розміщенням посівів зернових культур. У зв'язку із складним економічним станом вітчизняні виробники сільськогосподарської продукції дедалі частіше орієнтуються на екстенсивний шлях розвитку виробництва, що не дає змоги досягти високої ефективності та урожайності при вирощуванні продукції [5-7].

Таким чином, щоб вивести зернове господарство на належний рівень та забезпечити його прибутковість, у першу чергу товаровиробникам потрібна фінансова підтримка з боку держави, яка б спрямовувалась на придбання та застосування новітніх технологій щодо вирощування зернових; високоврожайних, стійких проти хвороб сортів посівного матеріалу; розробку науково обґрунтованих програм зерновиробництва, які б реально працювали.

Також на основі вище зазначеного можна розподілити основні заходи щодо поліпшення економічної ефективності у зерновиробництві за рівнями, на яких визначають економічну ефективність (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл заходів щодо поліпшення економічної ефективності у зерновиробництві

Рівні визначення економічної ефективності	Заходи поліпшення
Народногосподарська економічна ефективність сільського господарства	Покращення законодавчої бази та державного контролю за діяльністю сільськогосподарських виробників, субсидювання сільськогосподарських товаровиробників
Економічна ефективність рослинництва	Загальногалузеве планування посівів, контроль збирання урожаю, вплив на ціноутворення, зміцнення матеріально-технічної бази
Економічна ефективність виробництва підприємств зернопродуктового підкомплексу	Зниження собівартості шляхом вертикальної інтеграції виробництва, спільне виробництво, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, впровадження прогресивних форм організації праці
Економічна ефективність виробництва зернових	Впровадження інтенсивних технологій виробництва зернових
Економічна ефективність агротехнічних заходів	Впроваджувати досягнення науки та передової практики стосовно використання земельних ресурсів, внесення мінеральних та органічних добрив, впровадження нових районованих високопродуктивних сортів рослин, оптимізувати строки сівби та збирання зернових, оновити машино-тракторний парк підприємств області

Таким чином, підвищення економічної ефективності виробництва зернових культур - це з однієї сторони, максимальне збільшення виробництва продукції, а з іншої - систематична боротьба за економію. Чим більше виробляється продукції і менше витрачатиметься ресурсів на її одержання, тим ефективніше виробництво і більша сума прибутку в господарствах.

Література.

1. Рослинництво Харківщини [статистичний збірник]. - М.: Головне управління статистики у Харківській області, 2010. - 124 с.
2. Обелець О.С. Економічна ефективність зернового виробництва в Україні // Економіка АПК. -2003. № 10. - С. 59 - 64.
3. Чмирь С.М. Роль сівозмін у розвитку виробництва зерна // Економіка АПК. - 2008. - № 10. -С. 18 - 20.
4. Нетіс І. Озима пшениця: Шляхи підвищення економічної ефективності вирощування // Пропозиція. - 1999. - № 12. - С.38 - 39.
5. Островерх О.В. Необхідність управління змінами в організації / О.В. Островерх, О.В. Родіонов // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. Випуск 172 – Харків: ХНТУСГ. – 2016. – С. 62-68.
6. Островерх О.В. Сільськогосподарська кооперація як один із шляхів підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств / О.В. Островерх, К.С. Богомоллова // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. Випуск 185 – Харків: ХНТУСГ. – 2017. – С. 69-75.
7. Подольська О.В. Напрямки підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств України / О.В. Подольська, К.С. Богомоллова // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Управління інноваціями в маркетингу: сучасні тренди і стратегічні імперативи" (Познань, Польща, 12-13 квітня 2018 р.), – с.7-10.

ЖИВОТЧЕНКО В.В.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Планування і контроль на підприємстві є важливою складовою для досягнення ефективності діяльності підприємства. Саме планування формує фундамент для визначення стратегії діяльності підприємства в майбутньому, а контроль є визначальним фактором для успішної реалізації даної стратегії, забезпечуючи усунення невизначеності інформації та попередження виникнення проблем при кризових ситуаціях. Таким чином, питання організації планування та контролю на підприємстві, а особливо в аграрному виробництві, набуває великої актуальності в наш час.

У сучасній економіці питання планування пройшло тернистий шлях зміни поглядів, починаючи з директивного, яке характеризувалося жорстким дотриманням нормативів і показників, до самокерованого, яке існує в сучасному ринковому механізмі регулювання економіки.

Методологічні, методичні й організаційні аспекти планування за часів планової економіки розглядали такі вчені: Бочаров В.В., Петухов Р.М., Терещенко О.О. та ін. Щодо закордонних вчених, то значний внесок в плануванні як функції управління мали Акофф Р., Ансофф І., Мескон М.Х. та ін.

Щодо дослідження проблеми організації системи контролінгу, то дані питання розглядали закордонні автори Хан Д., Хорват П., Примак А.Г., Фалько С.Г. та ін.

Р. Акофф визначив такі основні принципи, які забезпечують ефективність процесу планування: принцип холізму, безперервності, гнучкості, точності, участі, настигності,

* Науковий керівник – Зайка С.О., к.е.н.

адаптивності, комплексності. Згідно даним принципам, стратегічне планування має преактивну чи інтерактивну орієнтацію [1].

Литвин Ю. стверджував, що «планування – це процес розроблення і прийняття цільових установок кількісного та якісного характеру і визначення шляхів найефективнішого їх досягнення. Це установки, що розробляються у вигляді «дерева цілей» [2].

На мою думку, планування - це заздалегідь намічений порядок дій, необхідних для досягнення поставленої цілі та досягнення мети. Контроль забезпечує проінформованість менеджера про відхилення від норм та нормативів, наявність «вузьких місць на виробництві», а також неефективне використання ресурсів. Саме контроль, на мою думку, забезпечує розробку стратегії на підприємстві з метою уникнення зайвих перевірок, зменшення до мінімуму витрат часу та наявність високої якості роботи.

Планування обов'язково повинне охоплювати всі сфери діяльності підприємства, включаючи усі етапи, дії та операції як господарських процесів, так і процесів управління. Якщо при плануванні менеджер щось не врахує, то відбудеться неминуче виникнення у цій ланці неузгодженості, і як наслідок цього - зривів або порушення діяльності підприємства [3].

Планування є первісною з-поміж решти функцій управління. До функцій планування відносяться такі: цілевстановлення, прогнозування, моделювання, програмування.

Сутність планування проявляється в конкретизації цілей розвитку всієї фірми та кожного підрозділу окремо на певний період; визначенні господарських завдань, засобів їх досягнення, термінів та послідовності реалізації; виявлення матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, які необхідні для вирішення поставлених завдань.

Отже, призначення планування як функції управління полягає в намаганні завчасно врахувати за можливістю всі внутрішні та зовнішні фактори, що забезпечують сприятливі умови для нормального функціонування і розвитку підприємств.

Мета планування полягає у створенні системи планових документів, які визначають зміст та певний порядок дій для забезпечення тривалого існування підприємства.

Планування дає змогу виявити проблеми, що існують на ринку, і намітити необхідні заходи для їх подолання. Однак неможливо абсолютно точно передбачити всі параметри економічної системи, яких буде досягнуто на практиці, адже формування плану завжди відбувається в умовах інформаційної недостатності. План в умовах ринку і самостійності підприємств має забезпечити насамперед ритмічність виробництва, одержання стабільних доходів і стійке фінансове становище підприємств [4].

Контроль - одна з основних функцій системи управління. Контроль здійснюється на основі спостереження за поведінкою керованої системи з метою забезпечення оптимального її функціонування (вимірювання досягнутих результатів і співвіднесення їх із очікуваними результатами). На основі даних контролю здійснюється адаптація системи, тобто прийняття оптимальних управлінських рішень.

Сучасний ринок висуває чимраз вищі вимоги до планування і контролю. Основними факторами зростання ролі планування і контролю в нинішніх умовах є:

1) зростання рухомості зовнішнього середовища. Вимоги з боку попиту, що постійно змінюються, зумовлюють зрушення інших факторів зовнішнього середовища, технологій і засобів зв'язку. Такі ж самі швидкі та глибокі зміни змушують здійснювати бізнес. В українській економіці підвищена рухомість обумовлена перш за все перехідним характером вітчизняного господарства і, як наслідок, нестабільністю соціально-політичної сфери;

2) посилення відцентрових сил в економічних організаціях, унаслідок чого останні надають високий ступінь автономії і самостійності окремим підрозділам і менеджерам фірм. Поряд з позитивними результатами (підвищення гнучкості й підприємницької активності підрозділів) така практика створює ряд проблем і негативних ефектів (втрата центром контролю за роботою підрозділів; подрібнення фундаментальних цілей фірми на множину часткових, більша частина яких не може бути виконана, або ж повне розмивання загальних цілей). Існує ряд апробованих на практиці способів регулювання процесу переборювання негативних наслідків від центрових тенденцій; одним із найефективніших є планування, вироблення єдиної корпоративної стратегії і

механізму її реалізації; новий стиль керівництва персоналом, який дає працівникові значно більшу свободу дій, сприяє розвитку його ініціативи і творчих можливостей [5].

Таким чином, наявність процесу планування та контролю та їх постійне удосконалення є важливими факторами забезпечення високого рівня ефективності виробництва на підприємствах. Приділяючи більшу увагу плануванню та контролю, можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства, його надійності, забезпечення самоокупності та самофінансування. Планування та контроль є нерозривними процесами на підприємстві, які взаємодоповнюють одна одну, виявляють можливі суперечності, обґрунтовують плани розвитку підприємства та поліпшення ефективності діяльності окремих галузей та підприємства в цілому.

Література.

1. Акофф Р.А. Планирование в больших экономических системах [Текст] / Р.А. Акофф; пер. с англ. Г.Б. Рубальского; под ред. д-ра техн. наук И.А. Ушакова. – М.: Советское радио, 1972. – 222 с.
2. Литвин Ю.О. Фінансове планування на підприємствах в сучасних умовах / Ю.О. Литвин, В.І. Матвійчук // Актуальні проблеми розвитку фінансово-кредитної системи України. - Донецьк, ДонНТУ, 2009. – С. 67-85.
3. Кірсанова Т.О. Проблеми та перспективи фінансового планування на підприємстві / Т.О. Кірсанова, Н.А. Дьяченко // Вісник Сумського державного університету. Сер.: Економіка. – 2011. - №4. – С. 48-57.
4. Москалюк В.Є. Планування діяльності підприємства: [Навчальний посібник] / В.Є. Москалюк. – К.:КНЕУ, 2012. – 252 с.
5. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства: [Навчальний посібник] / Г.М. Тарасюк, А.І. Шваб. – К.:Кавалер, 2013. – 432 с.

КОЛЕСНИК А.А.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

При теперішньому рівні розвитку економічних відносин все більш загострюється конкурентна боротьба як на вітчизняному, так і на світовому рівні. В зв'язку з цим одним із ефективних умов розвитку підприємства є поглиблене вивчення основних факторів, які впливають на конкурентоспроможність.

Фактори можуть впливати як в сторону підвищення конкурентоспроможності підприємства, так і в сторону зменшення. Вони визначають засоби і способи використання резервів конкурентоспроможності. Аналіз факторів та виробіток власного інструментарію управління повинні стати частиною кадрової стратегії підприємств будь-якої галузі економіки. Але наявності самих факторів недостатньо для забезпечення конкурентоспроможності для підприємства. Отримання конкурентної переваги на основі факторів залежить від того, наскільки ефективно вони використовуються.

Одним із таких факторів є саме кадровий потенціал і мотивація праці на підприємстві. Конкурентоспроможність підприємства – це його перевага по відношенню до інших підприємств в будь-якій сфері у країні та за її межами [4].

Для ефективної діяльності організації та реалізації задач, пов'язаних із виконанням поставлених цілей, необхідно забезпечити фірму спеціалізованим та висококваліфікованим

* Науковий керівник – Смігунова О.В., к.е.н., доцент

персоналом. Розвиток цілого ряду галузей в наш час стримується нестачею потрібних спеціалістів. Основною з поставлених задач для підприємства є відбір та підтримка талановитих менеджерів.

Зрозуміло, що підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності на будь-якому підприємстві неможливі без персоналу. Без мотивації персоналу та стимулювання кадрів до роботи жоден механізм, яким би новітнім він не був, або не буде віддавати потрібної віддачі в роботі, або не буде працювати взагалі. Саме тому, в першу чергу для директора підприємства мотивація персоналу є важливим стратегічним завданням для роботи організації.

Функція мотивації закладається в тому, що вона впливає на трудовий колектив організації у формі спонукальних мотивів до ефективної праці через колективні та індивідуальні заохочувальні заходи. Указані форми впливу активують роботу суб'єктів управління організацією. Сутність мотивації полягає в тому, що персонал фірми виконує роботу відповідно до делегованих йому прав і встановлених обов'язків, погоджуючись з прийнятими управлінськими рішеннями [5].

Виділяють такі види мотивації персоналу:

1. матеріальна:

- а. грошова (заробітна плата, премія);
- б. негрошова (подорожі, лікування, пільги;

2. нематеріальна:

- а. соціальні (престижність професії, кар'єрний ріст);
- б. моральні (повага зі сторони колег, друзів та родичів, нагороди);
- с. творчі (можливість самореалізації).

На більшості великих підприємств головну роль продовжує грати саме матеріальний вид мотивації. Але в наш час молодих спеціалістів та робітників важко спонукати до якісного виконання завдань лише матеріальною складовою, саме тому все більший розвиток отримує система нематеріальної мотивації. [3].

На жаль, сучасні керівники, менеджери по персоналу та спеціалісти по мотивації персоналу незаслужено недооцінюють роль нематеріальної мотивації у спільній системі мотивації персоналу. Хоча, моральна мотивація грає велике значення і, до того ж, не потребує великих фінансових затрат. Як приклад можна привести такі фактори нематеріальної мотивації: виконання керівником обіцянок, визнання значущості працівника, увага зі сторони керівника та ін.

Таким чином, політика мотивації праці персоналу є основою для встановлення необхідних відносин між кадрами та керівником, орієнтованих, перш за все, на формування балансу інтересів, підтримки конкурентоспроможності підприємства за допомогою правильної мотивації робітників. Мотивація праці – це процес, орієнтований на досягнення цілей організації шляхом залучення та утримання висококваліфікованих працівників на основі стійких ідей стимулювання праці, сформованих з використанням системи стимулювання праці [1].

Процес мотивації повинен бути послідовним, постійним та мати постійний розвиток [2].

Персонал підприємства – це певний об'єкт вивчення економіки. З одного боку, він є цілісним самостійним об'єктом, а з іншого, це ціла збірка елементів, наділених самостійністю та індивідуальністю. Це дозволить уникнути помилкових припущень та критичних помилок при роботі з персоналом, і, згодом, збільшити потенціал підприємства та його конкурентоспроможність в цілому.

Література.

1. Кибанов А.Я. Мотивация и стимулирование трудовой деятельности : Учебник / [А.Я.Кибанов, И.А.Баткаева, Е.А.Митрофанова, М.В.Ловчева] ; под. ред. А.Я. Кибанова. – М. : ИНФРА-М, 2012. – 524 с.
2. Прокопьева Л.Н. Мотивация труда в условиях модернизации национальной экономики : Монография / Л.Н. Прокопьева. – СПб. : ГПА, 2010. – 90с.
3. Самонова К.В. Мотивирование персонала как ключ успеха компании [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://web.snauka.ru>.
4. Красноручький О.О. Соціометрична процедура як соціально-психологічний метод вивчення окремої особистості та колективу в структурі управління / Красноручький О.О., Смігунова О.В. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 171. – Харків : ХНТУСГ, 2016 р. – С. 3 – 8.

5. Шапиро С.А. Управление человеческими ресурсами : учебное пособие / С.А.Шапиро. – Москва : КноРус, 2016. – 346 с.

ЛЕПЬОХІН Д.В., ДЕМЧЕНКО Т.М.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

БАНКІВСЬКІ РИЗИКИ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

Суперечність, що виникає між мотивованим прагненням банків до ризику і бажанням знизити ступінь ризику, згладжується шляхом створення системи управління ризиком та прийняттям таких управлінських рішень, які будуть результативними. Це передбачає оцінку величини та ймовірності ризику до проведення банківських операцій або угод. В умовах ринку, а тим більше в період переходу до нових економічних відносин в країнах СНД, проблема оцінки банківських ризиків набула особливої актуальності, викликала підвищений інтерес у багатьох сучасних економістів, які займаються дослідженням категорії «ризик», і банкірів зокрема.

До основних ризиків, на які наражаються банки у своїй діяльності більшість дослідників відносять: кредитний ризик; ринкові ризики; ризик ліквідності; операційні ризики [1].

Кредитний ризик – це ризик фінансового збитку для банку в результаті невиконання клієнтом чи контрагентом свого зобов'язання за договором. Кредитний ризик виникає, в основному, у зв'язку з позиками і авансами, що надані іншим банкам та клієнтам. Загальні засади, принципи та підходи до управління кредитним ризиком визначаються системою кредитних політик банків. Банки встановлюють та щорічно переглядають свою кредитну стратегію, в якій визначаються основні цілі, оптимальний склад кредитного портфеля та система лімітів.

Основними завданнями банків в умовах погіршення очікування учасників ринку, є розробка ефективної системи управління проблемною заборгованістю та обслуговування боргу клієнтами, що залишається ключовим фактором утримання якості кредитного портфелю на прийнятному рівні. З метою обмеження/пом'якшення впливу кредитного ризику діють деякі заходи обмеження ризику: обмеження кредитування в іноземній валюті; підвищення вимог до забезпечення кредитів та платоспроможності потенційних позичальників; розробка та вдосконалення програм рефінансування кредитів; активізацію роботи з колекторськими компаніями; активізація претензійно-позовної роботи.

Ринкові ризики – це ризики понесення збитків від балансових та позабалансових позицій у зв'язку зі змінами ринкових цін (таких як процентні ставки, валютні курси, кредитні спреди, ціни товарів і цінних паперів тощо). Метою управління ринковими ризиками є управління позиціями, на які наражаються ринкові ризики, і контроль рівня ринкових ризиків у межах прийнятих параметрів за умови досягнення оптимізації доходності та ризику. Ринкові ризики включають валютний ризик, процентний ризик, ризик кредитного спреду, фондовий ризик, товарний ризик і ризик волатильності. У сфері управління ринковими ризиками банки застосовують уніфіковані процеси, методи, правила та систему лімітів, які забезпечують послідовний підхід до управління ризиками, з урахуванням умов місцевого ринку. Такі процедури дозволяють отримувати агреговані дані та надавати інформацію про основні параметри ринкових ризиків.

Серед факторів ринкових ризиків, найбільший вплив на діяльність банків як і раніше мають волатильність курсів іноземних валют щодо гривні та волатильність процентних ставок.

Сприйнятливість до ризику пов'язана, по-перше, із застосуванням банками плаваючих процентних ставок при видачі нових кредитів, а також зміною фінансових ставок на плаваючі у випадку згоди на це клієнта під час реструктуризації вже виданих кредитів, по-друге, із наближенням термінів погашення кредитів з фіксованими ставками та достроковим погашенням таких кредитів, і по-третє, з поміркованою процентною політикою банків по депозитним

* Науковий керівник – Луценко О.А., к.е.н., доцент

операціям.

Ризик ліквідності виникає при загальному фінансуванні діяльності та при управлінні позиціями. Він включає як ризик неможливості фінансування активів на відповідні строки та за прийнятними ставками, так і ризик неможливості реалізації активу за прийнятною ціною та у належні строки.

Банки ставляться до ризику ліквідності як до центрального ризику банківської діяльності. Підхід банків до управління ліквідністю полягає у тому, щоб забезпечити, по мірі можливості, постійний достатній рівень ліквідності для погашення власних зобов'язань у належні строки, як за звичайних, так і за надзвичайних умов, без понесення неприйнятних збитків або ризику для репутації банку.

Належний рівень ліквідності як в національній валюті, так і в доларах США, дозволяє банкам гарантувати своєчасне та в повному обсязі обслуговування зобов'язань перед клієнтами і контрагентами.

Загалом для управління ризиком ліквідності банки вживають таких заходів: планування і контроль грошових потоків; підтримання а випадок надзвичайних обставин запасу високоліквідних активів, номінованих як в національній валюті, так і в доларах США; контроль нормативів ліквідності.

Операційні ризики – це ризики збитків внаслідок помилок, порушень, шкоди, що спричинені недосконалими або невдалими внутрішніми процесами, системами або зовнішніми подіями. Функція управління операційним ризиком у банках має бути організована згідно з вимогами регулюючих органів України. Діяльність банків з управління операційними ризиками регулюється політиками та процедурами, розробленими у відповідності до найкращих міжнародних практик з управління операційними ризиками. Важливим елементом системи управління операційним ризиком у банках є заходи з обмеження (контролю) операційних ризиків. Механізми та інструменти обмеження ризиків включають, головним чином перспективні заходи в рамках системи внутрішнього контролю відповідного банку.

Банки вдосконалюють свою систему оцінки та управління ризиками, впроваджуючи додаткові інструменти для більш повної та всебічної оцінки ризиків, оновлюючи технічне забезпечення, що використовується в процесі оцінки та управління ризиками, а також підтримуючи актуальність наявних політик та процедур з управління ризиками [2].

Процес управління ризиками в банках охоплює всі види діяльності, які впливають на параметри його ризиків. Управління ризиками в банку здійснюється на всіх організаційних рівнях – від вищого керівництва до рівня безпосереднього прийняття ризиків. При цьому, банком забезпечено чіткий розподіл функцій, завдань, обов'язків та повноважень з ризик-менеджменту, а також чітку схему відповідальності згідно з таким розподілом.

Література.

1. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 283 с.

2. Закон України "Про банки і банківську діяльність» [Електронний ресурс] – режим доступу: www/zakon.rada.gov.ua/go/2121-14.

ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО АГРОБІЗНЕСУ

Система агробізнесу представляє собою сукупність галузей аграрнопромислового сектору національної економіки, взаємовідносин та взаємозв'язків між ними [1].

Сучасні умови господарювання доволі несприятливі для сільськогосподарських підприємств та характеризуються підвищенням рівнем ризику. Підприємства аграрного сектора особливо чутливі до впливу зовнішніх факторів та змушені постійно пристосовуватися до змін. Таким чином, бізнес-процес має управлятися таким чином, щоб на його виході було отримано заданий результат, причому з встановленою витратою ресурсів [4,8].

Найважливішим завданням в агробізнесі на сьогодні є підвищення операційної ефективності шляхом освоєння нових технологій з виробництва продукції, а також використання нових фінансових інструментів для досягнення високих фінансових показників. Успішне досягнення цього можливе за умови реалізації ефективного управління [5].

Менеджмент – вид управління; діяльність, спрямована на перетворення вихідної ситуації в бажану; сукупність принципів, методів, засобів і форм управління виробництвом з метою підвищення його ефективності та збільшення прибутку [7, с.180].

Управління розглядають через реалізацію функцій, які повинен виконувати кожний керівник: планування, організація, мотивація, контроль.

Ефективні управлінські відносини можливі за виконання наступних умов:

- сумісність суб'єкта і об'єкта управління та їх відповідність один одному;
- надання відносної самостійності як суб'єкту, так і об'єкту управління;
- забезпечення взаємодії між суб'єктом і об'єктом управління, заснованої на принципах зворотного зв'язку, що дозволить адекватно реагувати управлінську інформацію.
- зацікавленість суб'єкта і об'єкта управління в чіткій взаємодії: один – у здійсненні необхідних в даній ситуації команд, інший – у їх своєчасному й точному виконанні [6].

Менеджмент характеризується наявністю економічного, соціально-психологічного, правового і організаційно-технічного аспектів.

Зміст економічного аспекту полягає в управлінні процесами виробництва, реалізації тощо, у ході яких досягається координація матеріальних і трудових ресурсів, необхідних для ефективного досягнення поставлених цілей.

Соціально-психологічні аспекти пов'язані з побудовою системи взаємозв'язків та взаємовідносин між персоналом організації для досягнення поставлених цілей.

Правовий аспект менеджменту відображає структуру державних, політичних і економічних інститутів, реалізовану ними політику і визначене ними законодавство.

Організаційно-технічний аспект менеджменту включає раціональну оцінку ситуації й систематичний відбір цілей і задач, послідовну розробку стратегії для досягнення цих задач, упорядкування необхідних ресурсів, раціональне проектування, організацію, керівництво і контроль за діями, які необхідні для досягнення обраних цілей, мотивацію й винагороду людей, що здійснюють цю роботу [2].

Ринкова ситуація, як відомо, характеризується постійними змінами та наявністю підприємницького ризику. За таких умов ціллю менеджменту є постійне подолання ризику або ризикових ситуацій, прогнозування та управління перспективними ризиками [3]. Ефективне використання наявного виробничого потенціалу підприємств агропромислової сфери вимагає формування системи аграрного управління як організуючої основи розширення і розвитку агробізнесу.

* Науковий керівник – Смігунова О.В., к.е.н, доцент

Література.

1. Галушко В.П. Економіка світового сільського господарства: Підручник / за ред. В.П.Галушко, В.К. Берегового. – К.: ЗАТ «Нічлава», ТОВ ЦГТ «Енергетика та електрифікація», 2011. – 1000 с.
2. Герчикова И.Н. Менеджмент : Учебник / И. Н. Герчикова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ, 2003. – 501с.
3. Дудник О.В. Стратегії мінімізації ризиків в системі антикризового управління / О.В. Дудник, О.В. Смігунова, К.С. Богомолова// Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. Вип. 185. – Харків: ХНТУСГ, 2017. – С. 191 – 200.
4. Кривобок В.Ю. Вдосконалення системи менеджменту аграрного сектору України / В. Ю. Кривобок // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини. - 2015. - Вип. 31(1). - С. 281-284.
5. Майбутнє українського агробізнесу забезпечить ефективний менеджмент, а не чорнозем [Електронний ресурс] : BusinessViews. – Режим доступу : <http://businessviews.com.ua/ru/economy/id/majbutnje-ukrajinskogo-agrobiznesu-zabezpechit-efektivnij-menedzhment-a-ne-chornozemi-233/>.
6. Немцов В.Д. Менеджмент організацій: [навч. Посібник] / В.Д. Немцов, Л.Є. Довгань, Г.Ф. Сініок. – ТОВ «УВПК «ЕксОб», 2000.
7. Осовська Г.В. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич, Й.С. Завадський. – К. : Кондор, 2009. – 358 с.
8. Управління агробізнесом [Електронний ресурс] : Пропозиція. – Режим доступу : <http://propozitsiya.com/ua/upravlinnya-agrobiznesom>.

ЛЯШЕНКО А.Р., ГОРБАЧ П.Є.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Загальновідомо, що під банківською системою розуміється сукупність різних видів банків та банківських інститутів, за допомогою яких здійснюється мобілізація коштів і надаються клієнтурі різноманітні послуги з прийому вкладів і надання кредитів.

Банківська система – складова частина кредитно-грошової системи, елемент економічного базису суспільства, що розвивається за законами ринкової економіки. Ця система є внутрішньо організована, взаємопов'язана, має загальну мету та завдання [1,4].

Банківська система України побудована за дворівневим принципом.

Перший рівень банківської системи України представлений Національним банком України (НБУ), який здійснює регулювання діяльності спеціалізованих банків через економічні нормативи та нормативно-правове забезпечення здійснюваних цими банками операцій. Основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України, а також сприяння дотриманню стабільності банківської системи і в межах своїх повноважень — цінової стабільності.

Другий рівень банківської системи України складають комерційні банки, різні за організаційно-правовою формою, спеціалізацією, сферою діяльності та власності.

Важливою складовою здійснюваних у країні економічних перетворень є становлення банківської системи ринкового типу і формування її правових основ, що є обов'язковою умовою ефективності функціонування економіки [2,5].

Банківська система, будучи важливим елементом економіки сучасної держави, справляє значний, різнобічний вплив на життєдіяльність суспільства. Вона не тільки забезпечує акумуляцію вільних коштів та їх залучення в обіг, але є і механізмом перерозподілу грошового капіталу,

* Науковий керівник –Малій О.Г., к.е.н., доцент

важливим елементом розрахунково-платіжного механізму господарської системи України [6].

Банківська система України знаходиться в процесі становлення, а її вивчення та аналіз мають важливе не тільки теоретично-пізнавальне, але й практичне значення для сучасної економічної науки [7].

Тому на сьогоднішній день важливо розглянути розвиток банківської системи.

Станом на 01 жовтня 2017 року ліцензію Національного банку України мали 87 банківських установ (в т.ч. 38 банків з іноземним капіталом). З початку 2017 року кількість функціонуючих банківських установ скоротилася на 8, а за підсумком 2016 року – на 21.

Загалом, на 01.10.2017, з початку 2014 року внаслідок погіршення платоспроможності до 86 банківських установ було запроваджено тимчасову адміністрацію. В трьох установах тимчасова адміністрація продовжує працювати [9].

Внаслідок значних обсягів докапіталізації ряду банківських установ протягом року в структурі власності БСУ відбувались перегрупування. Станом на 01 жовтня 2017 року структура власності активів банківської системи України була представлена наступним чином: банки з приватним українським капіталом складають близько 13%, банки іноземних банківських груп – 35%, державні банки – 52%.

За підсумками 9 місяців 2017 року чисті активи банківської системи України збільшились. Їх обсяг станом на 01.10.2017 р. відповідав 1,281 млрд. грн. проти 1,256 млрд. грн. на початок року (+2,0%).

Протягом 9 міс. 2017 року обсяг клієнтського кредитного портфелю скоротився на 1,4% (13,87 млрд. грн.) та станом на 01.10.2017 р. складав 992,06 млрд. грн. Безпосередньо протягом III кв. 2017 року обсяг клієнтського кредитного портфелю збільшився на 2,0% внаслідок відносного зростання вартості валютних кредитів.

Збільшення доходів протягом 9 міс. 2017 року порівняно з відповідним періодом минулого року пов'язане в першу чергу зі зменшенням відрахувань в резерви, обсяг яких порівняно з відповідним періодом минулого року скоротився на 172,1 млрд. грн. та станом на 01.10.2017 р. відповідав 26,2 млрд. грн [8,9].

Серед найбільш прибуткових за підсумком 9 місяців 2017 року були банки з іноземним капіталом (Райффайзен Банк Аваль, Укрсиббанк) та державний Укрексімбанк. На топ-3 найбільш прибуткових банків за підсумком 9 міс. 2017 р. припадало 51,3% загального обсягу прибутку, отриманого БСУ.

Отже, можна зробити висновок, що банківська система в Україні має перспективний розвиток. Відбулося значне скорочення банків, але це може призвести до більшого удосконалення інших кредитних установ.

Література.

- 1 Банківська справа: Центральний банк і грошово-кредитна політика. Банківські операції : у 5 т. / В.О. Сичов, В.Т. Александров, В.В. Астапенко та ін.; за ред. В.О. Сичова. – Т. 1. – К.: НВП "АВТ ЛТД.", 2004. — 628 с.
2. Герасименко В. Концентрація банківського капіталу і методи оцінки її рівня / В. Герасименко // Вісн. Нац. банку України. – 2007. – № 4. – С. 28-32.
3. Другов О. Необхідність та шляхи створення в Україні спеціалізованих банків / О. Другов // Банківська справа. – 2005. – № 4. – С. 47–53.
4. Камінський А. Аналіз систем ризик-менеджменту в банках України / А. Камінський // Банківська справа. – 2005. – № 6. – С. 10–19.
5. Малій О.Г. Інструменти фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва / О.Г. Малій // Актуальні проблеми іновативної економіки. – 2016 – №1– С. 60-64.
6. Малій О.Г. Методичний підхід щодо визначення ефективності банківського кредитування / О.Г.Малій // Економіка і управління. Науково-практичний журнал. – 2006. – №5. – С.102-106
7. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств: джерела формування та ефективність використання / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2014.– Вип.137. – С. 308-311.
8. Матеріали офіційного сайту Національного банку України (Електронний ресурс). – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

9. Матеріали офіційного сайту Національного рейтингового агентства «Рюрік» Аналітичний огляд банківської системи України за I півріччя 2015р. – Режим доступу: <http://www.rurik.com.ua>.

МАРТИНЕНКО Ю.С., ЛИСЕНКО М.Ю.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ОСВІТА У США

Освіта стала невід'ємною частиною всього людства. Сьогодні у світі використовують три системи вищої освіти: англо-американська, французька і російська. Найбільш вживаною в світі є англо-американська модель освіти, яка побудована на двоступінчатій і безперервній структурі вищої освіти і охоплює:

- навчання у початковій школі (elementary school 1-6 класи);
- навчання у неповній (молодшій) школі (secondary school 7-9 класи);
- навчання у старшій середній школі (high school 10-12 класи). Шкільне навчання здійснюється у дванадцятирічній загальноосвітній школі [1].

В країні існують державні й приватні загальноосвітні школи. Метою таких шкіл є формування різнобічної розвиненої особистості.

З молодшої середньої школи починається диференціація навчання згідно з рівнем здібностей та бажанням учнів. З 9 класу, окрім обов'язкових предметів (рідна мова, історія, математика, біологія, географія, предмети естетичного циклу, фізичне виховання, гігієна, праця), учні вивчають елективні курси, які дозволяють обрати певний профіль навчання у старшій середній школі. Диференціація змісту освіти посилюється ще й тим, що більшість обов'язкових предметів викладається за програмами різних рівнів складності.

Старша середня школа являє собою установу, в якій навчання здійснюється за трьома основними профілями: академічним - підготовка до вступу у ВНЗ і здійснюється за збагаченими ускладненими програмами, загальним - орієнтація учнів до вступу у середні навчальні заклади, а виробничий - пов'язаний із здобуттям певної спеціальності.

Перший ступінь вищої освіти - бакалаврат (bachelor), або «Undeground degree», який можна отримати, навчаючись в університеті або в коледжі вищої освіти при університетах. У багатьох країнах коледжем є середній навчальний заклад, який відрізняється від університету. У США поняття коледжу і університету дуже близькі. Проте, коледж - це маленький навчальний заклад, спрямований на академічну підготовку, а університет більше схильний до науково-дослідницької роботи і пропонує студентам вищий рівень навчання – ступінь магістра або доктора. Також коледжами називають навчальні заклади, що входять до складу великих університетів.

Часто коледжі і університети називають «школами». Загалом, і коледжі, і університети в США є чотирирічними навчальними закладами, які пропонують широко відомий диплом про вищу освіту, ступінь бакалавра наук або мистецтв.

Також є дворічні навчальні коледжі (community colleges, junior colleges), які пропонують ступінь «Associate degree». Багато іноземних студентів в США вибирають саме цей тип навчальних закладів, а потім переводяться в чотирирічні коледжі або університети з метою отримання ступеня

* Науковий керівник – Поливана Л.А., к.е.н., доцент

бакалавра. Слід зазначити, що в США є коледжі вищої освіти і коледжі професійно-технічної освіти, які пропонують робочі спеціальності. Студент, який закінчив коледж вищої освіти з дипломом бакалавра, може вступати навчатися в університет на курси магістратури. Після закінчення бакалаврату 85-90% студентів відправляються працювати на виробництво, інші 10-15% залишаються продовжувати навчання в магістратурі [2].

Дипломи бакалавра в університеті і коледжі вважаються рівними. Дипломний курс, після закінчення якого студенти отримують ступінь бакалавра, триває в середньому 4 роки. За весь період навчання потрібно освоїти близько 30 предметів, кожен з яких викладається протягом семестру. З третього курсу починається поглиблене вивчення ряду предметів, безпосередньо пов'язаних з майбутньою професією. Завдяки можливості студентів «самостійно» вибирати курси, американська освітня система дозволяє готувати найрізкісніших фахівців. Також іноземні студенти можуть продовжити післядипломну освіту - отримання докторського ступеня.

Все більше популярності набуває отримання другої вищої освіти в США, якою безумовно є бізнес-навчання. Сьогодні в країні зосереджено близько 60% провідних бізнес-шкіл світу.

Демократичність системи вищої освіти розкривається і під час вступу абітурієнтів до університетів. Наприклад, абітурієнт може надіслати документи на вступ одночасно до 10 університетів, внаслідок того, що вступних іспитів до університетів, можна сказати, не існує. Абітурієнт представляє сертифікат тестових іспитів вищої школи по системах SAT або АКТ, які складають після закінченні 12 класу школи. Даний сертифікат є єдиним іспитом для школи і для університету. Причому іспити складаються тільки з 3-4 предметів (математика, біологія, хімія, граматики англійської мови), які вивчають протягом останніх 3-х років навчання в школі. Сертифікати SAT або АКТ можна отримати, під час складання іспитів в школах, в спеціальних центрах та в самих університетах.

ВНЗ у США поділяються на приватні і державні. Перші відрізняються невеликим розміром, найвищими стандартами освіти і ціною навчання. Окрім спонсорських пожертвувань, ціна за навчання є одним з основних джерел доходу приватних університетів. Державні вузи фінансуються за рахунок штату, в якому вони знаходяться. Вартість навчання в них є значно нижчою, ніж в приватних. Крім цього навчання для громадян даного штату коштує дешевше, ніж для інших американців та іноземних студентів. Навчання починається на початку осені, але перед цим абітурієнт і студент кожного курсу навчання повинен пройти курси орієнтації або ознайомлення з університетом протягом одного місяця і вибором предметів навчання (orientation course). Кожен університет вибирає абітурієнта за кількістю встановлених для цього університету балів у сертифікаті вищої школи. В середньому у семестр студенти вивчають 5-6 предметів, тобто має місце термін «вузькоспеціалізована вища освіта». Окрему увагу приділяють вивченню комп'ютерних програм [3].

В американських університетах використовують четвертинну або семестрову систему поділу річного навчання, якщо використовують четвертинну, то в році застосовують 4 чверті, якщо семестр, то тільки два семестри. В цілому у році 32 навчальних тижні, крім цього 4 тижні виділяють на складання іспитів по двох семестрах, і додатково близько 4 тижні виділяється щороку для курсів орієнтації. Таким чином, студент навчається в рік приблизно 285 днів, а решта - для проведення канікул. Для навчання використовують 5-ти денний тиждень для того, щоб студенти могли працювати у вільний від навчання час і знаходити додаткові заробітки для оплати навчання. Кожен університет створює для своїх студентів робочі місця в основному в сфері обслуговування в будівлях університету або в студентському містечку. Значна увага приділяється самостійній роботі студентів і роботі у бібліотеці. Куратор курсу «tutor» допомагає студентам вибрати основні навчальні предмети навчання, окремо для кожного курсу. Також велика увага приділяється навчальним практикам студентів «internship», при цьому куратор стежить, щоб бакалавр проходив практику в відомих фірмах і організаціях. У разі, що якщо студент добре зарекомендував себе під час проходження практики, то організація може взяти на себе частину витрат на відшкодування навчання цього студента, враховуючи, що в майбутньому цей студент

залишитися працювати в цій організації.

Другий ступінь вищої освіти – це навчання в магістратурі (Magister science). Слід зазначити, що після закінчення магістратури «graduate student» обов'язково залишається навчатися в аспірантуру (postgraduate).

Магістр більше працює самостійно або з прикріпленим керівником, який може бути викладачем з науковим ступенем або аспірантом, який готується до захисту дисертації. Магістр протягом першого року навчання повинен ознайомитися із світовою літературою, а двох інших – із структурою дисертації, методикою проведення наукової роботи і оволодіти основами наукових досліджень. Магістр, як і бакалавр, повинен обов'язково набрати певну кількість кредитних годин. По кожному студенту окремо підраховується середня кількість балів з усіх предметів. Магістр і бакалавр проходять навчальні практики «internship», які проводяться в наукових центрах. Слід зазначити, що викладач, який працює в університеті повинен обов'язково займатися науковою роботою, і для виконання цієї вимоги викладачі рекомендують обдарованим бакалаврам навчання в магістратурі. Під час написання дипломної роботи, магістр фактично знає тему кандидатської дисертації. Це також показує ступінь безперервності освіти в англо-американській системі освіти. Кожен магістр має окремий робочий кабінет і вільний доступ до наукової лабораторії. Таким чином, магістр протягом двох років поступово перетворюється в робочому розумінні на аспіранта.

Справедливим буде твердження про те, що система освіти США – це сукупність навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців до професійної діяльності за всіма напрямками на базі середньої освіти. Системі вищої освіти США притаманні певні характеристики, одна з яких – самостійність вищих навчальних закладів, що виявляється у підходах до формування їх організаційної структури, визначення мети діяльності та розробки навчальних планів підготовки і робочих навчальних програм дисциплін. Проте, під час обміну досвідом ми не повинні сліпо копіювати ступені і методики, які використовують в освіті США. Необхідна їх адаптація до умов нашої країни з точки зору традицій освітньої системи.

Література.

1. Высшее образование в университетах и колледжах США // [Электронный ресурс]. – 2010. – 62 кБ – Режим доступа: <[Http://globaldialog.ru/countries/universities/usa/](http://globaldialog.ru/countries/universities/usa/)>.

2. U.S. Department of Education, A Test of Leadership : Charting the future of the U.S. Higher education. Washington D.C., 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ed.gov/about/bdcomm/list/hiedfuture/index.html>.

3. Тарасова. Вища освіта в США: сучасний стан та пріоритети розвитку. // Тарасова О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis-64.exe.

ПАШКО Є.Є.*

**Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка**

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

На сьогодні найважливішим фактором сучасної ринкової економіки вважається ефективна управлінська діяльність, яка є основою розвитку організацій. Низька якість управління вітчизняних

* Науковий керівник – Артеменко О.О., к.е.н., доцент

підприємств

протягом довгого часу й зараз вважається однією з ключових проблем економіки. Застосування ефективної системи управління дозволяє підвищити продуктивність праці та сприяє динамічному розвитку організації.

У наш час даний процес неможливий без вдосконалення, адже сам процес вдосконалення системи управління організацією це комплексне явище, яке потребує структурованого підходу. Тому вивчення та дослідження даного питання є досить актуальним та важливим.

Питаннями удосконалення системи управління організацією займалися відомі науковці: В.П. Мельников [1], Й.Ситник, Р.Задорожна, В.Павлик, В.Перебийніс, О. Болтак [4] та ін.

У науковій літературі існує безліч визначень поняття система управління організацією, а саме:

- спосіб взаємодії між суб'єктом і об'єктом управління, спосіб побудови взаємозв'язку між рівнями управління і функціональними галузями, що забезпечує оптимальне за даних умов досягнення цілей організації;
- складна система, створена для збору, аналізу і переробки інформації з метою отримання максимального кінцевого результату при певних обмеженнях (наприклад, нестача ресурсів) та ін. [2].

У системі управління організацією виділяють такі ключові елементи, як: організаційна структура управління, персонал підприємства, функції і методи управління, управлінські рішення, інформаційне забезпечення, технологія виробництва та фінанси організації.

Система управління є досить ефективною тоді, коли, в організації діє чіткий механізм між рівнями управління. По-перше, менеджери підприємств та організацій, які приймають певні управлінські рішення та контролюють діяльність персоналу, а працівники, які несуть відповідальність за виконання рішень, діють злагоджено, а, по-друге, між рівнями управління існує налагоджений та зрозумілий алгоритм взаємовідносин.

Удосконалення системи управління організацією – це комплекс заходів, покликаний допомогти керуючому складу підприємства ефективніше використовувати його ресурси, в свій час і швидше знаходити, виправляти недоліки в управлінні, а отже, і у виробництві [1].

Вдосконалення управління організаціями передбачає кілька технологічних кроків:

1) діагностування ситуації – вивчається сучасний стан в організації з метою ідентифікації проблемних сфер. Для визначення ситуації менеджери використовують анкетування, вивчення думок і позиції співробітників, інтерв'ю, архівні дані і зустрічі;

2) формування команди. Діяльність зі створення команди спрямована на підвищення ефективності та задоволення осіб, які працюють в групі або команді, що сприяє підвищенню ефективності організації в цілому;

3) зворотний зв'язок передбачає, що кожен працівник заповнює анкету, складену для визначення рівня задоволеності і сприйняття стилю контролю і управління. Результати дослідження доводять до відома всіх залучених працівників, в тому числі їх керівництва. Такий підхід дозволяє керівникам визначити ставлення до них їхніх підлеглих і підготувати до відповідної модифікації поведінки [3].

О. Л. Болтак у своїй роботі «Шляхи вдосконалення системи управління підприємством» описує декілька основних напрямків удосконалення системи управління підприємством :

- удосконалення організаційної структури управління підприємством;
- оптимізація організації менеджменту і бізнес-процесів через поліпшення системи планування, обліку і контролю за основними показниками діяльності підприємства;
- удосконалення управління виробничими ресурсами і запасами;
- підвищення ефективності управління інноваційними процесами на підприємстві, поліпшення якості вироблюваної продукції [4].

Виходячи з вищезазначеного можна сказати, що використання даних напрямків, значно підвищить ефективність бізнес-процесів та якість управлінських рішень, дозволить підприємству стати більш конкурентоспроможним на ринку товарів і послуг, а також поліпшить оперативне та стратегічне планування, що забезпечать адаптацію організації до

динамічних ринкових умов господарювання.

Повноцінна побудова системи управління в організації виступає в сучасних умовах джерелом довгострокового успіху. Тому в організації найголовнішим є правильно вибудувати реалізацію всіх функцій системи управління на всіх рівнях організаційної ієрархії.

Отже, розглянувши дане питання, ми прийшли до висновку, що система управління організацією – це комплексна система забезпечення конкурентоспроможності підприємства в конкурентному середовищі. Таким чином, удосконалення системи управління організацією спрямоване на вирішення завдань оперативного, поточного і стратегічного управління, заснованих на здійсненні дослідження ринкового середовища і внутрішніх можливостей підприємства, інформаційних технологій, прийняття управлінських рішень для досягнення конкурентних переваг на ринку.

Література.

1. Мельников В.П. Исследование систем управления: учеб. для студ. высш. учеб. заведений / В.П. Мельников. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 336 с.
2. Зайцев А. К. Исследование систем управления: учебное пособие – НИМБ, 2006. – 123 с.
3. Щебликіна І.О. Основи менеджменту: [навчальний посібник] / І.О. Щебликіна, Д.В. Грибова. – Мелітополь: ВБ «ММД», 2015. – 479 с.
4. Болтак О.Л. Шляхи вдосконалення системи управління підприємством/ О.Л. Болтак / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». - 2013 - С. 24-26.

ПОДЛЕСНА А.О.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ВИРОБНИЦТВО СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Соняшник належить до основних сільськогосподарських культур України. Завдяки високому вмісту жиру та білка продукти переробки його використовуються у харчовій та кондитерській промисловості, в годівлі тварин, мають технічне застосування.

Україна входить в число країн-лідерів з виробництва і постачання соняшника та соняшникової олії. Такого вражаючого результату вдалося досягти стабільного нарощування виробничих і переробних потужностей, розвитку галузі в цілому і постачання на зовнішній ринок. Як результат, на українському ринку насіння соняшнику сформувалися досить високі закупівельні ціни, що з урахуванням помірних витрат на виробництво дало можливість отримати високий рівень рентабельності даної сільськогосподарської культури [1].

Питання щодо виробництва, олійних культур, зокрема соняшнику, є предметом наукових пошуків значного кола вчених. Вагомий внесок у розв'язання питання та дослідження тенденцій розвитку зробили відомі вчені Фаїзов А.В., Кучеренко С.П., Маслак О.О., Андрійчук В.Г., Бронін О.В., Жаркова Г.П., Голуб Г.А., Мінаков І.А та ін.. У їхніх дослідженнях розглядаються основні аспекти як сучасного стану та перспектив розвитку ринку соняшнику, так і олійної галузі в цілому.

Головний фактор у вивченні прибутковості вирощування соняшнику є рівень його продуктивності. В Україні основною олійною культурою є соняшник. Причина в масштабах вирощування та обсягах виробництва. За підсумками сезону 2017 року було зібрано 14 млн. т, що на 12 % більше ніж у попередньому році. На це вплинуло збільшення врожайності. З одного гектара в середньому було прибрано 22 ц/га, що більше ніж у минулому році. Якщо в 2016 році було засіяно 5,3 млн. га., то в 2017- 5,1 млн. га.

* Науковий керівник – Колтаченко Н.М., к.е.н., ст. викладач

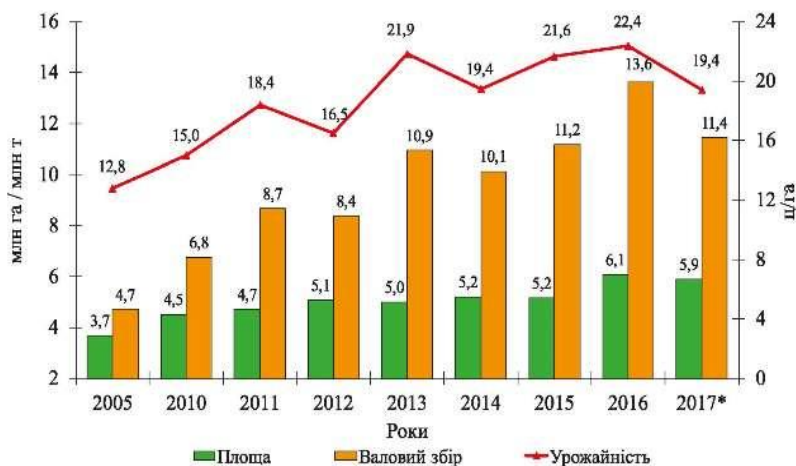

Рис. 1. Динаміка виробництва соняшнику в Україні

Культура вирощується практично у всіх регіонах нашої країни, але більш активно в центральних і південних областях. У 2016 році посів на площі понад 500 тис. га був проведений в Запорізької, Дніпропетровської, Кіровоградської областях. У Миколаївській під соняшник було відведено понад 400 тис. га. Основні обсяги виробництва соняшника зосереджені в сільських господарствах. Так, за підсумками 2016 року, на частку аграрних підприємств, враховуючи і фермерські господарства, припадає близько 86% загального врожаю. Інша частина припадає на господарства населення [7].

Загалом за останні 4 роки площі відведені під соняшник, становили 18-20% загального земельного фонду. При цьому обсяг виробленого соняшника склав 11 млн. тонн.

Стабільний розвиток культури здійснюється під впливом загострення конкуренції виробників на внутрішньому ринку України. Також слід зазначити на результати ведення сільського господарства світового ринку. Розвиток зростання виробництва соняшника залежить від високого попиту на нього. Іншими словами, якби вирощування соняшнику, не приносило прибутку, то стабільний приріст виробництва не мав би місця.

Соняшник є однією з трьох найбільш вирощуваних олійних культур. Згідно з прогнозами Міністерства сільського господарства США, в 2016-2017 роках світове виробництво склало 24 млн. т. тобто на 1 % менше, ніж у попередньому сезоні. Зменшення виробництв було викликано скороченням посівних площ. При цьому врожайність залишилася на попередньому рівні, тобто 1,7 т/га.

Результати проведеного дослідження показують, що при світовому зменшенні виробництва культури, результат України збільшився на 0,8 млн. тонн. Приміром, інші країни лідери мали наступні результати:

- Аргентина -11%.
- Туреччина - 17%.
- Країни Євросоюзу-13%.

Всесвітнє вживання продуктів переробки соняшнику стабільно зростає. У 2016 році попит на дану культуру дорівнював 40,1 млн. тонн. Попит перевищує пропозицію. Це суттєво впливає на скорочення світових кінцевих запасів. До кінця року попит виріс і становив 1 млн. т. проти торішніх 3,3 млн. т.

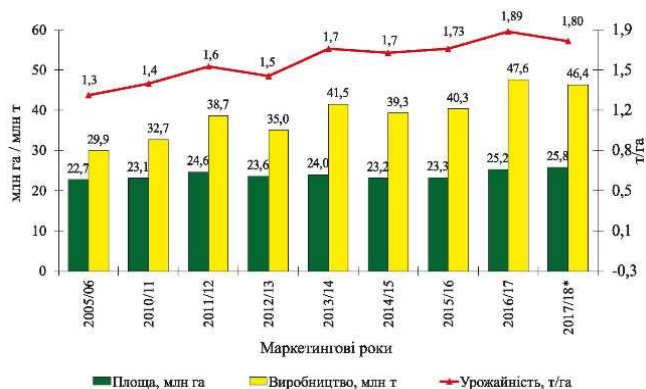

Рис. 2. Динаміка світового виробництва соняшнику

Обсяги світової торгівлі соняшником скоротилися у 2017 році порівняно з 2016 роком. На зовнішньому ринку очікується реалізація 1,3 млн. тонн насіння. Світовими лідерами з експорту соняшника можуть стати країни ЄС-27, які планують експортувати близько третини і Україна - 4% загального обсягу зовнішніх продажів. Основним імпортером залишається Туреччина, яка закуповує більше третини світового імпорту і країни Євросоюзу [6].

Разом з тим, у країнах ЄС-27 очікується виробництво соняшнику на рівні 8,5 млн т, що на 1% менше минулого сезону. Попри зростання виробництва соняшнику в основних країнах-виробниках Україна нинішнього сезону залишиться найбільшим світовим виробником цього олійного насіння. Ситуація на світовому ринку сприяє нарощуванню виробництва соняшнику в Україні.

Прибутковість вирощування соняшнику залежить від правильного вибору сорту чи гібриду, який відповідає природно-кліматичних умов, складу ґрунту і іншим особливостям регіону. Вітчизняний ринок соняшнику переповнений пропозиціями гібридів і сортів від вітчизняних та провідних світових виробників. Вартість гібридів і сортів від українських виробників коливається в межах 60-80 грн/кг. Імпортний насіннєвий матеріал має вартість від 128 до 215 дол. за одну посівну одиницю.

Велику роль для врожайності культури відіграє використання засобів захисту і внесення мінеральних добрив. тому при розрахунку окупності і прибутковості вирощування соняшнику. необхідно врахувати витрати на їх придбання і внесення. Соняшник є культурою інтенсивного мінерального живлення, понад вимогливою до запасів поживних речовин у ґрунті. При вирощуванні широко застосовуються комплексні добрива. Своєчасне внесення грамотно підбраного мінерального добрива істотно підвищує врожайність культури [2].

Невід'ємною частиною процесу вирощування є застосування засобів захисту. Пестициди використовуються при появі перших бур'янів, хвороб і шкідників, сприяють нормальному розвитку культури і одержанні високих врожаїв. Враховуючи те, що основну частину всіх препаратів являє імпортований виробник, дана стаття витрат за останні роки істотно зростає [6].

Також при виробництві соняшника слід врахувати відрахування на соціальні заходи, заробітну плату персоналу, єдиний податок, витрати на оренду землі і збут.

Ще однією причиною підвищеного попиту на соняшник та олійні культури є розвиток біопаливної галузі, адже світовий ринок біопального розвивається стрімкими темпами. Його виробництво і споживання в багатьох країнах регламентується обов'язковістю використання, стимулюється наданням дотацій та пільг. Обумовлюється це ризиком вичерпуваності мінеральних паливних ресурсів, а також зменшенням енергетичної залежності та зміцненням екологічної безпеки [4].

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що на користь виробництва соняшнику впливає той факт, що можливості вітчизняних переробників збільшуються щорічно. Тому конкуренція на внутрішньому ринку може загостритися. Такий сценарій розвитку майбутніх подій може призвести до повільного підвищення цін на продукцію, хоча суттєво може впливати тільки світовий ринок, а сприятлива кон'юнктура ринку та привабливий рівень рентабельності стимулюватиме аграріїв вирощувати соняшник. При цьому доцільно дотримуватися сівозміни та

агротехнології. Це, у свою чергу, надаватиме можливість отримання прогнозованих урожаїв та належної якості продукції. Наразі ринку потрібен якісний та недорогий товар. Тож резерви збільшення доходів знаходяться у ретельному дотриманні агротехнологічних заходів.

Література.

1. Бронін О.В. Економічна ефективність виробництва насіння соняшнику в умовах становлення ринкової економіки України : [навчальний посібник] / О.В. Бронін. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016. – 100 с.
2. Голуб Г.А. Економічна ефективність виробництва олії в сільськогосподарських підприємствах / Г.А. Голуб, С.В. Лук'янець // Економіка АПК. – 2014. – №4. – С. 14-18.
3. Колпаченко Н.М. Тенденції розвитку ринку біопалива в Україні і світі // Збірник наукових праць «Новітні технології вирощування сільськогосподарських культур» Випуск 14. ІБКЦБ, Київ – 2012. – с. 551-554
4. Маслак О. Основні тенденції ринку олійного насіння / О. Маслак // Пропозиція - 2013. - №2 .- С.4-4. Мінаков І.А. Ефективність виробництва і переробки соняшника/ І.А.Мінаков // Досягнення науки та техніки АПВ. – 2016. - №4. - С. 35-38.
6. Фаїзов А.В. Олієжировий комплекс: проблеми і фактори розвитку [Електронний ресурс] / А.В. Фаїзов. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.
7. Виробництво та експорт соняшника в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://agroreview.com/news/vyrobnystvo-ta-eksport-sonyashika-v-ukrayini>.

ПОРИВАЄВА Д.Ю.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СОНЯШНИК ТА МЕТОДИКА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

Основною метою економічної стратегії розвитку агропромислового комплексу України є наполегливе піднесення матеріального рівня життя населення. Досягнення цієї мети вимагає насамперед вирішення продовольчої проблеми на основі підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Тому основне завдання сільського господарства полягає в забезпеченні зростання і сталості виробництва для повнішого задоволення потреб населення в продуктах харчування і промисловості – в сировині [5].

На сучасному етапі проблема підвищення ефективності агропромислового виробництва є визначальним фактором економічного і соціального розвитку суспільства.

Ефективність виробництва як економічна категорія відображає дію об'єктивних економічних законів, яка проявляється в результативності виробництва. Вона є тією формою. В якій реалізується мета суспільного виробництва. Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних їх вкладень.

Аналіз показників економічної ефективності вирощування соняшнику дає змогу виявити ефективність окремих прийомів або форм організації праці, які потім використовуватимуться у практичній діяльності господарств чи окремих підрозділів.

Ефективність виробництва складна економічна категорія, в якій відображається дія об'єктивних економічних законів виробництва результативність. Вона є формою виразу мети виробництва. Поняття «ефект» і «економічна ефективність» мають різне наповнення. Ефект це наслідок, результат виробництва в цілому або проведення тих чи інших заходів у сільському

* Науковий керівник – Артеменко О.О., к.е.н., доцент

господарстві. Наприклад, ефект від застосування добрив це приріст урожаю. Але ефект не показує, вигідна певна справа, чи ні. Тому за ефектом не можна судити про доцільність діяльності. Потрібно зіставити ефект із витратами на його одержання й визначити, якою ціною він досягнутий. Саме про це свідчить економічна ефективність [1].

Ефективність - це економічна категорія, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витратами на їх досягнення ресурсами, які можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю (застосовувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо спожиті ресурси). Якщо при цьому врахувати, що результати виробництва не лише є різноманітними, але й можуть бути представлені в різних формах (вартісній, натуральній, соціальній), то стає очевидною необхідність в ідентифікації категорії ефективності відповідно до тих аспектів діяльності підприємства, які важливо проаналізувати й оцінити. Враховуючи специфіку сільськогосподарського виробництва, доцільно розрізняти такі види ефективності: технологічну, економічну і соціальну [4].

Щоб визначити оцінку економічної ефективності, використовують систему взаємопов'язаних показників, які характеризують вимоги економічних законів і впливів різних факторів. Для найбільш чіткого відображення рівня економічної ефективності, широко використовується, як натуральні, так і вартісні показники. Одним із найважливіших показників, що характеризують обсяг сільськогосподарського виробництва є вартість валової і товарної продукції господарства на основі яких можна розрахувати валовий і чистий дохід, а також прибуток.

Валова продукція сільського господарства - це всі вироблені первинні продукти протягом року землеробства і тваринництва. Їх розраховують в поточних та співставних цінах в вартісній формі 2005 р. При визначенні вартості валової продукції у сільському господарстві в її склад включають вартість основної, побічної продукції рослинництва, тваринництва і вартість вирощуваних за рік молодих насаджень. Продукція, яка реалізована господарством за границі виробництва, або використана для обміну по бартеру, називається товарною продукцією.

Вартість товарної продукції - розраховують у поточних цінах реалізації, рівень якої залежить від каналів і строків реалізації, якості продукції та інших факторів.

Економічна ефективність насіння соняшника характеризується такими показниками, як: собівартість, прибуток розрахований на 1 ц продукції та 1 га посіву, урожайність, ціна реалізації 1 ц, рівень рентабельності.

Собівартість продукції(С) - це витрати сільськогосподарського підприємства на виробництво і реалізацію продукції, виражений у грошовій формі. Виробнича собівартість включає витрати на виробництво продукції і обчислюється по всій продукції, виробленій у господарстві. А повна собівартість включає витрати на виробництво і реалізацію продукції і обчислюється тільки по реалізованій продукції. При визначенні економічної ефективності виробництва соняшника визначають собівартість 1 ц виробленої продукції [2].

Прибуток(П) - це реалізована частина чистого доходу. Він визначається, як різниця між грошовою виручкою від реалізації та повної собівартості проданої продукції. При визначенні економічної ефективності виробництва соняшника визначають прибуток на 1 ц та на 1 га посіву соняшника.

Урожайність(У) - це кількість продукції, одержаної з 1 га посіву. Визначається шляхом ділення валового збору після доробки на зібрану площу соняшника.

Ціна(У) - це грошовий вираз вартості товару. Відзначається як відношення виручки від реалізації продукції до кількості реалізованої продукції. Ціна включає собівартість і прибуток:

Рівень рентабельності(Р) - визначається з відношення одержаного прибутку до повної собівартості реалізованої продукції і виражається у відсотках. Він показує величину прибутку на 1 грн. витрат і характеризується ефективність їх використання. При цьому 1% прибутку з розрахунку на 1 грн. виробничих витрат[3].

Розглянемо економічну ефективність ФГ «Кобелев Роман Анатолійович» таблиця 1.

Таблиця 1

Динаміка показників рівня і ефективності інтенсифікації сільськогосподарського виробництва в Фермерському господарстві «Кобелев Роман Анатолійович» в період з 2013 до 2015 рр.

Показники	Роки			Відхилення, %	
	2013	2014	2015	2015р. До 2013р.	2015р. До 2014р.
1	2	3	4	5	6
А. Показники рівня інтенсифікації виробництва					
1. Припадає на 100 га с.г. угідь					
– основних виробничих фондів і оборотних засобів, тис. грн.	432,58	761,03	1466,96	339,12	192,76
– прямих витрат праці, люд. год.	1,70	1,14	2,03	119,37	179,10
– енергетичних потужностей, к. с.	-	-	-	-	-
– електроенергії, кВт. год.	-	-	-	-	-
Б. Показники ефективності інтенсифікації виробництва					
1. Припадає валової продукції с.-г. (в поточних цінах)					
– на 100 грн. матеріальних витрат, грн.	39,64	49,94	56,00	141,27	112,13
– на 100 грн. основних виробничих фондів і оборотних засобів, грн.	82,43	120,18	124,66	151,24	103,73
2. Припадає валової продукції с.-г. (в постійних цінах 2010 року)					
– на 1 середньорічного робітника, тис. грн.	537,28	966,57	1078,62	200,76	111,59
– на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	524,81	633,26	1176,76	224,23	185,83
3. Рівень сукупності рентабельності, %	18,75	45,53	26,86	143,20	58,99
4. Норма прибутку, %	13,32	26,83	19,54	146,70	72,84

На підставі показників рівня та ефективності інтенсифікації виробництва ФГ «Кобелев Роман Анатолійович» у 2013-2015 рр. спостерігаємо, що на 1 га с-г угідь в звітному періоді припадає 14,7 тис. грн. виробничих фондів і оборотних засобів; зміни в прямих витратах праці не дуже сильно змінилися, які складають в 2015 р. 2,03 люд.-год. На 100 грн. матеріальних витрат припадає валової продукції в поточних цінах 56 грн., що на 12% більше за попередній рік; на 100 грн. основних виробничих фондів і оборотних засобів також збільшилась та склала 124,7 грн.. Щодо валової продукції в постійних цінах, то на 1 середньорічного робітника в звітному році припадає 1,1 млн. грн.; а на 100 га с.-г. угідь 1,2 млн. грн.. Рентабельність та норма прибутку має динамічний рух, з кожним роком вона коливається, отже це не є добрим фактором для підприємства.

Економічна ефективність виробництва соняшника залежить від складного комплексу природно-економічних, технологічних, науково-технічних факторів. При вивченні даної проблеми слід рахувати наступні особливості галузі: соняшник вимогливий до умов обробітку. Агротехнічні вимоги не дозволяють вирощувати цю культуру у вузькоспеціалізованих господарствах. Рослини цієї культури дуже чутливі до всіх видів гербіцидів. Слід враховувати також вимоги щодо олії в залежності від мети її використання. .

Незважаючи на велику кількість досліджень, питання підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва не втрачає актуальності, особливо впливу факторів, насамперед мікроекономічного рівня, на ефективність вирощування соняшнику, які ще недостатньо вивчені. Тому виникає необхідність поглибленого аналізу факторів, що зумовлюють кінцеві результати господарювання та обґрунтування напрямів підвищення ефективності виробництва соняшнику за сучасних умов.

Література.

1. Адаменко Т. Перспективи виробництва олійних культур в Україні в умовах зміни клімату: (матеріали третьої міжнародної конференції «Масложирова промисловість: стан, перспективи, технології» [Електронний ресурс] / Т. Адаменко // Агроогляд: овочі та фрукти: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lol.org.ua
2. Рослинництво України. Статистичний збірник 2014 р. – К.: 2015. – 180 с.
3. Артеменко О.О., Мазнев Г.Є. Красноручський О.О., Заїка С.О. Бобловський О.Ю., та ін. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: (Монографія) / за ред. проф. Г.Є. Мазнева. – Харків: Вид-во «Майдан», 2014. 592с.
4. Ефективність використання ресурсів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://trackls.narod.ru/books/bk3/pan2.html>
5. Кучеренко С. Ю. Організаційно-економічні засади ефективного виробництва соняшнику в Україні. Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди // Економічний вісник університету / Випуск № 24/1 2015.

ПУГАЧ О.В., ФЕПА Д.В.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ІНВЕСТИЦІЇ У ІННОВАЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Одним з найважливіших чинників розвитку виробництва є капітал. Поняття “капітал”, або “інвестиційні ресурси”, як стверджують відомі американські економісти Макконнелл і Брю, включає всі вироблені засоби виробництва, які використовуються у виробництві товарів і послуг та в доставці їх до кінцевого споживача. Капітал – це вартість, яка в процесі виробництва дає нову додану вартість, тобто самозростає. Самозростання капіталу відбувається у процесі його обігу.

Вирішальними в агропромисловому виробництві є інновації. Інновації у сфері АПК зазвичай формуються шляхом динамічної взаємодії значної кількості агентів, зайнятих у вирощуванні, обробці, пакуванні, дистрибуції та споживанні або подальшій переробці продукції АПК. Відповідно, ці агенти задіяні у різних сферах: метрологія, стандарти безпеки, молекулярна генетика, інтелектуальна власність, ресурсна економіка, харчова хімія, логістика тощо. Для виникнення інновацій взаємодія між цими групами осіб має бути відкритою та заснованою на найбільш відповідних знаннях [1, 2].

Інноваційний розвиток підприємств аграрного сектору досліджували відомі українські вчені Лупенко Ю.А., Мазнев Г.Є., Малік М.Й., Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г. та багато інших. Проте питання управління інноваційним розвитком підприємств агросфери потребують подальших досліджень.

Інноваційна діяльність в нашій країні – це сфера економічної діяльності, що була і залишається ураженою кризою. На ринку склалася така загальна ситуація, що інновації, які колись здійснювались за рахунок централізованих джерел, звелися до мізерної частини, тоді як інвестиції, що володіли внутрішньою структурою, втратили її і стали невпорядкованими і неорганізованими, стимулюючи тільки короткострокові цілі інвесторів. Вихід з такого становища один – подолати економічну кризу неможливо без інноваційно-інвестиційного буму, відновлення основного капіталу на принципово новій, конкурентоспроможній основі].

Найефективнішими способами активізації інноваційного розвитку в аграрному секторі економіки є формування та реалізація державної політики інноваційного розвитку агропромислового виробництва, відповідно до якої державні органи влади матимуть можливість

* Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент

застосовувати нові ринкові інструменти щодо підтримки та розвитку інноваційної діяльності аграрних підприємств, а саме: удосконалення земельних відносин; розробки та вдосконалення загальними зусиллями інноваційних програм; активізації інноваційної діяльності у сфері оподаткування; формування відповідної інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції; розв'язання проблеми розвитку сільських територій [3].

Інноваційний розвиток агропромислового виробництва України визначають такі напрями:

- поліпшення фінансування науки і зміцнення матеріально-технічної бази наукових установ; застосування державного замовлення на інноваційні продукти;

- удосконалення правових засад інноваційної діяльності й регулювання ринку інновацій у сільському господарстві за допомогою податкових, кредитних, страхових, митних та інших механізмів;

- проведення заходів щодо інтеграції науки і виробництва, створення агротехнопарків, фінансово-промислових груп, горизонтальних і вертикальних холдингових компаній;

- створення та впровадження на основі новітніх технологій високоефективних сортів і гібридів сільськогосподарських культур та нових високопродуктивних порід тварин; застосування ґрунтозахисних систем землеробства, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, використання альтернативних джерел енергії у сільській місцевості, технологій екологічно чистої продукції;

- завершення земельної реформи, введення вартості землі до економічного обороту, створення іпотечних механізмів кредитування аграрного виробництва, завершення формування всіх складових ринкової інфраструктури в аграрному секторі;

- створення пайових інвестиційних фондів для реалізації великих інноваційних проєктів у сільському господарстві;

- розширення форм кредитування інноваційних проєктів шляхом здійснення лізингових, факторингових та інших операцій [3].

Цікавим для стабілізації аграрного виробництва та підвищення ефективності функціонування аграрного ринку є досвід зарубіжних країн, де використовується система прямих і непрямих важелів державного впливу: регулювання цін і фермерських доходів, бюджетне фінансування, кредитування, оподаткування, стабілізація ринку сільськогосподарської продукції тощо. Успіхи сільського господарства країн Західної Європи, США, Канади, Японії, Китаю зобов'язані не стільки розвитку ринкових відносин у цих країнах, скільки обмеженню дій ринкових механізмів саморегулювання з використанням зовнішніх важелів впливу. Це державна підтримка сільського господарства через дотації, ціни, квоти, кредитну й податкову політику [4]. Проблема інвестицій загальноновизнана в якості першорядної для української економіки. У цьому зв'язку питання про розмежування прямих і портфельних іноземних інвестицій має дуже істотне практичне значення.

Прямі інвестиції справляють безпосередній і довгостроковий вплив на капіталовкладення в економіку (пайова участь у будівництві й організації господарських об'єктів, повне або часткове їх придбання з метою більш ефективного використання).

Прямі інвестиції мають на меті одержання не тільки прибутку на капітал, але і повного підприємницького прибутку або основної його частини, а також безпосередніх або непрямих вигод від контролю над фірмою, що включає визначення її виробничої, закупівельно-збутової, інвестиційної, коопераційної, науково-технічної і фінансової політики.

Прямі інвестиції припускають більш високу рентабельність, ніж портфельні, і з часом ведуть до помітного відтоку прибутків материнської компанії за кордон або викликають нові капіталовкладення за рахунок реінвестицій прибутків.

Прямі інвестиції більшою мірою впливають на зайнятість, стан внутрішнього ринку, ніж портфельні, сприяють зміні місця країни в міжнародному поділі праці, впливають на національну конкурентноздатність, на відміну від портфельних, впливають на зміну в країні відносин національної власності, викликають її відчуженість на користь іноземців, відчутніше впливають на стан конкуренції в країні, посилюючи її або призводячи до зміцнення на внутрішньому ринку позицій іноземних фірм.[1]

Прямі іноземні інвестиції являють собою сьогодні одну з найважливіших і найбільш динамічних складових частин світового руху капіталу. Прямі інвестиції вигідні тим, що не створюють зовнішньої заборгованості, генерують ріст кількості робочих місць, звичайно тягнуть

за собою приплив нових технологій і модернізацію національного виробництва, сприяють встановленню міцних розгалужених каналів господарського співробітництва національних фірм з іноземними партнерами.

За підсумками 2017 року у сільському, лісовому та рибному господарстві освоєно 57,8 млрд гривень капітальних інвестицій, що на 30,7% більше, ніж у 2016 році. Загалом частка капінвестицій у сільське господарство склала 14% від загального обсягу.

Основним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно в межах 70% загального обсягу.

Встановлено, що в більшості агроформувань не сформована система управління інноваційним розвитком підприємства, інновації носять стихійний випадковий характер [2].

Відак, основними напрямками активізації інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств мають стати розробка комплексу заходів з боку держави і кредитно-банківської системи, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, вдосконалення нормативно-правової бази, залучення коштів міжнародних фінансових організацій [5].

Література.

1. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи: [монографія] / Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2014. – 516 с.
2. Мазнев Г.Є. Управління інноваційним розвитком аграрних підприємств / Г.Є. Мазнев // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2017. – №2. – С. 32-41.
3. Малій О.Г. Кредит як джерело фінансування агробізнесу / О.Г. Малій // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2016 – Вип.172. – С. 132-141.
4. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2015.- Вип.161. - С. 227-232.
5. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств: джерела формування та ефективність використання / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2014.- Вип.137. - С. 308-311.

ПУТАЧ О.В., ГРАБАР В.А. *

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА: УРЯДОВІ ПРОГРАМИ 2018

Проблема кредитування сільськогосподарських товаровиробників постала перед сільським господарством ще з тих часів, коли воно перетворилося у товарне виробництво. Це сталося в силу специфіки сільськогосподарського виробництва, яка певним чином впливає на кредитні відносини, і суть яких полягає у подовженому циклі виробництва у більшості випадків, що передбачає підвищену кредитосімність галузі; підвищеній потребі в кредитах у певні періоди року; залученні кредитних ресурсів на відносно тривалий період [1].

Зазначене, а також підвищений ризик одержання стабільних позитивних фінансових результатів від господарської діяльності ускладнювали кредитні відносини сільськогосподарських товаровиробників з банками в усі часи.

При здійсненні реформ в аграрному секторі більшість відмічених положень не

* Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент

враховувались або враховувались недостатньо [5]. Вважалося, що кожний суб'єкт господарювання має і може придбавати кредитні ресурси на кредитному ринку за ринковою ціною. Цінова рівновага мала досягатися через механізм попиту і пропозиції.

У процесі практичної діяльності такої підхід виявився не життєздатним. Реальні відносини на кредитному ринку склалися на багато складнішими, ніж уявлялося, і така універсальна модель не спрацювала. Виявилося, що абсолютна більшість сільськогосподарських товаровиробників на таких умовах, на кредитному ринку не можуть придбати кредитні ресурси навіть теоретично. Саме не це у свій час звертав увагу Д. Рікардо, коли стверджував, що звернення до банку за позиками залежить від співвідношення норми прибутку, яку можна отримати за допомогою цих грошей, і норми відсотка, під який банк позичає свої гроші [2].

У розвитку сільського господарства вирішальну роль відіграють кредитні ресурси. Це зумовлено сезонним розривом між вкладенням і надходженням коштів та безперервністю процесів відтворення. Значна потреба в оборотному капіталі за недостатності власних коштів перетворює кредит у вагомe джерело формування фінансових ресурсів і зумовлює необхідність пошуку шляхів кредитного забезпечення. Разом з тим отримання кредитів для підприємств аграрної сфери залишається проблемним. В значній мірі проблеми кредитування зумовлені зменшенням обсягів державної підтримки сільського господарства; недоступністю кредитних ресурсів для сільськогосподарських підприємств через високі відсоткові ставки; ігноруванням при кредитуванні сезонності робіт [2,3,4].

Щороку в законі про держбюджет визначаються види державних цільових програм на підтримку підприємств АПК та суми витрат на них.

Розподіл видатків держбюджету на 2018 рік, у тому числі для фінансування таких цільових програм, наведено в додатках 3 та 4 до Закону від 07.12.17 р. № 2246-VIII «Про Державний бюджет України на 2018 рік».

Так, усього у держбюджеті-2018 на фінансування витрат Міністерства аграрної політики, у тому числі витрат на держпідтримку сільгосптоваровиробників, передбачено більше 14,1 млрд грн. [8]. Для порівняння: торік на ці потреби було виділено майже 9,5 млн грн. Причому, як і в минулі роки, підтримка може надаватися як на безповоротній, так і на поворотній основі.

Програма підтримки заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів полягає у наданні суб'єктам господарювання коштів на часткову компенсацію відсоткової ставки за залученими кредитами. Порядок використання коштів за програмою здешевлення кредитів затверджено постановою КМУ від 25.04.15 р. № 300.

Однак, нажалі у поточному році витрати на цю програму скоротилися майже у 5 разів. Кошти на здешевлення кредитів мають право отримувати на конкурсних засадах згідно з укладеними кредитними договорами суб'єкти господарювання АПК – юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми та форми власності та фізичні особи – підприємці.

Порядок використання коштів держбюджету та конкретні напрями їх витрачання за програмою фінансової підтримки заходів в АПК затверджені постановою КМУ від 13.02.12 р. № 104. Ця програма спрямована на збільшення обсягів виробництва сільгосппродукції, підвищення продуктивності в сільському господарстві, сприяння розвитку аграрного ринку та забезпечення продовольчої безпеки.

Напрями використання бюджетних коштів за цією програмою:

- селекція в рослинництві та тваринництві;
- часткова компенсація вартості складної сільгосптехніки вітчизняного виробництва;
- часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і підприємств із виробництва комбікормів;
- фінансування заходів із захисту, відтворення та підвищення родючості ґрунтів;
- підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;
- часткове відшкодування вартості будівництва нових тепличних комплексів;

У 2018 році із держбюджету виділено доволі значну суму на підтримку фермерських

господарств. До речі, у минулому році зовсім не було передбачено коштів для надання безповоротної фінансової допомоги фермерам.

Порядок використання коштів держбюджету для надання підтримки фермерським господарствам затверджено постановою КМУ від 25.08.04 р. № 1102. Цим документом передбачено підтримку фермерів як на поворотній, так і на безповоротній основі.

Право на отримання коштів на безповоротній основі мають тільки:

- новостворені ФГ у період становлення (перші три роки після їх держреєстрації, а в трудонедостатніх населених пунктах – п'ять років);
- ФГ із відокремленими фермерськими садибами;
- ФГ, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах та на поліських територіях.

Отримати кошти з бюджету на поворотній основі у розмірі не більше 500 тис. грн. можуть як вищевказані ФГ, так і інші господарства.

Держдопомога за програмою підтримки підприємств, які займаються виноградарством, садівництвом і хмелярством передбачена для компенсації здійснених ними у поточному бюджетному році витрат. Порядок використання коштів держбюджету за цією програмою затверджено постановою КМУ від 15.07.05 р. № 587 .

Це витрати:

- на проведення робіт із закладення насаджень, догляду за ними до вступу у плодоношення та придбання матеріалів, необхідних для виконання таких робіт;
- придбання саджанців, використаних для ремонту молодих насаджень, які постраждали від несприятливих погодних умов;
- догляд за продуктивними насадженнями хмелю;
- будівництво водонакопичувальних басейнів для забезпечення безперебійного водопостачання мереж краплинного зрошення;
- розкорчування площ непродуктивних багаторічних насаджень;
- будівництво холодильників із регульованим газовим середовищем та ємністю від 500 т для зберігання столових сортів винограду та плодів власного виробництва;
- будівництво розсадницькими господарствами лабораторних комплексів для виробництва безвірусного садивного матеріалу та камер швидкого заморожування плодів та ягід виробниками такої продукції;
- придбання механізмів і техніки для проведення технологічних операцій у виноградарстві, садівництві та хмелярстві, а також нового обладнання для сублімаційного висушування фруктів.

Порядок використання коштів за програмою підтримки галузі тваринництва затверджено постановою КМУ від 28.10.15 р. № 884. Право на отримання коштів за цією програмою мають СГ – юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми та форми власності. Бюджетні кошти спрямовуються з метою розвитку галузі тваринництва та підвищення її ефективності для часткового відшкодування:

- вартості закуплених телиць, нетелей, корів вітчизняного походження та племінних телиць, племінних вівцематок, баранів, ярок;
- відсоткової ставки за банківськими кредитами, залученими у національній валюті, для покриття витрат, пов'язаних із закупівлею молодяку сільгосптварин, обладнання для тваринницьких ферм і комплексів;
- вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів та утворених на кооперативних засадах м'ясопереробних підприємств.

Під програму підтримки сільгосптоваровиробників підпадає бюджетна дотація для розвитку сільгосптоваровиробників та стимулювання виробництва сільгосппродукції, що встановлена ст. 161 Закону від 24.06.04 р. № 1877-IV «Про державну підтримку сільського господарства України». У 2018 році на цю програму виділено 945 млн грн., що майже у 5 разів менше, ніж у 2017-му.

До речі, торік ця програма включала також часткову компенсацію вартості

сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва .

Кошти за програмою підтримки заходів на умовах фінансового лізингу виділяють на поворотній основі. Порядок отримання коштів затверджено постановою КМУ від 28.07.10 р. № 648. Ця програма спрямована на забезпечення господарств племінними нетелями та коровами, а також вітчизняною сільськогосподарською технікою та обладнанням.

Основними фінансовими проблемами аграрного сектора залишаються [3]:

– недостатність кредитного забезпечення. Питома вага кредитних ресурсів, спрямованих комерційними банками в сільське господарство складає менше 1% від ВВП країни, в той час як частка продукції сільського господарства у структурі ВВП перевищує 18% [4];

– неефективність державної підтримки галузі. Кошти виділяються, як правило, без ув'язки з технологічними потребами, як правило в кінці року, що створює передумови для їх нецільового використання [5];

– низька кредитоспроможність та інвестиційна привабливість підприємств галузі, недостатність надійного забезпечення. У загальній вартості майна сільськогосподарських підприємств понад 76% припадає на необоротні активи, переважну частину яких становлять основні засоби, які є неліквідними через високий рівень (70-80%) зносу та моральну застарілість[6].

Відтак, основними напрямками стабілізації механізму кредитування сільськогосподарських підприємств мають стати розробка комплексу заходів з боку держави і банківської системи, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, залучення іноземних кредитів, зниження процентних ставок для сільськогосподарської галузі.

Література.

1. Кредитування сільськогосподарських корпорацій іншими депозитними корпораціями (банками) 29.11.2012 рік // Департамент офіційних публікацій та інформаційного забезпечення Генерального економічного департаменту [Електронний ресурс] Статистичний випуск НБУ. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
2. Крамаренко І.С. Кредитне забезпечення аграрних підприємств: стан, проблеми, перспективи / І.С. Крамаренко // Бізнес-навігатор. – 2010. – № 3 (20). Електронні наукові фахові видання / Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Biznes/2010_3/2010/03/100321.pdf
3. Малій О.Г. Кредит як джерело фінансування агробізнесу / О.Г. Малій // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2016 – Вип.172. – С. 132-141.
4. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2015.- Вип.161. - С. 227-232.
5. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: Монографія / О.Г. Малій. - Харків: ХНТУСГ, 2008. – 210с.
6. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств: джерела формування та ефективність використання / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2014.- Вип.137. - С. 308-311 .
7. Офіційний вісник України // Офіційне видання від 12.11.2010. - 2010 р., № 84, С. 89, ст. 2962, код акту 53247/2010
8. «Про Державний бюджет України на 2018 рік» Закон від 07.12.17 р. № 2246-VIII. [Електронний ресурс]-Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Важливим напрямком розбудови аграрного сектора економіки є розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (далі СОК). Проте на сьогодні, за обсягами та якістю надання послуг, вони не задовольняють зростаючих потреб виробників сільськогосподарської продукції та її споживачів.

Переважна більшість аграріїв і досі не має постійно діючих каналів реалізації своєї продукції. Значна її частина потрапляє до кінцевих споживачів через посередників чи реалізується на стихійних ринках. Тому, доцільним вбачається формування кооперативного сегмента аграрного ринку, через який би забезпечувався безперешкодний рух сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача.

Формування СОК стримується недосконалістю законодавства, слабкою матеріальною базою аграріїв, відсутністю кваліфікованих кадрів – організаторів кооперативного руху, недостатньою обізнаністю селян у перевагах об'єднання зусиль на умовах кооперації для подальшого розвитку, відсутністю належного механізму державної підтримки тощо [3]. Зазначені недоліки уповільнюють процес становлення кооперативних відносин в аграрному секторі економіки країни та вказують на необхідність визначення стану і перспектив державної підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Метою роботи є дослідження механізмів державної підтримки СОК в Україні.

Станом на 1 січня 2018 року в Україні налічувалося 45 035 фермерських господарств, тоді як на аналогічний період минулого року їх було 44 409. Тобто, протягом 2017 року кількість фермерських господарств в нашій країні зросла на 2% (або на 626 господарств). Збільшилася і кількість сільськогосподарських кооперативів. Якщо станом на 1 січня 2017 року їх було 2014 (997 виробничих та 1017 обслуговуючих), то на початок 2018 року в Україні їх уже налічується 2069 (996 виробничих і 1073 обслуговуючих). Тобто, на 55 кооперативів або на 3% більше [1].

На сучасному етапі методи державної підтримки поділяються на адміністративні та економічні. До адміністративних методів належить встановлення державою правових відносин з метою контролю якості, кількості сільськогосподарської продукції, ціноутворення, планування. До економічних - бюджетне фінансування [6, с.106].

Згідно із Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» основними завданнями державної політики з підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є створення сприятливих умов для їх утворення, становлення і розвитку шляхом формування сприятливої податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної політики щодо діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, а також розроблення механізму їх державної підтримки. Державна підтримка СОК здійснюється відповідно до державних та регіональних програм за рахунок державного і місцевих бюджетів у порядку, встановленому законом [2].

На підтримку СОК розробляють і затверджують державні програми такі, як «Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018 – 2020 роки», затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 664-р [5] та «Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року», затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р [4].

«Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018 – 2020 роки» має на меті створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації, покращення матеріально-фінансового становища сільського населення шляхом:

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д. е. н., професор

- надання підтримки фермерським господарствам;
- створення нових робочих місць на селі, зокрема через стимулювання сільськогосподарської кооперації;
- диверсифікації діяльності фермерських господарств;
- створення передумов кредитування фермерських господарств за доступними кредитними ставками;
- збільшення рівня реальних доходів сільського населення від передачі в оренду сільськогосподарських угідь.

Реалізація Концепції здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, інших джерел, передбачених законодавством. Фінансування Концепції передбачається здійснювати за рахунок коштів державного бюджету в межах бюджетних призначень Мінагрополітики на відповідний рік в обсязі не менше 1 млрд. гривень щороку, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, передбачених законодавством. Обсяг фінансування, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей Державного бюджету України та місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги [5].

«Державна цільова програма розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» має на меті створення організаційно-економічних умов для ефективного, соціально спрямованого розвитку аграрного сектору економіки, стабільного забезпечення промисловості сільськогосподарською сировиною, а населення — високоякісною та безпечною вітчизняною сільськогосподарською продукцією, збільшення обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю, посилення присутності України на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства.

Проблему передбачається розв'язати шляхом:

- наближення законодавства України до законодавства ЄС у сфері сільського господарства;
- удосконалення системи кредитного забезпечення, а також розвитку державної підтримки страхування аграрних ризиків;
- здійснення контролю за використанням та охороною земель сільськогосподарського призначення;
- розвитку біржового ринку, запровадження фінансових та інших інструментів на ринку сільськогосподарської продукції (аграрні розписки, ф'ючерсні і форвардні контракти тощо);
- забезпечення вітчизняних сільськогосподарських виробників сучасними селекційними, племінними (генетичними) ресурсами та зростання потенціалу їх експорту;
- модернізації існуючих ветеринарно-санітарних заводів з утилізації відходів тваринного походження;
- вжиття заходів для зниження забруднення навколишнього природного середовища від надлишку біогенних речовин до рівня, який не завдає шкоди екосистемам та біорізноманіттю;
- стимулювання створення та функціонування об'єднань виробників сільськогосподарської продукції, зокрема через делегування повноважень саморегульним організаціям в агропромисловому комплексі;
- здійснення прикладних наукових та науково-технічних розробок;
- запровадження системи консультацій бізнесу в режимі реального часу щодо вирішення питань торгівлі на ринку ЄС.

Для виконання Програми необхідно близько 47,1 млрд. гривень, з них за рахунок коштів державного бюджету 35,6 млрд. гривень. Фінансування Програми в необхідних обсягах передбачається здійснювати за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, приватних інвестицій та інших джерел, не заборонених законодавством. Для виконання Програми також залучатиметься міжнародна технічна та фінансова допомога [4].

Отже, стратегія державної підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації повинна базуватися на формуванні організаційно-економічного механізму, під яким слід розуміти сукупність організаційних та економічних важелів і стимулів цілеспрямованого впливу держави на задоволення правових, економічних й соціальних потреб сільськогосподарських товаровиробників, об'єднаних у кооперативні організації [6, с.107]. Механізм державної підтримки

кооперативних відносин має спонукати суб'єктів аграрних відносин до реалізації мотивованої, економічно відповідальної поведінки за результати господарської діяльності, опанування ринкових методів господарювання та формуватися на основі комплексності й поступальності. Тобто мається на увазі поетапне та цілеспрямоване впровадження всебічно відпрацьованих, інтегрованих в єдиний організаційно-економічний механізм заходів з боку держави, які були б зорієнтовані на формування й розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та мали відповідну соціально-економічну віддачу.

Література.

1. В Україні зросла кількість фермерських господарств і кооперативів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroportal.ua>
2. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Програма розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України на 2013–2020 роки (проект на обговорення доопрацьований) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://coop-union.org.ua>
4. Розпорядження від 30 грудня 2015 р. № 1437-р «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>
5. Розпорядження від 13 вересня 2017 р. № 664-р «Про схвалення Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018 – 2020 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>
6. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація. [Навч. посіб.] / Уклад. Рудік О.; Консулт. Бондарчук В., Грищенко М. – К.: К.І.С., 2013. – 192 с.

РУДЕНКО І.С.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

УКРАЇНА – СВІТОВИЙ ЕКСПОРТЕР ЗЕРНА

Перспективна зернова промисловість відіграє значну роль у розвитку аграрного сектору економіки України. Зерно є стратегічним продуктом і барометром сільського господарства, важливим експортним продуктом, який повинен забезпечувати значні грошові надходження. За останні кілька років Україна стала одним з провідних експортерів зерна на світовому продовольчому ринку. Експорт зернових культур є надзвичайно важливою функцією підтримки позитивного торгового балансу країни.

Ринок зерна - системноформуючий інтегрований ринок українського агропромислового комплексу, який має значний виробничий та експортний потенціал. За даними Держкомстату, площа посівів зернових становить 58% національної площі сільськогосподарських культур, а частка зерна в загальній вартості рослинництва становить 40%. Експорт зерна має значне місце в експорті агропромислової продукції.

Кон'юнктура світового ринку зернових є актуальною проблемою, на якій залежить харчова безпека багатьох країн. Крім того, зернові та зернобобові культури складають майже 76% від

* Науковий керівник – Дудник О.В., к.е.н, доцент

загальної структури продуктів харчування [1]. Зернове виробництво забезпечує понад 25% валової продукції аграрного сектору України. Щорічний збір 23-25 млн. т. пшениці дає Україні можливість традиційно входити до ТОП-10 країн світу з точки зору виробничих потужностей для експортного потенціалу близько 50% загальної урожайності зерна (11,5 млн. т.). Але завдяки кліматичним умовам України, зростання пшениці є ризикованим. У несприятливі роки виробники зерна збирають лише 15-16 млн. т. зерна, що призводить до втрат їхніх доходів у розмірі близько 18-20 млрд. грн. Через невідповідність рекомендованій аграрній технології та використанню варильних сортів, виробники отримують лише 25-30% генетично можливої врожайності пшениці. Проте навіть у сприятливі роки її середня максимальна дохідність на 40 ц / га менше на 50%, ніж у провідних країнах світу.

У випадку гірських порід дефіцит зерна на ринку повинен був компенсуватись запасами. Ця ситуація спровокувала рекордне зростання цін на зернові культури. З огляду на те, що зернові культури є основою павани для населення та однієї з головних кормових компонентів у тваринництві, можна стверджувати, що світ стикається з продовольчим кризисом, який вже має системний характер. Постійне зростання світового населення в середньому на 1,2 відсотка на рік і глобальні зміни у споживанні продукції тваринництва, безумовно, потребують збільшення виробництва зернових культур у світі. Для України є шанс на реалізацію зернового потенціалу, де можна збільшити обсяги аграрного виробництва як з точки зору врожаю, так і з точки зору розширення площ посівів.

Одна з значних нереалізованих конкурентних переваг вітчизняного зерна це екологічна чистота та безпека. Через економічну кризу, зокрема, дефіцит оборотних активів у виробників зерна в останні роки значно зменшення використання мінеральних добрив, відповідно, припинилося втрата природної родючості ґрунтів. Сьогодні країна має великі області екології чисті чорноземи, які можуть бути перенесені на органічне землеробство протягом відносно короткого перехідного періоду. Слід зазначити, що деякі агропромислові підприємства вже організовують виробництво зерна таким чином, що дозволяє сертифікувати свою продукцію як органічну. Розвиток зернової промисловості, як експортно-орієнтованої, неможливий без стійкого розвитку виробництва якісної продукції. На підставі динаміки макроекономічного розвитку процеси підтримки сільського господарства, включаючи державу. Регулювання ринку зерна, прогнози його виробництва в Україні у 2020 році - 80 млн. т., у 2030 році Україна може виробляти 95 млн. т. зерна [2].

Надихаючою особливістю 2016 року є стан зовнішньоекономічної діяльності України. Зовнішньоторговельний оборот продукції АПК склав 19,8 млрд дол. США є найбільшим для аграрного сектора в історії експорту-імпорту товарів. У порівнянні з 2015 роком вона зросла на 21,8%. Експорт сільськогосподарської продукції вартістю 13,1 млрд. Доларів. США, що на 28% більше, ніж у минулому році. У структурі експорту домінують зернові культури - 27,5%, нафта - 25, насіння олійних культур - 10,5, молочні продукти - 4,5%. Протягом останніх трьох років частка українського експорту продовжувала зростати. Так у 2016 році торгівля з країнами ЄС зросла на 37%, азійські країни - на 26%, СНД - на 14%, африканські країни - на 12%. У загальній структурі зовнішньої торгівлі частка країн ЄС склала 31%, СНД - 26, Азія - 26 і Африка - 10% [3].

Тому Україна має реальні перспективи зміцнення свого становища як найбільшого експортера зерна в світі та значного внеску у подолання глобальної продовольчої кризи. Протягом наступних п'яти років країна планує виробити до 80 млн. т. зерна та понад 30 млн. т. експорту.

Отже, виробництво зерна в Україні повинно забезпечити повне задоволення внутрішніх потреб держави в харчових цілях, зміцнення та якісного покращення кормової бази для розвитку худоби, значного збільшення експортного потенціалу та поповнення стратегічних запасів.

Література.

1. Лихочвор В.В. Зерновиробництво / В.В. Лихочвор, В.Ф. Петриненко, П.В. Івашук. – Львів: НВФ «Українські технології», 2008. – 624 с.
2. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) /[Присяжнюк В.М., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.]; за ред. М.В.Присяжнюка, М.В.Зубця, П.Т. Саблука, В.Я.Меселя-

Веселяка, М.М.Федорова. – К.: ННЦІАЕ, 2011. - 1008с

3. Безуглий М.Д, Кваща С.М. Стан, основні тенденції розвитку сільського господарства України протягом 2016 року та напрями розвитку в 2015 році. // Економіка АПК. - 2016. - № 4. - С. 3 -14.

РУДЕНЬКА Я.Ю., ГОРБАЧ П.Є.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

РОЗВИТОК КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Трансформація української економіки до ринкових умов вимагає формування нового механізму функціонування фінансово-кредитних установ, які беруть участь у залученні зовнішніх та внутрішніх коштів для кредитування підприємництва. А це потребує розв'язання питань з організації та управління діяльністю кооперативних кредитних установ, в тому числі кредитних спілок [2,4]. Існування в Україні застарілої правової бази, відсутність чітких норм контролю за діяльністю кредитних спілок, нерозвиненість ринкової інфраструктури призвели до деформації їх природи. У зв'язку з цим виникає потреба щодо удосконалення у перспективі системи кооперативного кредитування [4].

В Україні проблеми розвитку кредитної кооперації є недостатньо вивченими. Окремі аспекти цих проблем були частково висвітлені у працях Ф. Хміля, О. Терещенка, А. Молдавана, Б. Іличка, А. Поліщука, О. Зубатенка, Н. Славоної, А. Оленчика, А. Пожара, Г. Терещенка та інших. Однак, ряд аспектів даної проблеми залишається недостатньо вирішеними та потребує подальшого опрацювання.

У Державному реєстрі фінансових установ станом на 01.10.2017р. налічувалось 426 кредитних установ, серед яких 397 кредитних спілок та 29 юридичних осіб публічного права [6] (табл.1). З початку 2017 року кількість кредитних установ зменшилася на 125 одиниць (-22,5%)

*Таблиця 1
Кількість кредитних установ в Україні*

	2014	2015	2016	01.10.2016	01.10.2017
Загальна кількість кредитних установ	619	618	491	551	426
Кредитні спілки	589	588	462	521	397
Юридичні особи публічного права	30	30	29	30	29

Крім цього, у Державному реєстрі фінансових установ налічувалося 482 відокремлених підрозділи кредитних спілок.

За територіальною ознакою переважна кількість кредитних установ зареєстрована в таких регіонах [1]:

* Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач

- місто Київ та Київська область 43 або 10.8%;
- Луганська область 37 або 9.3%;
- Донецька область 30 або 7.9%;
- Харківська область 24 або 6.0%;

За результатами 9 міс. 2017 року, які і в попередні періоди, більшість кредитних спілок (58%) об'єднує кількість членів до 1,0 тис осіб. При цьому достатньо велика кількість кредитних спілок об'єднує від 1,0 тис до 10,0 тис осіб. Слід зауважити, що кількість кредитних спілок, яка об'єднує кількість членів до 1 тис осіб, значно скоротилася до 171 одиниць станом на 01.10.2017(-26%)

За результатами 9 міс. 2017 року загальна кількість членів кредитних спілок становила 576,3 тис осіб, що на 102 тис.осіб (-15.0%) менша, ніж за аналогічний проміжок попереднього року.

Сукупність кредитних спілок з початку 2017 року продемонструвала збільшення обсягів власного капіталу, поряд із збільшенням загальної суми активів (табл.2.)

Таблиця 2
Результати діяльності кредитних спілок в Україні

	2015	2016	01.10.2016	01.10.2017
Активи	2 064,30	2 032,50	2 193,10	2 164,60
Капітал	1 040,90	1 044,40	1 202,10	1 099,50
Сума доходів	633,4	715,6	546,8	556,7
Сума витрат	610,3	618,3	428	459,2
Кредити надані членам КС	1 792,70	1 799,50	1 851,90	1 912,30
Кількість кредитів, надані членам КС	171 825	159,450	165,509	151 269
Внески членів КС на депозитні рахунки	885,2	831,8	839,7	904,3
Заборгованість за неповерненими та простроченими кредитами, наданими членами КС	451,8	368,7	389,9	363,4

Загальний капітал кредитних спілок сформовано наступними складовими [6]:

- 38,0% (41,3 млн. грн) за рахунок пайових внесків членів кредитних спілок;
- 45, 8% (503,5 млн. грн) за рахунок резервного капіталу;

- 3,0%(33,3 млн. грн) за рахунок нерозподіленого доходу;

Більшість кредитних спілок (218) за підсумками 9 міс. 2017р. мали обсяг активів у розмірі до 5 млн. грн. Водночас найбільша частка активів (43,0%) приходилася на 43 кредитні спілки, обсяг активів яких відповідав проміжку 10-50 млн. грн. Лише три кредитні спілки за підсумком 9 міс. 2017 року мали активи, обсягами більші за 100 млн. грн.

Обсяг кредитного портфеля кредитних спілок станом на 01.10.2017 р. перевищував обсяг залучених депозитних внесків більш ніж вдвічі. Так, за підсумками 9 міс. 2017 року сума кредитів, наданих членам кредитних спілок, відповідала 1,91 млрд. грн, водночас збільшивши на 3% у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року. Середній розмір кредиту на одного член кредитної спілки, який має кредит, відповідав 13,6 тис. грн.

Найбільший попит мають споживчі кредити, обсяг яких відповідає 55,5% від загальної суми кредитів виданих (1 064,6 млн. грн). Друге місце посідають кредити, надані на придбання, будівництво та ремонт нерухомого майна -21,2%(405,5 млн. грн). Найменшу частку в загальному обсязі виданих кредитів 3,5%(67,5 млн. грн) має кредитування фермерських господарств.

За підсумком 9 міс. 2017 року на депозитних рахунках членів кредитних спілок обліковувалось вкладів на загальну суму 904,3 млн. грн. Середня сума внесків на депозитні рахунки на звітну дату відповідала 41,1 тис. грн

Загальна сума простроченої та неповернутої заборгованості кредитних спілок станом на 01.10.2017р. відповідала 363,4 млн. грн. У структурі заборгованості з прострочених і неповернених кредитів переважають неповернені кредити терміном понад 1місяць, питома вага яких в сукупному показнику станом на 01.10.2017 р. відповідала становить 62,5%.

Отже, свідченням того, що розвиток в Україні кредитних спілок насамперед зумовлений не соціальною спрямованістю, а прагненням до отримання доходів, які б не підлягали оподаткуванню, є на практиці нехтування основними принципами кредитної кооперації [3,4]. Звільнення кредитних спілок в Україні від оподаткування невмотивоване. З огляду на специфіку їх діяльності і враховуючи те, що фінансова система України розвивається на основі банків, тобто є банкоцентричною, подальший розвиток кредитної кооперації в Україні повинен відбуватися шляхом перетворення вітчизняних кредитних спілок у кооперативні банки. Це, з одного боку, відповідає кращій світовій практиці, а з другого, – дає змогу автоматично вирішити три важливих питання: підвищення ефективності регулювання та нагляду за кредитними спілками, запровадження системи гарантування вкладів, запобігання шахрайства, тобто сприятиме зменшенню ризику утворення фінансових пірамід і забезпечить додаткові надходження до бюджету України.

Література.

1. Деньги. Газета №06 (368).-29 марта 2018. (Електронний ресурс).-Режим доступу: <http://www.dengi.ua>.
2. Малій О.Г. Кредит як джерело фінансування агробізнесу / О.Г. Малій // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2016 – Вип.172. – С. 132-141.
3. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2015.- Вип.161. - С. 227-232.
4. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: Монографія / О.Г. Малій. - Харків: ХНТУСГ, 2008. – 210с.
5. Матеріали офіційного сайту Національного банку України (Електронний ресурс). - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
6. Матеріали офіційного сайту Національного рейтингового агентства «Рюрік» Аналітичний огляд банківської системи України за I півріччя 2015р. - Режим доступу: <http://www.rurik.com.ua>.

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс України – система взаємопов'язаних між собою галузей, які поєднують в собі виробництво сільськогосподарської продукції та сировини для переробних галузей промисловості.

Основним завданням АПК є створення експортного потенціалу сировини і продовольства, надійне забезпечення країни продуктами харчування.

АПК складається з трьох підрозділів:

1) сільське господарство, яке формує сировинну базу АПК (охоплює рослинництво та тваринництво);

2) галузі, що виробляють засоби виробництва та обслуговування АПК (сільськогосподарське машинобудування, хімічна промисловість, наукове обслуговування, комбікормова промисловість, виробництво спеціального устаткування та приладів для АПК та ін.);

3) галузі зі збереження, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції (включають підприємства легкої та харчової промисловостей, торгівлю, сховища, транспортування) [1].

Рис.1 Галузева структура АПК [2]

Основою АПК є галузі сільського господарства - рослинництво, тваринництво, мисливське, лісове та водне господарства. Розвиток цих галузей характеризується такими особливостями:

- сезонністю в рослинництві;
- родючістю землі;
- тривалістю виробничого процесу;
- наявністю декількох форм власності.

Головна особливість, яка визначає специфіку АПК - переплетення в сільському господарстві економічного і природного процесів виробництва. Головним засобом виробництва в сільському господарстві, як відомо, виступає земля, частина інших засобів виробництва відтворюється безпосередньо в тій же галузі [3].

В нашій країні є всі умови для розвитку АПК. Для цього ми маємо сприятливі природні та економічні умови.

Велику роль в формуванні АПК має науково-технічний прогрес, рівень забезпечення трудовими ресурсами, природно-географічні чинники.

Важливою складовою агропромислового комплексу є сільське господарство, тому що ця

* Науковий керівник – Зайка С.О., к.е.н.

галузь є однією з основних галузей господарства в Україні , яка забезпечує країну матеріальними ресурсами , сировиною для харчової промисловості та ін.. За допомогою цієї галузі виробляється більше 50% продукції АПК.

У територіальній структурі АПК виділяють:

- агропромисловий пункт - локальна форма АПК, яка об'єднує в населеному пункті переробку кількох видів сільськогосподарської сировини;
- агропромисловий центр - локальна форма АПК, яка здійснює в населеному пункті переробку кількох видів сільськогосподарської сировини, а більшість населення обслуговує його виробництво;
- агропромисловий куц — локальна форма АПК, яка характеризується компактним розташуванням на невеликій території агропромислових пунктів і центрів з їх сировинними зонами;
- агропромисловий вузол — складне територіальне агропромислове утворення, система компактно розташованих агропромислових пунктів, центрів і куців навколо адміністративного обласного чи районного центру[4].

Аналізуючи агропромисловий комплекс в Україні можна сказати, що ми маємо недостатньо розвинену цю систему , є наявні проблеми , які повинні вирішувати. Для того щоб їх подолати необхідно:

- 1) мати чіткі стратегічні цілі розвитку галузі АПК;
- 2) удосконалити економічний механізм господарювання;
- 3) збільшити експорт вітчизняних виробників;
- 4) впровадити енергозберігаючі ресурси;
- 5) забезпечити розвиток сучасної інфраструктури.

Основними завданнями розвитку АПК є:

- забезпечити ринок праці висококваліфікованими кадрами;
- забезпечити стабільність цін на ринку;
- створити сприятливі умови для ведення бізнесу;
- створити умови для збільшення урожайності сільськогосподарських культур.

Отже , можна зробити висновок , що агропромисловий комплекс України – міжгалузевий комплекс , який забезпечує велику зайнятість населення нашої країни , сприяє створенню нових робочих місць , але в нашій країні його ще необхідно удосконалювати.

Література.

1. Агропромисловий комплекс України [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://pidruchniki.com/1974041038608/rps/agropromisloviy_kompleks_ukrayini
2. Агропромисловий комплекс України [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://pidruchniki.com/1974041038608/rps/agropromisloviy_kompleks_ukrayini
- 3.Саблук П.Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період// Економіка АПК. – 2008.— №4. – с.20.
4. Агропромисловий комплекс України [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://we.org.ua/ekonomika/agropromyslovyj-kompleks-ukrayiny/>

SMART ТЕХНОЛОГИЯ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ

В процессе управления производственной системой постоянно возникают ситуации, когда руководители различных уровней сталкиваются с необходимостью выбора одного из нескольких возможных вариантов действий. Выработка и принятие решения – ключевая процедура в деятельности руководителя, определяющая весь дальнейший ход процесса управления, в особенности конечный результат управленческой деятельности. Для эффективной постановки организационных целей рекомендуется использовать технологию SMART – методика, предложенная Питером Друкером в 1954 году, являющаяся очень удобным и компактным инструментом в наше время представляет собой современный подход к постановке целей [3]. Система постановки smart-целей позволяет на этапе целеполагания обобщить всю имеющуюся информацию, установить приемлемые сроки работы, определить достаточность ресурсов, поставить перед всеми участниками процесса ясные, точные, конкретные задачи. В тоже время это просто форма записи целей, а не методика их достижения. Необходимо составлять списки целей – планы на год или на несколько месяцев – и работать над их реализацией [2]. Если продвижений по целям нет, то они слишком трудны и поэтому требуют максимального упрощения и детализации. Средний показатель результативности выполнения обозначенных задач по методике SMART, как правило, составляет 80-90 %. Если же он опускается до 50 % или ещё ниже, то работа сотрудника является неэффективной.

Название технологии является аббревиатурой, составленной из первых букв английских слов, называющих соответствующие критерии качества целей:

S (specific) – каждая цель должна быть описана как четкий, конкретный результат;

M (measurable) – технология целеполагания по правилу SMART предполагает контроль руководителем продвижения по цели, для этого, она должна быть измерима;

A (assignable) – цель должна быть неслучайной, обоснованной, доказанной;

R (realistic) – цель должна быть реалистичной, в принципе достижимой. Если цель кажется недостижимой, лучше поставить промежуточную, доступную цель. Если поставленная цель откладывается – нужно ставить цель проще.

T (time related) – цель по SMART должна быть ограничена по выполнению во времени, а значит должен быть определен финальный срок, превышение которого говорит о невыполнении цели. Установление временных рамок и границ для выполнения цели позволяет сделать процесс управления контролируемым. При этом временные рамки должны быть определены с учетом возможности достижения цели в установленные сроки [5].

Естественно данная технология может не дать желаемого эффекта если ее использовать не в той организации (например, сферой деятельности являются инновации или структура организации быстро изменяется), не в то время (метод работает, когда организация находится на определённом этапе развития), не с теми сотрудниками (зависит от особенностей личности и, часто, опыта человека) и т. д. При использовании критерия измеримости в любом деле необходимо помнить, что он должен иметь процент погрешности от обозначенных цифр. Например: SMART-цель – увеличить продажи на 10 %, в связи с этим лучше сделать формулировку такой: «Минимальный прирост продаж должен составить 7 %, максимальный – 12 %, необходимый уровень – 10 %». Наш мозг устроен так, что ему требуется определённый диапазон показателей. В интервале «минимум – плановое значение – максимум» образуется зона комфорта, в которой человеку хватает мотивации для достижения SMART-цели, и пока менеджер не выполнит этот план, будет подсознательно бояться потерпеть неудачу. Даже выполнив план на 98 %, он останется неудовлетворён собой. Такая постановка SMART-цели с тремя ориентирами создаёт зону комфортной мотивации. Достигнув первого необходимого значения, человек уже

* Научный руководитель – Гридин А.В., старший преподаватель

получает удовлетворение, радуется, что достиг какого-то уровня, что получилось добиться хоть и минимального, но результата! В этот момент пропадает страх неудачи и появляется стимул достичь следующего показателя. Достиг планового показателя – опять успех! Снова эмоции и усиление стимула. Мотивация возрастает, человек с энтузиазмом стремится к максимуму. Так, выполнив один показатель, который характеризует измеримость SMART-цели, на три, можно создать атмосферу для усиления мотивации на пути к достижению цели [1].

SMART является готовым решением, и её внедрение в систему компании можно осуществить путём установки SMART-программы на компьютеры работников. Таким образом, каждый сотрудник будет видеть свой план, сроки его выполнения, а также конкретные задания и их стоимость [4].

SMART, как умную технологию, может использовать без ограничений любой руководитель: давая конкретное задание подчиненному. Работа организована наиболее эффективно, если сотрудник сам ставит перед собой задачи, а руководитель лишь утверждает их.

Литература.

1. Smart-цели: как построить и когда использовать [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.kom-dir.ru/article/1351-smart-tseli>
2. SMART-цели [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.gd.ru/articles/8650-smart-tseli>
3. Жакупов А. SMART 2.0. Как ставить цели, которые работают [Электронный ресурс] / А. Жакупов — «Издательские решения». – Режим доступа: <https://www.litres.ru/aleksandr-zhakupov/smart-2-0-kak-stavit-celi-kotorye-rabotaut/chitat-onlayn/>
4. Цели по смарт – примеры, практики, советы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://domovenokhab.ru/tseli-po-smart-primery.html>
5. Технологии SMART. Анализ действий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://projectrussia.ru/smart-analysis-of-actions-in-a-achievable-ambitious-agresive-atractive-achievable-ambitious-aggressive-attractive.html>

ТИШЕНКО Ю.О.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ ЗА КОРДОНОМ

Кредитна кооперація – одна з найстаріших галузей кооперативного руху. Початок масового розвитку сільськогосподарських і кредитних кооперативів відноситься до періоду 50-60-х років XIX ст. у Німеччині, яку вважають батьківщиною кредитних кооперативів. Їх створення в країні пов'язано з іменами Ф.Райффайзена, Г.Шульце-Деліча, К.Гааза.

Свої ідеї Ф.Райффайзен виклав у книзі “Кредитні товариства як засіб знищення злидарства селян, фабричних робітників та ремісників”. Через три роки було створено перше сільське кредитне товариство. Серед основних правил і принципів функціонування сільських кредитних товариств, що були створені Ф.Райффайзенем - відсутність пайових внесків; солідарна необмежена відповідальність членів за зобов'язаннями кооперативу; локалізація діяльності; обмеження кількості членів товариства; надання позик виключно членам кооперативу; використання кредиту тільки на виробничі потреби; заборона на участь в інших товариствах; переростання кредитного кооперативу в універсальний сільський кооператив.

Г. Шульце-Деліч запропонував іншу модель кредитного кооперативу, котра в своїй основі відрізнялася від товариств Ф.Райффайзена. Його ім'я пов'язано із створенням кредитних кооперативів ремісників, дрібних підприємців, торговців, службовців. Вони передбачали:

обов'язковість пайових внесків як основи формування власного капіталу; поле членства товариства не обмежувалося; високу відсоткову ставку; наявність солідарної обмеженої відповідальності за зобов'язаннями кооперативу; надання переважно короткострокових кредитів; надання послуг не тільки членам кооперативу; ведення справ на суто комерційній основі; неприпустимість втручання держави в їх діяльність. Ощадно-позикові товариства Шульце-Деліча нагадували банківську установу, тому отримали назву «народний банк». Приблизно за такими ж принципами створювалися кооперативи К.Гааза, котрий був організатором сільськогосподарських постачально-збутових і переробних кооперативів з кредитними функціями [1,3].

В середині 80-х років XIX ст. у Німеччині нараховувалося більш ніж 900 кредитних кооперативів і 460 тисяч членів. Це свідчило про стабільний розвиток кооперативної кредитної справи. Ключовим моментом став прийнятий у 1889 році закон “Про кооперацію”, який сприяв прогресу кооперативних форм діяльності і створення на національному рівні кредитних кооперативних установ. В 1972 році відбулося злиття двох самостійних гілок кредитної кооперації – райффайзенівських сільських кредитних кас і кредитних кас Шульце-Деліча. Сьогодні рух Ф.Райффайзена охоплює 900000 кооперативів, приблизно 500 млн. пайовиків, які ведуть роботу майже у 100 країнах світу. Біля 80% сільських господарств отримують кредити через кооперативну систему. Головною організацією кредитної системи Німеччини є “Дойче геноссеншафтсбанк”. В кінці 90-х років мережа іноземних установ банку включала філії в Англії, США, Великобританії, Швейцарії, Японії, Сінгапурі, Бразилії та інших країн Азії та Латинської Америки. В 1977 році за ініціативою цього банку створено міжнародну банківську групу ЮНІКО, що покликана зміцнювати співпрацю між банками, котрі до неї входять [2,3].

Заснування і розвиток кредитного кооперативного руху в Німеччині мало величезне значення для всього світу. У Франції перші кредитні кооперативи почали створювати в 60-і роки XIX ст. Прийнятий в 1884 р. закон про організації системи “Креді агріколь” став законодавчою базою їх функціонування. Маючи 59 регіональних кас (банків) з їх багатотисячною мережею місцевих філій, “Креді агріколь” обслуговує 14 млн. клієнтів, з яких тільки 60 тис. зайняті в аграрній сфері.

У Голландії перші кооперативні фермерські банки по образу німецьких Райффайзенбанків були створені у кінці XIX ст. В 1972 р. утворено центральний Рабобанк, котрий став основою єдиної фінансової структури, що включала всі місцеві фермерські кооперативні кредитні банки Нідерландів. Рабобанк відноситься до числа 50 великих банків світу і займає друге місце серед банків своєї країни. Він кредитує більш ніж 90% сільського господарства. До складу Рабобанка на правах його філій в середині 90-х років входило понад 750 місцевих банків, які мають більше 3,5 тис. відділень і контор у всіх кутках країни, за площею, що дорівнює Московській області [3]. Рабобанк грає провідну роль в міжнародній кооперативній банківській групі ЮНІКО.

У Японії розвиток кредитної кооперації в набагато більшому ступені, ніж в інших країнах пов'язаний з загальним розвитком кооперативної діяльності. На кінець XIX ст. з 346 кооперативних організацій -144 займалися кредитними операціями. У 1923 р. створюється Центральний кооперативний банк. Основними кооперативними кредитними інститутами становляться Центральний кооперативний банк для сільського і лісового господарства, напівдержавний Центральний банк торговельних і промислових кооперативів і Державна корпорація з фінансування сільського, лісового і рибного господарства.

В США ідеї кооперації отримали широку підтримку і розповсюдження. Перша кредитна спілка в Північній Америці відкрилася під назвою «Народна каса». А вже в 1909 р. кредитні спілки існували у 22 штатах. Пізніше створюється Національна Асоціація кредитних спілок CUNA (Credit Union Nationale Association). Завдання асоціації полягало в прийнятті закону про кредитні спілки в різних штатах, створенні нових кредитних спілок, підтримці руху кредитних спілок. В 1916 р. за ініціативою конгресу США було створено систему фермерського кредиту, яка здавна являлася однією з найбільш важливих умов функціонування фінансового механізму в аграрному секторі економіки США, з метою забезпечення фермерам, власникам ранчо та створеним ними кооперативам доступ до кредитів. З 1940 по 1968 рр. проводилася кампанія з виплат усіх видів позик, що були надані державою. В 1971 р. був затверджений акт про сільськогосподарський кредит і перевидані статутні документи системи фермерського кредиту 1933 р. з урахуванням

сучасних потреб [4].

Як свідчить історичний аналіз розвитку кредитної кооперації, на нашу думку, вона займала домінуючі позиції як в банківському секторі, так і в кредитно-фінансовому механізмі з обслуговування сільськогосподарських виробників (Рабобанк, Креді Агріколь та інші). Досвід кооперативного руху взагалі і кредитної кооперації зокрема в сучасному світі у всіх його аспектах заслуговує уважного вивчення і практичного застосування, оскільки кооперація – це унікальне інтернаціональне явище людської діяльності. Значення кооперативної діяльності за кордоном з практичної точки зору полягає в тому, що воно дозволяє краще здійснити взаємовигідне і взаємозацікавлене співробітництво в міжнародному плані.

Література.

1. Малій О.Г. Кредит як джерело фінансування агробізнесу / О.Г. Малій // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2016 – Вип.172. – С. 132-141.

2. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2015.- Вип.161. - С. 227-232.

3. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: Монографія / О.Г. Малій. - Харків: ХНТУСГ, 2008. – 210с.

4. Шкляр М.Ф. Кредитная кооперация: Учебное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2003. – 332 с.

УШКАЛОВА Є.М.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ІННОВАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Smart-технології активно змінюють нашу реальність. Виробництво стає на шлях передових інноваційних рішень. Ферма в стилі Uber, "розумна" теплиця, точного висіву технологія, яка може зацікавити іноземних інвесторів. Інновації в сільському господарстві допоможуть підвищити продуктивність.

По минулогоднім підрахункам ООН, загальна кількість населення до 2020 року зросте до 9,1 млрд чоловік. І щоб прокормити всіх, обсяги виробництва продуктів харчування також повинні збільшитися - як мінімум, на 70%. Єдине, що здатне дати такий приріст - це нові технології. У світі, на щастя, вже є ефективні інноваційні рішення для аграріїв, причому деякі з них створені безпосередньо в Україні.

Топ-3 інноваційних проектів нового покоління в сільському господарстві:

- Інновації проти паразитів.

Інструмент для боротьби з шкідниками поки один - пестициди. Вони ефективні, але шкідливі як для паразитів, так і для навколишнього середовища. При цьому розрахувати точну кількість отрути, необхідного для розпилення на окремо взятому полі, практично неможливо, адже ніхто не знає, скільки паразитів мешкає на ділянці. Тому в ґрунт звичайно попадає невипраданно багато пестицидів з усіма витікаючими звідси негативними наслідками. Але нові найефективніші технології (англ. Internet of Things) дозволяють вирішити цю проблему. Наприклад, американська компанія Semios виробляє так звані «розумні пастки» для захисту зернових від шкідників. Вони представляють собою мережу оснащених датчиками контейнерів,

* Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент

кожен з яких розміщується на певних ділянках поля. Пастки обчислюють кількість паразитів на своїй ділянці, при цьому самостійно відділяючи безболісні інсектициди тим самим знищуючи їх. Як тільки кількість останніх доходить до критичної позначки, система повідомляє користувача через мобільний додаток. На підставі цих даних розрахувати необхідну кількість яду вже неважко.

Пастка Semios також оснащена датчиками, що стежать за температурою землі, рівнем її вологості, станом здоров'я рослин. Це, по-перше, дозволяє передчасно виявляти ознаки захворювання врожаїв, а другий - стежити за рівнем вологи в ґрунті і таким чином ефективніше вирівнювати графіки водоростей. Підсобні системи також виробляють компанії Spensa и Ericsson. Перша орієнтована на віддалений моніторинг яблучних дерев, а друга - виноградників. Всі три розробки вже використовуються в практиці, переважно в США та країнах Західної Європи.

- Системи смарт-зрошення.

Іспанські вчені розробили систему інтелектуального зрошення WaterBee. Вона являє собою мережу датчиків і сенсорів, які, знову ж таки, розміщуються по всій ділянці. Ці пристрої періодично перевіряють стан ґрунтів - рівень її вологості, насиченість різними речовинами і т. д. У тих ділянках, де показники найгірше, автоматично ведеться полив. За даними, опублікованими самими розробниками, впровадження системи WaterBee знижує витрату води на 40%. Щось подібне створили чилійські вчені. Їх система, правда, орієнтована на полив черники, яка переважає у експорті Чилі. В основі технологій лежать бездротові сенсори. Вони аналізують стан рослин і ґрунтів, порівнюючи їх, запускають систему зрошення. Якщо вірити в опублікованій статистиці, таким чином вдалося заощадити 70% води.

- Тваринництво нового покоління.

Для компаній, зайнятих у сфері тваринництва, також знаходять інноваційні рішення. Деякі з них дозволяють дистанційно стежити за переміщенням тварин, інші здійснюють моніторинг здоров'я тварин до їх генетичних особливостей. Схожу систему - BovControl - використовують в Бразилії.

В Україні дуже багато стартапів, що пропонують IT-рішення для агробізнесу. Один из крупнейших - eFarmer. Цей розробник створив додаток «Полевой журнал». Він дозволяє стежити за межею поля за допомогою GPS і віддалено вивчати стан оброблених площ. Стартап AgriEye створив багатофункціональний сенсор для аналізу землі. Він здатен визначити склад і стан рослин. Інтересні розробки цього року продемонстрували на AgTech Forum в Києві.

Максимальна автоматизація праці - це тренд на найближчі роки не тільки в сільському господарстві, але й у всіх професійних сферах. Технології, нацелені на довге зберігання та перевезення продуктів харчування – все це не менш актуально. Вже зараз створені умні зерно- та овочесховища, які самостійно стежать за температурою врожаю, регулюючи залежно від даної системи клімат-контроль. Також великі перспективи в майбутньому відкривають вертикальні ферми - теплиці, в яких повністю відтворюються всі умови для вирощування рослин.

Інновації в сільському господарстві України, за різними оцінками, не перевищують 10%. Разом з тим, аграрний бізнес все ближче починає співпрацювати з IT-розробниками. За словами керівника проекту Agrohub Юлії Порошенко, в Україні з впровадженням інновацій складно, проте всі негативні моменти можуть виявитися, навпаки, можливостями.

Розвинені країни активно використовують інновації в конкурентній боротьбі для досягнення лідуючих позицій. Україна ж тільки декларує важливість інновацій для подальшого розвитку. Так, за роки незалежності показник наукоємності валового внутрішнього продукту зазнав катастрофічного падіння – з рівня 1,8% у 1991 році до 0,66 у 2014 році. Цей показник у 3 рази менший ніж в середньому в країнах ЄС-28% і у 5 разів - ніж у Франції і Швеції. Внаслідок, хронічного недофінансування науки кількість працівників наукових організацій постійно знижується. Так, тільки за останні десять років скорочення науковців в Україні склало понад третину [1].

За останні п'ять років кількість інноваційно активних підприємств суттєво скоротилась. Так, якщо у 2010 році в країні було 1,2 тис. інноваційно активних агропідприємств, то у 2015 році їх

залишилося всього 700 одиниць. Зменшилась також питома вага впроваджених інновацій з 20% до 14,9%. При збільшенні впроваджених нових технологічних процесів з 2,4 тис. до 3,1 тис. найменувань, кількість впроваджених інноваційних видів продукції скоротилась з 2,0 тис. до 1,2 тис. найменувань, що свідчить про неспроможність агроформувань здійснювати ефективну інноваційну діяльність [1].

Однією з причин цього є хронічна нестача коштів. Так, фінансування інноваційної діяльності, як і взагалі діяльності в цілому на переважній більшості сільськогосподарських підприємств здійснюється за рахунок власних коштів [2]. Але, обсяг сформованих власних засобів агроформувань не задовольняє потреби у фінансових ресурсах. Значна частка у складі джерел фінансування припадає на кредиторську заборгованість, заробітну плату працівників, податкові платежі тощо [4].

Потенційні можливості доступу агровиробників до банківських кредитів обмежені і характеризуються високою вартістю кредитних ресурсів комерційних банків, відсутністю надійного забезпечення, неспроможністю позичальника виконати умови кредитного договору [3].

Світовий досвід свідчить про те, що ефективна інноваційна діяльність підприємств неможлива без суттєвої державної підтримки. Тому, основними напрямками активізації інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств мають стати розробка комплексу заходів з боку держави, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, вдосконалення нормативно-правової бази.

Література.

1. Мазнев Г.Є. Управління інноваційним розвитком аграрних підприємств / Г.Є. Мазнев // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2017. – №2. – С. 32-41.
2. Малій О.Г. Кредит як джерело фінансування агробізнесу / О.Г. Малій // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2016 – Вип.172. – С. 132-141.
3. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2015. – Вип.161. – С. 227-232.
4. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств: джерела формування та ефективність використання / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2014.- Вип.137. - С. 308-311.
5. Федулова Л.І. Концептуальні засади формування інноваційної системи підприємств / Л.І. Федулова // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – №10. – С. 195-205.

ЦИМБАЛИСТ А.В.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Нинішня економічна ситуація, що характеризується стрімким розвитком технологій, високою конкуренцією і зростанням вимог покупців, вимагає пошук нових підходів до управління сільськогосподарськими підприємствами.

* Науковий керівник – Голованова А.Є., ст.викладач

Здійснення маркетингової діяльності є об'єктивною необхідністю орієнтації науково-технічної, виробничої та збутової діяльності підприємства з урахуванням ринкового попиту, потреб і вимог споживачів. Тут відображається і постійно посилюється тенденція до планомірної організації виробництва для підвищення ефективності функціонування підприємства загалом та його господарських підрозділів[1].

Маркетингова діяльність фірми спрямована на те, щоб достатньо обґрунтовано, спираючись на запити ринку, встановлювати конкретні поточні і головним чином довготривалі (стратегічні) цілі, шляхи їх досягнення та реальні джерела ресурсів господарської діяльності; визначати асортимент і якість продукції, її пріоритети, оптимальну структуру виробництва і бажаний прибуток [2]. Іншими словами, виробник має виробляти таку продукцію, яка викликає попит та принесе максимальний прибуток. Для цього необхідно вивчати суспільні та індивідуальні потреби, кон'юнктуру ринку і передумови виробництва.

Нині термін «управління маркетингом» визначається як «аналіз, планування, реалізація і контроль над виконанням програм, розрахованих на встановлення, зміцнення й підтримку вигідних обмінів із цільовими покупцями заради досягнення певних завдань організації, таких як одержання прибутку, ріст обсягу збуту, збільшення частки ринку і т. п.» [3].

Цілісне уявлення про управління маркетингом, поєднавши в собі переваги різних сучасних наукових концепцій і відповідної практики, виходить із того, що управління діяльністю суб'єкта на ринку будується, по-перше, на принципах стратегічного планування; по-друге, на принципах управління інвестиційним портфелем, в якому кожний напрям діяльності суб'єкта або його бізнес-одиниця, має свій потенціал одержання прибутку, прийнятим за основу розподілу ресурсів суб'єкта; і, по-третє, на принципах властивого маркетингу, що дає змогу оцінити перспективи реалізації рішень, прийнятих на основі перших двох принципів, і безпосередньо планувати, організовувати та контролювати їх виконання, використовуючи системний маркетинговий інструментарій [2]. У концепціях управління маркетингом домінує процес, що включає:

- 1) аналіз маркетингових можливостей;
- 2) розроблення маркетингових стратегій;
- 3) планування маркетингових програм (розроблення системних інструментів);
- 4) організацію виконання;
- 5) контроль маркетингової роботи, найтіснішим образом взаємозалежний зі стратегічним корпоративним плануванням [4].

Розробка та впровадження маркетингових заходів потребують створення допоміжних систем маркетингу. До них належать: система планування, система організації служби маркетингу та система контролю. Комплексне поєднання і взаємодія цих допоміжних підсистем значною мірою посилюють ринковий успіх підприємства.

Під удосконаленням маркетингу розуміється підвищення його якості та ефективності. Під час вибору тих чи інших напрямів перетворень визначають їх вплив на виконання цільових програм; на економічність, оперативність і надійність системи маркетингу; на підвищення її конкурентоспроможності; на стійке позиціонування підприємства та його товарів (послуг) на ринку; на становище підприємства в конкретному середовищі і т. д. [5].

Існують різноманітні шляхи вдосконалення та підвищення ефективності маркетингу, але всі вони повинні реалізовуватися системно, комплексно. Проаналізуємо найбільш важливі напрямки:

1. Створення цілісної, діалектичної, гнучкої системи маркетингу, яка була б адаптивною і сприйнятливою до попиту споживачів, ринкових змін (кон'юнктура і т. п.), маркетингових інновацій, інтелектуального сервісу, міжнародного бізнесу.

2. Раціоналізація маркетингової функціональної організації, що забезпечує чіткий розподіл посадових функцій між працівниками управління і виробництва. Закріплення функцій за службою маркетингу і за іншими працівниками сфер управління і виробництва створює можливості для програмного маркетингу.

3. Удосконалення організаційного механізму маркетингу за рахунок розширення кооперування й інтегрування маркетингових функцій у рамках об'єднання або в масштабі різних підприємств

4. Поліпшення кадрової політики. Передові підприємства багато уваги приділяють підготовці, підвищенню кваліфікації маркетологів, а також питанням маркетингової підготовки загальногосподарських фахівців і керівників.

5. Механізація, комп'ютеризація та автоматизація маркетингової діяльності, що передбачає широке застосування технічних засобів у роботі маркетингових інформаційних систем, систем управління маркетингом, організаційно-технічного оснащення.

6. Упровадження науково обґрунтованих технологій маркетингу. Цьому фактору підвищення ефективності, на жаль, приділяють незначну увагу. За матеріалами анкетування з'ясовано, що керівники і фахівці слабо володіють наукою і мистецтвом маркетингової діяльності, хоча цей напрям є чи не найбільш перспективним.

7. Удосконалення управління маркетингом – створення системи управління маркетингом, наукове обґрунтування її підсистем (функціональних і тих, що забезпечують) та організація раціонального їх функціонування. Маркетинг може виконувати свою роль за умови, якщо створена, налагоджена на підприємстві й ефективно функціонує система маркетингу [6].

Отже, підприємство повинне мати таку маркетингову систему, яка б давала йому змогу максимально точно планувати свою маркетингову діяльність, правильно організовувати роботу відділу маркетингу та контролювати ці процеси. Високих результатів можна досягти тільки за умови, що все напрямки вдосконалення будуть реалізовуватися системно та комплексно.

Література.

1. Іванов Ю.Б. Ефективність маркетингової діяльності підприємств у сучасних умовах підвищеної динамічності та ризикованості підприємництва / Ю.Б. Іванов // Економіка: реалії часу. – 2014. – №. 1 (11).
2. Ілляшенко С.М. Маркетингова діяльність на підприємстві / С.М. Ілляшенко // Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д. е. н., проф. А.Г. Мельника. – Суми : Університетська книга, 2012. – С. 528–559.
3. Гаркавенко С.С. Маркетинг : [підручник] / С.С. Гаркавенко. – К. : Лібра, 2008. – 276 с.
4. Маркетинг підприємства : [навч. посіб.] / А.В. Балабанова, В.В. Холод, І.В. Балабанова. – К. : Центр навч. літ., 2012. – 612 с.
5. Корж М.В., Жуков С.А. Маркетингова діяльність підприємств в умовах глобалізації / М.В. Корж, С.А. Жуков. – Краматорськ : ДДМА. – 2012. – Т. 252.
6. Туболець К.Г. Шляхи вдосконалення управління маркетинговою діяльністю аграрних підприємств / К.Г. Туболець // Державне управління. – 2012. – Т. 186. – №. 174.

CHALAYA N.G.*

**Kharkiv Petro Vasylenko National
Technical University of Agriculture**

CONCEPTS AND FUNCTIONS OF SCADA-SYSTEMS

Among the software tools of the ASCTU level, you can select programs to build automated workplaces (ARMs) of technology operators, namely – specifically Developed programs – SCADA (Supervisory Control And Data Acquisition – Dispatcher management and data collection) and NMI (Human Machine Interface - human machine interface) The application of SCADA technologies allows you to reach a high level automation in solving problems of developing control systems, assembling, processing, transmission, storage and display of information.

Most Scada / HMI programs have a typical set of functionality, such as: collecting information about controlled technological parameters from controllers lower levels and sensors; primary processing of information; graphical representation of the state technological process and equipment in a form convenient for perception mimicry; reception of commands of the operator and their transfer to the controllers of the lower ones levels and executive mechanisms; exchange of information with automated

* Supervisor: Dr. Sci., Professor Piskarev A. M.

systems management of production and enterprise.

Modern SCADA systems are well structured and are ready for use and agreed by function and on all interfaces sets of software products and auxiliary components. In network systems, SCADA means different stations are being implemented functional purpose interacting with each other in control systems technological processes. With the growth of the power of computers and the corresponding increasing the information capacity of the operator stations according to the needs SCADA-system applications become scalable; they are available in variants that are while maintaining a generally functional profile, support from several dozen or hundreds to tens of thousands of inputs-outputs.

Key features and tools: automated development that allows creation Automation software without real programming; means of collecting the primary information from lower level devices; means of control and registration of signals about emergency situations; means of storing information with the possibility of its post processing; means processing of primary information; means of visualization of information in the form of charts, histograms, etc.

Main functions: reception of information about controlled technological parameters from controllers of the lower levels and sensors; saving the information received in the archives; secondary processing of accepted information; Graphical representation of technological progress process, as well as accepted and archival information in a convenient for perception form; receiving operator commands and sending them to controllers of lower levels and executive mechanisms; registration of events related to controlled technological processes the process and actions of the personnel responsible for operation and maintenance systems; alert operational and maintenance staff about detected Emergency events associated with controlled technological process and the functioning of the software and hardware of the ASTCP with the registration of personnel actions in emergency situations.

One of the principles of organizing SCADA systems is a scalable architecture - this is client-server architecture, in which the server is divided into five servers, according to five tasks that he can perform:

- I / O server;
- Trend server;
- Alarm server;
- Report server;
- Time synchronization server.

The advantage that the user gets is the choice of scale of the automation system. If the budget allows, the technological process can be fully automated. If allocated funds is not enough, you can automate a small area of production or a separate technological operation, and then according to the plan and budget Extend the system without replacing hardware, software and system configurations.

Modern SCADA systems do not limit the choice of lower level equipment (controllers), since they provide a large set of drivers or I / O servers and have well-developed means of creating their own software modules or drivers new lower level devices. To connect I / O drivers to SCADA - the system is currently using the following mechanisms:

- Became a de facto standard for dynamic data exchange (DDE);
- Own protocols of the manufacturers of SCADA systems, really provide the fastest data exchange;
- new OPC - protocol, which, on the one hand, is standard and supported by most SCADA systems, and on the other hand, deprived Lacks of DDE protocols.

Initially, the DDE protocol was used in the first man-machine interfaces as a mechanism for data sharing between application systems and PLC type devices (programmable logic controllers). To overcome shortcomings DDE, primarily for improving reliability and speed of exchange, developers offered their own solutions (protocols), such as AdvancedDDE or FastDDE - protocols associated with the packet of information when exchanged with PLC and network controllers. But such private solutions lead to a number of problems:

- For each SCADA - the system writes its driver for the supplied on the equipment market;
- In general, two packets may not have access to one the driver at one and the same time, because each of them supports the exchange of it with your driver.

ЮНАШ В.М.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНІСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Економічна ефективність - це досягнення найвищих результатів за оптимальних витрат живої та уречевленої праці.

Проблема визначення ефективності підприємства потребує виважених рішень та виникає час від часу на кожному підприємстві. Даний показник має вагоме значення при формуванні систем управління. Ефективність як соціальне явище показують ступінь задоволення потреб населення. Ефективність економічна обумовлює трудову мотивацію співробітників, а фонд оплати праці викликає зацікавленість у якійній праці. Через високе скорочення бюджетних коштів виникає потреба в пошуку нових рішень організації для зростання економічної ефективності. Система ефективності підприємств надзвичайно складна, адже демонструє не тільки рівень досягнення цілей та інтересів, а й внесок у досягнення цілей системи соціальної, яка визначає цілі підприємств, які випливають з потреб. Зазвичай, ефективність систем визначають за допомогою багатокритеріальної оцінки виміру. В ній виділяють сім основних критеріїв:

1. дієвість;
2. економічність;
3. прибутковість;
4. якість;
5. умови роботи;
6. продуктивність;
7. впровадження нововведень.

Критерії можуть бути об'єднані з урахуванням особливостей системи. Існує кілька часто застосованих груп:

- цілі, стратегія, політика і цінності (погодження планів розвитку підприємства із стратегією розвитку, а також відповідність роботи підприємств потребам ринкової економіки);
- виробництво (потреба в додаткових виробничих потужностях);
- фінанси;
- споживчий результат та екологія (задоволеність попиту населення).

На базі цих критеріїв здійснюється перехід до аналізу кількісного, в якому використовуються показники соціальної та економічної ефективності.

Для оцінки ефективності недостатньо визначити економічні показники, потрібно також розглядати показники соціальної ефективності, представлені у вигляді системи оцінок споживачів.

Можна визначити такі основні етапи проведення економічного аналізу результатів діяльності підприємства:

1. Складання плану економічного аналізу ;
2. Підготовка матеріалів для аналізу;
3. Попередня оцінка результатів аналізу;
4. Аналіз причин динамічних змін показників діяльності;
5. Оцінювання результатів аналізу.

Соціальна ефективність підприємств оцінюється на базі показників, що показують рівень задоволення населення та якість обслуговування.

Ефективність підприємства залежить від:

- визначеності тактичних та стратегічних цілей;
- ступеня взаємозв'язків повноважень, підготовки до швидких змін обстановки;
- підзвітності та контроль за діяльністю нових управлінських структур підприємства.

Ефективне підприємство – це підприємство, за якого відбувається швидке досягнення цілей

* Науковий керівник – Артеменко О.О., к.е.н., доцент

поставлених, чим швидше – тим ефективніше.

Економічна ефективність – це максимальна вигода, яку можна отримати при мінімальних затратах в процесі економічної діяльності з урахуванням додаткових умов, які мають місце в момент визначення ефективності відповідного господарського заходу.

Проблема підвищення ефективності виробництва та діяльності підприємства полягає в забезпеченні максимально можливого результату на одиницю затрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Основні чинники підвищення ефективності роботи підприємства полягають у вдосконаленні управління, організації виробництва і праці, зміні обсягу та структури виробництва, поліпшенні якості природних ресурсів тощо. Тільки вміле використання всієї системи названих чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності виробництва.

Література.

1. Герчикова И. Н. Менеджмент: Учебник / И. Н. Герчикова – [4-е изд.]. – М.: Юнити-Дана, 2010. – 371 с.
2. Градобоев Е.В. Особенности оценки эффективности деятельности промышленных предприятий: автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. экон. Наук : спец. 08.00.05 “Экономика и управление народным хозяйством”/ Е.В.Градобоев. – Иркутск, 2009. – 24 с.
3. Круш П.В. Економіка підприємства: Навчальний посібник/ П. В. Круш, В. І. Подвігіна, Б. М., Сердюк та ін.. - К.: Ельга-Н: КНТ, 2007. - 777 с.
4. Ковальчук І.В. Економіка підприємства : навч. посіб. / І.В.Ковальчук. – К. : Знання, 2008. – 680 с.
5. Швиданенко Г.О. Бізнес-діагностика підприємства: Навч. посіб. / Швиданенко Г.О.

АЛЕКСАНДРОВ В.В., МИРНИЙ Є.В.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

НАВЧАННЯ В АСПІРАНТУРІ У США

Аспірантура («post graduate» або Ph.D рівень) у США, розрахована на 3-х річний термін навчання. Зазвичай аспірант продовжує розпочату під час магістратури наукову роботу і захищає дисертацію, отримує вчений ступінь кандидата наук «Doctor of Philosophy». Слід зауважити, що окремого диплома доцента або старшого наукового співробітника не видається, а також не проводиться захист докторської дисертації для отримання вченого звання доктор наук. Посада професора присуджується кандидату наук, за американською термінологією «Doctor» без захисту додаткової дисертації але за умови видання певної кількості наукових робіт і випуску аспірантів.

Загальновідомо, що у США щорічно приїжджають більше 500 000 студентів з усього світу щоб отримати якісну вищу освіту, опановувати спеціальностями, найбільш затребуваним на світовому ринку праці, зокрема різноманітними бізнес-професіями та технологіями, отримати дипломи, які відкривають перед випускниками відмінні кар'єрні перспективи.

Якщо ж розглядати в цілому систему вищої освіти США, то не можна не відзначити її найвищий рівень. Так, у США діє понад 4000 вищих навчальних закладів. 78 американських вузів входять до світового рейтингу World University Rankings протягом 2015-2017pp. У Топ-10 університетів США, за даними рейтингу World University Rankings вийшли за останні роки такі: California Institute of Technology (Caltech), Harvard University, Stanford University, Massachusetts Institute of Technology (MIT), Princeton University, University of California, Berkeley, Yale University, University of Chicago, University of California, Los Angeles (UCLA), Columbia University, University

* Науковий керівник – Луценко О.А., к.е.н., доцент

of Pennsylvania [1,2].

Вартість вищої освіти в США сильно варіюється і залежить від: самого навчального закладу, штату, де знаходиться університет і конкретного факультету. В середньому, ціна за рік навчання за програмою бакалавра становить 25000-30000 дол. Проте, якщо студент не в змозі оплатити навчання, то банки надають безвідсотковий кредит на 6-15 років. Вся сума кредиту сплачується після закінчення університету, що полегшує фінансове становище студентів. При встановленні плати за навчання університет поділяє студентів на громадян США, на жителів самого штату і іноземців. У вартість навчання включають: оплату за навчання - 5,5 тис.дол. на рік; оплату за проживання і сервіс – 6 тис.дол.; різні витрати, у т.ч. бібліотеку – 3,5 тис.дол.; додаткова оплата для іноземних громадян 15 тис.дол. Заощаджувати на навчанні допомагають стипендіальні програми, які широко поширені у США для студентів-відмінників і учнів, які мають видатні успіхи в спорті або мистецтвах. Міністерство вищої освіти щорічно отримує 11 млрд дол. від платного навчання іноземних студентів[3]. При цьому Міністерство не ставить за мету уніфікувати навчальні програми. Наприклад, у США немає єдиного державного стандарту з будь-якої спеціальності, бо кожен університет самостійно розробляє навчальні програми, які природно в основному схожі з програмами інших фахових університетів.

Слід зауважити, що всі університети проводять величезну рекламну роботу по залученню абітурієнтів.

Більшість викладачів ретельно відбирають із студентів майбутніх аспірантів, тому що за умовами роботи в американських університетах кожен викладач повинен займатися науковими дослідженнями і при цьому, звичайно, впроваджувати наукові досягнення у виробництво. Керівник відділу впровадження «extension service» проводить велику роботу з викладачами, фермерами, з сільськогосподарськими підприємствами і фірмами з питань впровадження новітніх розробок у виробництво. При цьому в США існує величезна кількість науково-інноваційних фірм, а на впровадження наукових розробок щорічно тільки у галузі сільського господарства виділяється 1 млрд 400 млн дол., крім цього викладачі мають часткове підвищення зарплати вже після впровадження наукової розробки у виробництво.

Американські університети широко використовують досвід іноземних вчених, яких запрошують працювати протягом зазначеного періоду у США на розвиток американської економіки.

Безумовно, існує безліч переваг навчання у США, до яких слід віднести:

- наявність високих місць у світовому рейтингу, який посідають Університети, коледжі та школи, всебічний процес навчання в світі, необмежений вибір професії та високий попит серед роботодавців;
- значний вибір Інститутів світового класу і першокласний рівень якості освіти, який пропонують висококваліфікований викладацький склад;
- величезна кількість наукових можливостей, пропонує студентам;
- світове визнання Ступеню або сертифікату коледжу або університету, що видається в обраній вами школі, визнається в тій області, де ви плануєте її застосувати;
- співпраця і з роботодавцями та дослідниками в різних областях науки, навчання та дослідження і промисловості;
- унікальна можливість ознайомитись і спілкуватись із різними народами їх культурою та звичаями;
- можливість використання найсучасніших технологій і обладнання, яке, які користується великим попитом в сучасному світі та дозволяють максимізувати свої можливості й набутти досвіду;
- застосування гнучких наукових програм, завдяки яким можна вибирати час відвідування занять, кількість відвідуваних в семестр або квартал занять, види факультативних занять і т.п, а також які повністю відповідають потребам кожного студента;
- безцінний досвід спілкування, навчання і пізнання завдяки представниками інших країн;
- всебічний і глобальний погляд на якість і процес освіти для відповідності новим напрямкам.

Справедливим буде твердження про те, що система освіти США – це сукупність навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців до професійної діяльності за всіма напрямками на базі середньої освіти. Системі вищої освіти США притаманні певні характеристики, одна з яких –

самостійність вищих навчальних закладів, що виявляється у підходах до формування їх організаційної структури, визначення мети діяльності та розробки навчальних планів підготовки і робочих навчальних програм дисциплін. Проте, під час обміну досвідом ми не повинні сліпо копіювати ступені і методики, які використовують в освіті США. Необхідна їх адаптація до умов нашої країни з точки зору традицій освітньої системи.

Література.

1.American Association of the State Colleges and universities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/aascu.org>.

2.American Council of Education [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.acenet.edu/>

3.U.S. Department of Education, A Test of Leadership : Charting the future of the U.S. Higher education. Washington D.C., 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ed.gov/about/bdcomm/list/hiedfuture/index.html>.

КОВАЛЬ О.В., АКСЮТА Р.В.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ – ОСНОВНИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ТА ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ

«Теорія без практики – мертва, а практика без теорії неможлива» - так завжди стверджували видатні люди: вчені, мисливці [1]. І це вірно, цього не можна заперечувати. У системі підготовки спеціаліста вищої кваліфікації важливе місце належить практичній підготовці. Професійне становлення випускника тісно пов'язано з виробничою практикою, базою її проходження. Найчастіше адаптація молодого спеціаліста на виробництві пояснюється в основному умовами, які були створені для студента під час виробничої практики, і якістю її проведення. Безперечно, це відіграє важливу роль у формуванні випускника, професіональних вмінь і практичних навиків, характерних для обраної спеціальності.

Виробничі і переддипломна практики завершують у обсязі вищів формування спеціаліста сільського господарства. У їх основу покладена безпосередня участь майбутнього спеціаліста у процесах виробництва сільськогосподарської продукції та в житті підприємств. На кафедрі обліку та аудиту ННІ БМ ХНТУСГ ім.Петра Василенка питанням професійної підготовки студентів завжди приділялась значна увага, а організація і методика проведення професійної підготовки постійно удосконалюється. Так, у теперішній час спостерігаються наступні тенденції, які впливають на якість підготовки випускників та їх працевлаштування.

Одним із етапів організації роботи студента є проведення організаційних зборів студентів, на яких відповідальні за практику викладачі:

- інформують студента про строки проведення практики;
- детально знайомлять студента з програмою, метою і задачею практики, роз'яснюють особливості організації роботи на підприємстві;
- представляють призначеного завідуючого кафедрою відповідального (куратора) за практику;
- видають студентам щоденники, знайомлять з вимогами щодо їх ведення і правилами;
- повідомляють про необхідність і вміння користуватися учбовими посібниками, звітами

* Науковий керівник – Луценко О.А., к.е.н., доцент

підприємства;

-інформують студентів про захист звітів, про участь кращих студентів у конкурсах і олімпіадах на кращі студентські роботи.

За декілька днів до зборів викладачі кафедри, відповідальні за практику заповнюють направлення на практику, відповідні розділи щоденника та індивідуальні завдання.

Також постійно удосконалюється база виробничих практик, від якості яких залежить успіх професійного росту майбутніх спеціалістів сільського господарства та їх конкурентоспроможність на ринку праці, і в кінцевому рахунку, працевлаштування. Кафедра обліку та аудиту намагається, щоб ці бази були постійними. Тільки за таких умов можна спостерігати постійний зв'язок з базовими господарствами і забезпечити все необхідне для чіткого і повноцінного виконання програми виробничої практики.

Викладачами кафедри обліку та аудиту проводиться значна робота по закріпленню підприємств в якості бази для практичного навчання, укладаються договори з підприємствами, створюється інформаційний банк даних по базах для проходження практики, який містить: коротку характеристику підприємства, місце знаходження, транспортний зв'язок, інформацію про керівництво підприємства, його кадровий склад, інформацію про культури, які вирощуються, наявність, кількість і продуктивність основного поголів'я, наявність с.-г. техніки та інше. З метою створення потужного ланцюгу між навчанням, базою для проходження виробничої практики і безпосередньо виробництвом викладачами кафедри знято фільм про передове підприємство Харківського району – «ДП ДГ «Кутузівка». Все це надає можливість студенту перед виїздом на практику отримати інформацію, необхідну для адаптації на робочому місці.

Однією із важливих умов, що забезпечує якість практики є можливість майбутнього працевлаштування на цьому ж підприємстві. Це створює сприятливі умови для прискореної адаптації молодого спеціаліста у колективі, де він почне працювати. Ще будучи практикантом, випускник ретельно вивчає специфіку своєї роботи, організацію праці на виробництві, опановує техніку, з якою буде працювати. У зв'язку з цим спрощується організація працевлаштування. Постійно в університеті сумісно з обласною службою зайнятості проводяться ярмарки вакансій, де практикується підбір місць для проходження практики з можливістю подальшого працевлаштування.

За результатами виробничої практики викладачами кафедри обліку та аудиту проводяться конференції, а в майбутньому, з метою удосконалення проведення практики планується запрошувати на конференції керівників практики від підприємства.

Слід зауважити, що проходження практики на сільськогосподарських підприємствах активізує роботу студента, підвищує його професійний рівень, сприяє написанню якісного звіту, а також допомагає подолати деяку невпевненість і побоювання сільськогосподарського виробництва у частки студентів, особливо міських. Все це допомагає майбутньому випускнику відповідати вимогам, які пред'являються у сучасних умовах до молодих спеціалістів.

Література.

1. П.Чебишев. Теорія без практики – мертва, практика без теорії – сліпа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www. https://nubip.edu.ua/node/25832](http://www.nubip.edu.ua/node/25832)

2.Т.В. Шевчук. Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів як невід'ємна детермінанта формування їхніх професійних компетенцій. / Т.В. Шевчук, О. П. Сідельник Науковий вісник НАТУ України. Серія економічна, 2017, вип. 27, №2. с.189-192. [Електронний режим]. – Режим доступу: nv.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/246/347.

**INNOVATION AND INVESTMENT ACTIVITY IN NATIONAL ECONOMY:
THE CURRENT STATE**

Shifts in innovation and investment activities are systemic issues of macroeconomic development, the solution of which should be decided primarily on the state level. The state participates in innovation-investment process both directly through the state sector of the economy, and indirectly, through its institutions, executive and local self-government [1].

In view of the fact that the economic development of our country needs a transition to an innovative model, we can confidently say that the economy in today's conditions needs significant investments more than ever. These should be attracted and used in the innovation sphere in the most optimal way. With the development of innovation activities are connected with the excretion of the domestic economy from the crisis, increase in production volumes, access to new markets, adaptation of enterprises to the market environment. The results of scientific and technical and innovation activity will largely depend on the renewal of fixed assets, the level of technical equipment of enterprises, state of the national economy and its competitiveness.

Most innovations in conditions of modern market in economic activity are realized by entrepreneurial structures; therefore it is expedient to analyze indicators of innovative development enterprises of Ukraine in dynamics (Tabule 1).

According to the calculations of the State Statistics Committee, in 2013 the share of industrial enterprises that introduced innovations was only 16.8% of their total, which is 3-6 times less than indicators of innovative countries. For comparison, in the developed economically and technologically countries of the world, the number of innovative-active enterprises ranges from 40 to 80% of their total, and for the European Union countries, the average value of innovation activity of enterprises reaches 40-45% [2].

Tabule 1

Innovative activity of enterprises in Ukraine

Years	Share of enterprises engaged in innovations	Total cost	Including:			
			research and development	acquisition of other external knowledge	purchase of machinery, equipment and software	other costs
1	2	3	4	5	6	7
	%	mln UAH				
2000	18,0	1760,1	266,2	72,8	1074,5	182,7
2001	16,5	1979,4	171,4	125,0	1249,4	249,8
2002	18,0	3018,3	270,1	149,7	1865,6	407,7
2003	15,1	3059,8	312,9	95,9	1873,7	250,0
2004	13,7	4534,6	445,3	143,5	2717,5	419,8
2005	11,9	5751,6	612,3	243,4	3149,6	754,6
2006	11,2	6160,0	992,9	159,5	3489,2	563,7
2007	14,2	10850,9	986,5	328,4	7471,1	2064,9
2008	13,0	11994,2	1243,6	421,8	7664,8	2664,0
2009	12,8	7949,9	846,7	115,9	4974,7	2012,6
2010	13,8	8045,5	996,4	141,6	5051,7	1855,8

* Науковий керівник – Луценко О.А., к.е.н, доцент

2011	16,2	14333,9	1079,9	324,7	10489,1	2440,2
2012	17,4	11480,6	1196,3	47,0	8051,8	2185,5
2013	16,8	9562,6	1638,5	87,0	5546,3	2290,9

Therefore, because of a low proportion of domestic industrial enterprises that implement innovations, we have, respectively, a small amount of implemented innovative products from the total volume of industrial goods.

According to the statistical observation conducted by the State Statistics Committee of Ukraine, it was determined that the shortage and underdevelopment of modern forms of financing and state regulation are the main factors hampering the introduction of the latest technologies and achievements of scientific and technological development [3]. As a result, such tendency weakens the competitive position of domestic enterprises - producers of various goods and services, and, accordingly, reduced occupied shares on international market.

Today, there is a low level of state activity in stimulating innovation processes and support of high-tech industries. This led to extremely negative structural changes in the economy: the decline of high-tech enterprises and the domination of low-tech - raw materials.

Innovation activity in the state is one of the main directions expansion and increase of capital investments, introduction of new technologies at enterprises on the basis of scientific and technological progress, which determines the regulation of economic development, significant increase in its efficiency [4]. Today, the economic conditions induce radical revision of the technical, technological, innovative, financial and enterprise taxation systems, engaged in innovation activities.

The formation of an innovation-investment model of the economy it is impossible without the state to use a set of incentives. This is due to the fact that investment in innovation is associated with additional risk, so the expected profit should compensate for it. Except that, various forms of state support are called to "cheapen" the value of investment in innovation, which becomes an additional incentive for investors in the decision-making process. Insufficient financial support, underdevelopment of the legislative framework, low level of development of innovation infrastructure - these and other factors hinder the innovation and investment development of our state.

Література.

- 1.Маргіта Н. О. Проблеми та перспективи впровадження інноваційно-інвестиційної моделі економічного розвитку в Україні / Н. О. Маргіта // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. – 2013. – Вип. 41. – С. 89–93. – Серія: Економіка.
- 2.Статистичний щорічник України / Державна служба статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К., 2013. – 546с.
3. Лобас І. В. Особливості інноваційно-інвестиційної політики України [Електронний ресурс] / І. В. Лобас // Державне управління: теорія та практика. – К. : НАДУ, 2011.– № 2. – Режим доступу :<http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lobas.pdf>
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. – К. : Держ. служба статистики України, 2013. – 287 с.

ДОВГОПОЛ Є.О.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКУ ДЛЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Ринок є складною та динамічною економічною системою, функціонування якої відбувається в певному мікро-, мезо- або макроекономічному середовищі і являє собою систему відносин між

* Науковий керівник – Мандич О.В., д.е.н., доцент

окремими учасниками або операторами ринку при реалізації процесів виробництва, обміну та споживання, тобто між виробничими структурами, посередницькими організаціями та кінцевими споживачами. Ринок, як економічна система, пройшов шлях зародження в кілька тисячоліть. Розвиваючись, змінюючись, проходячи шлях пристосування до різних часів й різних умов, ринок повністю доводить життєдіяльність і демонструє, що є не штучною сконструйованою схемою. Ринок є системою, складною економічною категорією, яка формується пряд з історичним розвитком цивілізацій і займає провідне становище в системі світової економіки.

Наразі, існує значна кількість тлумачень щодо економічної сутності категорії ринку, кожна з яких з різних боків виокреслюють його особливості. Крім того, виокремлення значущості формування та функціонування аграрного ринку, зокрема, його сировинного сегменту, займає вагому частку проведення досліджень, як провідних зарубіжних, так і вітчизняних авторів. Однак, існуючі теоретичні положення та результати досліджень часто викликають дискусійні положення щодо виокремлення та формування архітектури даного об'єктового ринку. Це спричинено невідповідністю вже сформованих в його масштабах зв'язків, як між всіма учасниками, так і між окремими операторами. При чому, в переважній більшості, вони розпочинаються в межах аграрного ринку з подальшим переходом до агропродовольчого сегменту і повністю пов'язані з продовольчим сегментом ринку. Наслідком цього є можливість проведення дослідження взаємозалежностей між функціями операторів сировинного сегменту аграрного ринку та загального ринку продовольства. Але це є не досить можливим через велику кількість не лише теоретичних здобутків науки, а й через існування особливих практичних передумов у функціонуванні всіх його учасників.

На сучасному етапі розвитку, існує багато теоретичних напрацювань щодо виокремлення не лише аграрного ринку чи по видам продукції на ньому, а й у його складі окремих об'єктових ринків, що в подальших дослідженнях безпосередньо впливає на сегментування та формування цільових ринків. Однак існуючі результати досліджень не повною мірою відображають обґрунтування останнього для повного аналізу діяльності і деякі питання формування аграрного ринку залишаються дискусійними.

Історичний досвід та розвиток суспільства свідчить про наступне. Динамічний рух ефективної економічної системи, що орієнтовано на критерій результативності та здатність до самостійного регулювання, має відбуватись, зазвичай, на базисі ринкових відносин. Формування ринкових відносин відбувалось в процесі зародження та постійного розвитку товарного виробництва. Тому причини існування ринку криються у причинах товарного виробництва і є його неодмінним і найважливішим елементом. Головною тенденцією розвитку товарного виробництва було подальше його розширення.

Як явище господарського життя ринок з'явився багато століть тому, що було спричинено історичним розвитком процесів виробництва і обміну товарів або послуг.

В працях П. Самуельсона наведене визначення ринку як економічного явища. «Ринок – це механізм, через який покупці і продавці взаємодіють, щоб визначити ціну і кількість товару» [2]. Дещо схоже визначення ринку дає К. Макконел. «ринок – це просто механізм або пристосування, що здійснює контакт між покупцями, або пред'явниками попиту, і продавцями, або постачальниками товару чи послуг» [2]. Відомий американський маркетолог Ф. Котлер зазначає, що ринок – є сукупністю існуючих і потенційних покупців товару [2].

В світовій економічній науковій літературі виділяють багато визначень категорії ринку, які в повному осязі розкривають його багатогранність. До найбільш значущих в економічній практиці можна віднести наведені напрями.

Теоретики-науковці, що зацікавлені раціональною економікою представляють, що ринок є механізмом саморегуляції. Прихильники ж теорії макроекономіки та політекономії наводять ринок як систему економічних відносин між та покупцями продавцями в процесах обміну. З точки зору теорії маркетинга, ринок слід розуміти як місце, де реалізують товари або взаємодія між учасниками ринкових процесів. Вищевикладене дозволяє сформулювати авторське визначення поняття ринку, як економічної категорії.

Ринок є складною та динамічною економічною системою, функціонування якої відбувається в певному мікро-, мезо- або макроекономічному середовищі і являє собою систему відносин між

окремими учасниками або операторами ринку при реалізації процесів виробництва, обміну та споживання, тобто між виробничими структурами, посередницькими організаціями та кінцевими споживачами. При чому до особливостей формування агросировинного сегменту віднесено виокремлення його операторів через об'єктову складову, а сутнісні характеристики розкриваються через його відповідну архітектуру. Враховуючи те, що продукція сільського господарства є, здебільшого, сировинною і реалізується аграрними підприємствами без поглибленої переробки, то основною цільовою аудиторією та кінцевими споживачами на внутрішньому ринку є переробні підприємства та експортери сільськогосподарської продукції.

Дослідження кон'юнктурних та динамічних характеристик аграрного ринку, результативності діяльності аграрних підприємств на цільових ринках збуту продукції, їх конкурентних позицій та рівня конкурентоспроможності за доступними статистичними даними та результатами спостережень доцільно здійснювати саме на рівні сировинної продукції, адже порівняння результатів реалізації сільськогосподарської сировини з товарами більш глибоких ступенів переробки не є інформативним. Ми вважаємо, що операторів аграрного ринку слід розмежовувати відповідно до об'єктової складової [3, 4].

Література.

1. Балабанова Л.В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств : Монографія / Л.В. Балабанова, В.В. Холод. - Донецьк: Дон ДУЕТ, 2006. - 294 с.
2. Іващенко О.В. Економічна сутність категорії «ринок» / О.В. Іващенко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка і природокористування». Випуск 5.— Х:ХНАУ, 2007. — С. 161-165.
3. Іващенко О.В. Формування прибутку с сільськогосподарських підприємствах / О.В. Іващенко // Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент». Вип. 4 (35). — Суми : СНАУ, 2009. — С. 71-76.
4. Мандич О.В. Основні фактори формування ринкової позиції зерновиробників / О.В. Мандич // Вісник ХНТУСГ. Випуск 149. — Харків : ХНТУСГ, 2014. — С. 224-229.

БУРЯК С.О.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

СУТНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегічні підходи до управління конкурентоспроможністю набули поширення у працях зарубіжних науковців, однак, незважаючи на їх високий рівень проведених досліджень, повне використання існуючих теорій у практиці вітчизняних підприємств, через особливості економіки, поки що не є можливим.

Стратегічне управління конкурентоспроможним розвитком спрямовано на проведення пошуку, визначення і формулювання задач забезпечення конкурентоспроможності, тобто стратегічних цілей. В умовах ринкової конкуренції основним завданням будь-якого господарюючого суб'єкта є отримання кращої конкурентної позиції на обраному ринку за рахунок вдалого формування, постійної підтримки та динамічного розвитку конкурентних переваг. Як наслідок, отримання найбільших економічних вигід. Тому метою стратегічного управління конкурентоспроможним розвитком суб'єктів господарювання є формування, імплементація й динаміка розвитку конкурентних переваг. Конкурентні переваги підприємств можна визначити стратегічними конкурентними перевагами, якщо вони є стійкими у часі, приваблюють постійну увагу зі сторони зовнішнього середовища підприємств. Можливості результативного функціонування підприємств в обраному конкурентному середовищі можна

* Науковий керівник — Мандич О.В., д.е.н., доцент

визначити наявність певного кола стратегічних конкурентних переваг.

Категорію «конкурентні переваги» слід розглядати через конкурентоспроможність. Сутність конкурентних переваг на протязі багатьох десятиліть досліджували чимало вчених-економістів. У більшості з них є своя особиста думка щодо визначення сутності конкуренції, її зв'язку з іншими категоріями, впливу на діяльність господарюючих суб'єктів, поняття «конкурентна перевага».

Так, М. Портер в своїй книзі наголошує, що «конкурентні переваги по суті виникають з тієї вартості, яку компанія здатна створити для своїх споживачів і яка перевищує витрати по її створенню. Вартість — це те, що покупці готові оплачувати: висока вартість обумовлюється або нижчим рівнем ціни в порівнянні з ціною конкурентів на аналогічний продукт, або наданням унікальних вигод, що реабілітують вищу ціну» [2, 5]. Особливістю запропонованої теорії М. Портера є можливість використання категорії конкурентної переваги як на макро-, так і на мікрорівні. М. Портер виділяє фактори конкурентної переваги на рівні країни, які називає детермінантами конкурентних переваг чи властивостями країни. Також, М. Портер вказує, що ступінь прояву конкурентної переваги залежатиме від обліку на підприємствах факторів, що визначають конкуренцію в окремих галузях.

Ж. Ламбен розуміє конкурентні переваги як «характеристики, властивості товару або марці, які створюють для фірми певну перевагу над своїми прямими конкурентами. Ці атрибути або характеристики можуть бути самими різними і відноситися як до самого товару (базовою послуги), так і до додаткових послуг, супроводжуючих базову, до форм виробництва, збуту або продажів, специфічним для фірми або товару» [4]. У визначенні Ж. Ламбена позитивним є наголос на тому, що конкурентні переваги є відносними, тому що визначаються порівняно з конкурентами, що займають якнайкращі позиції на товарному ринку або на його окремих сегментах. Одночасно слід зазначити, що визначення конкурентної переваги через призму властивостей і характеристик товару може призвести по ряді випадків до підмін понять конкурентних переваг та якості товару, яка також визначена сукупністю властивостей певного товару. У зв'язку із зазначеним, сутність конкурентних переваг на основі характеристик та властивостей товарів, на нашу думку, є недоцільною.

Теорія конкурентних переваг М. Портера і дослідження Ж. Ламбена розвинуті в роботах П. С. Завьялова, Р. А. Фатхутдинова, Р. А. Азоева, А. П. Челенкова. Ці автори уточнюють сутність конкурентних переваг. П. С. Завьялов надає найбільше узагальнене визначення конкурентної переваги, під якою слід розуміти «якості, які відсутні або менш виражені у суперників» Так, конкурентні переваги слід розглядати як важливий показник рівня конкурентоспроможності економічного об'єкту на будь-якому рівні. Позитивною рисою даного визначення є спроба зв'язати сутність конкурентних переваг та конкурентоспроможності. Однак характеристику конкурентних переваг, як одного з показників конкурентоспроможного розвитку, слід визнавати все ж таки невірною, так як конкурентні переваги мають власну сутність. Щодо відмінну від сутності поняття «конкурентоспроможність» [3].

Крім того, володіння господарюючими суб'єктами якостями, що відсутні у конкурентів, неоднозначно свідчить про їх позитивний чи негативний вплив на результативність їх виробничо-господарської діяльності. Отже, не гарантує суб'єктам господарювання отримання конкурентних переваг в якій-небудь сфері.

Література.

1. Балабанова Л.В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств : Монографія / Л.В. Балабанова, В.В. Холод. - Донецьк: Дон ДУЕТ, 2006. - 294 с.
2. Іващенко О.В. Економічна сутність категорії «ринку» / О.В. Іващенко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка і природокористування». Випуск 5.— Х:ХНАУ, 2007. — С. 161-165.
3. Іващенко О.В. Формування прибутку с сільськогосподарських підприємствах / О.В. Іващенко // Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент». Вип. 4 (35). — Суми : СНАУ, 2009. — С. 71-76.
4. Мандич О.В. Основні фактори формування ринкової позиції зерновиробників / О.В. Мандич // Вісник ХНТУСГ. Випуск 149. — Харків : ХНТУСГ, 2014. — С. 224-229.
5. Портер М. Международная конкуренция [Текст]: Конкурентные преимущества стран / М. Портер; пер. с англ. - М.: Международные отношения, 1993. - 896 с.

SEARCH DAMAGE IN THE ELECTRICAL SUPPLY NETWORK ON THE BASIS OF NON-LITHUANIAN LOGIC

In the computerized diagnosis of power supply damage, the heuristic knowledge of dispatchers can be combined with the information received from the network database and SCADA system. However, the nature of heuristic knowledge is inaccurate and uncertain. Also, information received from the remote control system contains uncertainty and may be incorrect or controversial. In this connection, in this paper, a method based on the theory of fuzzy sets is proposed for working with the uncertainty of the localization of damage in the power supply lines (ETL).

The task is developing some expert system which would be realized as a system of fuzzy output and would allow determining the place of malfunction in the power supply network on the basis of data received from hydro meteorological and informal knowledge of dispatchers.

Empirical knowledge of this problem area can be presented, for example, in the form of the following heuristic rules for a separate section of the transmission line:

1. If the wind is strong and the icing is low, then a malfunction occurred on this site;
2. If the precipitation level is high and the temperature is low, then the malfunction occurred on this site;
3. If there were no weather conditions that caused a malfunction, but nearby is a populated area, then a malfunction occurred on this site, etc.

That is, the a priori distribution power line 10 kV is divided into several sections. Such power lines may deviate from the substation a few.

As input meteorological parameters of the system of fuzzy output factors that influence the possible damage to the transmission line, expressed in fuzzy linguistic variables: "wind speed", "precipitation", "icing", "temperature", and as output parameters is fuzzy linguistic variable "occurrence of a malfunction". As terms of the set of linguistic variables, the term "low", "medium", "high" is used for both input and output parameters, since the possibility of a malfunction may be just as "low", "medium", "high". When the results of the research "failure" is "low" or "average", then we can neglect this and only when we get the result "high", so the most likely in this section of the power line and a malfunction occurred.

To the current meteorological data in the system of fuzzy logical conclusion also added fuzzy concepts: proximity to the forest area, which can be a factor in the damage, proximity to the reservoir, which may affect the physical properties of supports and metals, proximity to settlements and proximity to roads, which increases the likelihood of the human factor. False estimates of these factors are determined expertly for each section of each line.

For each of the meteorological input variables we create the functions of membership and determine their terms. Consider these calculations on an example of wind.

The degree of belonging of the parameter "wind" to the term "low", "medium" and "high" is calculated as follows:

$$\mu_{\text{low}}(x) = \begin{cases} 1 & \text{if } x \leq 10 \\ \frac{20-x}{10} & \text{if } 10 < x < 20 \\ 0 & \text{if } x \geq 20 \end{cases} \quad (1)$$

$$\mu_{\text{medium}}(x) = \begin{cases} 0 & \text{if } x \leq 10 \\ \frac{x-10}{10} & \text{if } 10 < x < 20 \\ \frac{30-x}{10} & \text{if } 20 \leq x < 30 \\ 0 & \text{if } x \geq 30 \end{cases} \quad (2)$$

$$\mu_{\text{high}}(x) = \begin{cases} 0 & \text{if } x \leq 20 \\ \frac{x-20}{10} & \text{if } 20 < x < 30 \\ 1 & \text{if } x \geq 30 \end{cases} \quad (3)$$

* Supervisor – Dr. Sci., Professor Tymchuk S.O.

The implementation of the fuzzy logical output of Mamdani has the form:

$$L_{i,j} = A3_i \wedge \left(O\delta_{hi,j} \wedge V_{ei,j} \vee O\delta_{ci,j} \wedge (V_{ci,j} \vee V_{ei,j}) \vee O\delta_{ei,j} \wedge (V_{ci,j} \vee V_{ei,j} \vee V_{hi,j}) \vee O_{ei,j} \vee T_{hi,j} \vee T_{ei,j} \vee \right. \\ \left. \Pi_{i,j} \vee P_{i,j} \vee H_{i,j} \vee D_{i,j} \right) \\ \mu_{Li,j} = \min \left(\mu_{A3i}, \begin{pmatrix} \max(\min(\mu_{O\delta hi,j}, \mu_{V_{ei,j}}), \min(\mu_{O\delta ci,j}, \max(\mu_{V_{cc,j}}, \mu_{V_{ei,j}}); \min(\mu_{O\delta ei,j}, \max(\mu_{V_{hh,j}}, \mu_{V_{ei,j}}, \mu_{V_{cc,j}}))); \\ \max(\mu_{O_{ei,j}}, \mu_{T_{hi,j}}, \mu_{T_{ei,j}}, \mu_{\Pi_{i,j}}, \mu_{P_{i,j}}, \mu_{H_{i,j}}, \mu_{D_{i,j}}) \end{pmatrix} \right) \quad (4) \\ i = 1, \dots, m; \quad j = 1, \dots, n.$$

where $L_{i,j}$ – linguistic variable "damage to j area of i TEP", $\square L_{i,j}$ – is the degree of belonging of the linguistic variable "damage to j -th area of and-nd TEP", m – number of transmission lines, n – number of allocated areas on each transmission line, $A3_i$ – the level of precipitation, $O\delta$ – level of icing, O – rainfall level, T – temperature of air, Λ – proximity to forest area, P – proximity to the reservoir, H – proximity to settlements, D – proximity to roads, $\square$ – accessory functions, indices h, c, v – terms low, medium, high.

For practical applications, this model is implemented in the MatLab package.

If a signal has been received about the breakdown of the transmission line, with what the protective equipment most often operates, indicating which line is damaged, then by entering the data received from the hydrometric center, it is possible to determine approximately at what stage it happened.

The application of fuzzy logic does not offer the complete refusal to use expensive means of determining the places of damage, but allows you to refine and speed up the search process without much cost to it.

КАМЕНЄВА Ю.В.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

КОНКУРЕНТНІ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

Так, стратегія – це набір специфічних правил та орієнтирів, дотримання яких дає змогу керівництву організації провести об'єднання усіх напрямків управлінської діяльності (процес синергізму) та підпорядкувати їх процесу досягнення спільних цілей. Стратегія являє собою довгострокову програму діяльності господарюючого суб'єкта, яка постійно контролюється, проходить оцінку та коригування в процесі виконання.

На нашу думку, саме стратегічне управління є основним можливим інструментом забезпечення належного рівня ефективності, а від вдалого застосування механізму генерування та

* Науковий керівник – Мандич О.В., д.е.н., доцент

імплементції стратегій залежить, власне, конкурентоспроможний розвиток аграрних підприємств. Узагальнення існуючих теоретичних положень до визначення сутності економічної категорії «стратегія» дає можливість пропонувати наступне трактування, яке найбільш повно відповідатиме результатам нашого дослідження. Стратегію слід не лише виокремлювати як інтегровану модель дій чи перспективний деталізований проект, а застосовувати в якості інструменту довгострокової конкретизації напрямку розвитку підприємства, який стосується всіх сфер та засобів його виробничо-комерційної діяльності, систем внутрішніх й зовнішніх зв'язків, а також можливостей посилення конкурентних позицій підприємства на обраному об'єктовому ринку [3].

Конкурентні стратегії являють собою основу конкурентної поведінки суб'єктів господарювання на ринку і описують механізм забезпечення конкурентних переваг. Конкурентні стратегії концентруються на підходах, що можна пов'язати з процесом управління, який спрямовано на встановлення і підтримку довгострокового конкурентоспроможного розвитку, чіткої ринкової позиції підприємств на обраному ринку в одній специфічній сфері підприємницької діяльності.

Визначення сутності «конкурентні стратегії підприємства» вітчизняними та зарубіжними науковцями [4]:

Г. Азоев «...план дій організації, спрямований на досягнення успіху у конкурентній боротьбі на певному ринку».

І. Ансофф «...стратегія, що концентрується на діях та підходах, які пов'язанні із управлінням та спрямовані на забезпечення успішної діяльності в одній специфічній сфері бізнесу (стратегічній зоні)».

Ю. Іванов «...ретельно розроблена програма заходів, які мають бути реалізовані організацією, з метою досягнення вигідної конкурентної позиції на ринку та адаптації організації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі».

М. Портер «...спрямована на те, щоб зайняти стійку і вигідну позицію, яка дасть змогу організації протистояти натиску тих сил, які визначають конкурентну боротьбу в галузі».

М. Саєнко «...спосіб отримання стійких конкурентних переваг в кожній СОБ підприємства шляхом конкурентної боротьби, задоволення різноманітних і мінливих потреб покупців краще, ніж це роблять конкуренти».

А. Томпсон, А. Стрікланд «...розроблення управлінських рішень, які спрямовані на встановлення і зміцнення довгострокової конкурентної позиції підприємства в конкретній галузі».

Н. Трен'єв «...стратегія конкурентної боротьби за кожною складовою портфелю бізнесів у різних видах діяльності».

А. Філатов «...стратегія підприємства у визначеній сфері діяльності, тобто в конкретній галузі або на конкретному ринку»

З. Шершньова «...це ділова стратегія організації, основою якої є стійка конкурентна перевага».

Різнорічність підходів щодо визначення сутності «конкурентних стратегій підприємств» дає можливість виділяти наступні синоніми:

- ділова стратегія;
- бізнес-стратегія;
- базова стратегія.

Однак, ситуація, що склалась на сьогоднішній день в сфері аграрного виробництва, зокрема, в діяльності сільськогосподарських підприємств малих та середніх за розміром, доводить, що теоретичні основи генерування, імплементції та реалізації конкурентних стратегій розвитку на практиці поки що не знаходять належного відображення. Це спричинено рядом, як суб'єктивних, так і об'єктивних факторів [2].

Література.

1. Балабанова Л.В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств : Монографія / Л.В. Балабанова, В.В. Холод. - Донецьк: Дон ДУЕТ, 2006. - 294 с.
2. Іващенко О.В. Економічна сутність категорії «ринок» / О.В. Іващенко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка і природокористування». Випуск 5.— Х:ХНАУ, 2007. — С. 161-165.
3. Іващенко О.В. Формування прибутку с сільськогосподарських підприємствах / О.В.

Іващенко // Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент». Вип. 4 (35). – Суми : СНАУ, 2009. – С. 71-76.

4. Мандич О.В. Основні фактори формування ринкової позиції зерновиробників / О.В. Мандич // Вісник ХНТУСГ. Випуск 149. – Харків : ХНТУСГ, 2014. – С. 224-229.

5. Портер М. Международная конкуренция [Текст]: Конкурентные преимущества стран / М. Портер; пер. с англ. - М.: Международные отношения, 1993. - 896 с.

КАПЛУНОВСЬКИЙ О.В.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Економічний зміст державної підтримки, на думку фахівців у галузі державного регулювання, полягає в розробці та реалізації системи державних програм науково-технічного, ресурсного, фінансового, консультативного, кадрового та іншого сприяння розвитку підприємництва [2].

На правовий аспект практичного застосування категорії «державна підтримка» у роботі «Правотворчість: теоретичні та логічні засади» звертають увагу В. Ковальський та І. Козінцев, які зазначають, що Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» (2004 рік), визначаючи засади державної підтримки, водночас не містить визначення провідного правового поняття «державна підтримка» [5].

Одну із спроб сформулювати юридичний термін «державна підтримка» зокрема сільського господарства здійснив І. Сафонов, який запропонував під даною категорією розуміти «законодавчо закріплені організаційні, економічні та правові механізми, завдяки яким аграрним товаровиробникам надається державна допомога компетентними органами з метою стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції, розвитку аграрного ринку й забезпечення продовольчої безпеки населення» [9].

Наукове узагальнення проблем державної аграрної політики, підтримки сільськогосподарських виробників в Україні також знайшло відображення в працях П. Саблука, М. Дем'яненка, О. Бородіної, О. Гудзь, А. Діброви, Т. Калашнікової, В.Онегіної, О.Кравченко та інших [1-6, 9].

На думку О. Гудзь, державна підтримка аграрного сектора економіки як основний механізм реалізації державної аграрної політики являє собою свідоме створення сприятливих економічних, правових, організаційних та інших умов розвитку сільськогосподарського виробництва, забезпеченого матеріальними та фінансовими ресурсами [1].

За визначенням А. Діброви, державна підтримка – це складова системи державного регулювання сільського господарства, що являє собою сукупність правових, фінансово-економічних, організаційних та інших заходів держави щодо стимулювання впливу на розвиток як сільськогосподарського виробництва, так і сільських територій у потрібному для суспільства напрямку [3].

Калашнікова Т.В. під державною допомогою пропонує розуміти систему заходів держави, спрямованих на забезпечення індивідуального відтворення на рівні самофінансування в умовах зниження ризиків, пов'язаних з несприятливими природними умовами та ринковим середовищем. Державна підтримка як невід'ємна частина державного регулювання, на думку автора, являє собою сукупність різних інструментів та форм економічного впливу на забезпечення конкурентоспроможності галузі на внутрішньому та зовнішньому ринках; страховий та екологічний захист; розв'язання соціальних проблем на селі, комплексний розвиток сільських територій [4].

* Науковий керівник – Кравченко О.М., к.е.н., доцент

Наступним етапом дослідження є представлення інформації щодо обсягів передбаченої Державним бюджетом підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Так, у Державному бюджеті України на 2018 р. передбачено на фінансову підтримку сільськогосподарського виробництва 945 млн.грн. (табл. 1), що становить 27,8 млн. Євро, або 1,4 Євро на гектар сільськогосподарських угідь (для порівняння: в країнах ЄС така підтримка сягає 200-300 Євро на гектар) [6]. Також передбачено 1 млрд.грн. фінансової підтримки розвитку фермерських господарств та 4 млрд.грн. державної підтримки галузі тваринництва [7].

У відповідь на це й з метою визначення справжнього стану, наприклад в галузі тваринництва, Асоціація тваринників України (офіційний сайт <https://usba.com.ua/>) провела опитування 54 підприємств-виробників продукції тваринництва по всій Україні про суми коштів, що необхідні їм для реконструкції та розширення підприємств. Результати опитування показали, що лише зазначені 54 підприємства потребують державного фінансування на загальну суму понад 2 048 250 000 грн.

Таблиця 1

Розподіл видатків бюджету по Мінагрополітики України

Видатки	Тис. грн
Міністерство аграрної політики та продовольства України, всього	14 154 691,7
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів	66 000,0
Дослідження, прикладні наукові та науково-технічні розробки у сфері агропромислового комплексу	132 644,9
Підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу	21 594,1
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі	5 000,0
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	1 000 000,0
Витрати Аграрного фонду пов'язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експортом об'єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду	52 200,0
Організація і регулювання діяльності установ в системі агропромислового комплексу та забезпечення діяльності Аграрного фонду	128 409,0
Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними	300 000,0
Державна підтримка галузі тваринництва	4 000 000,0
Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників	945 000,0

Джерело: складено за даними Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» [8].

Крім того, за останні 10 років обсяг підтримки коливається від 2,1 до 14,2 млрд.грн, а саме 12,2 млрд.грн (2008 р.) та 14,2 млрд.грн (2018 р.) проти 2,1-2,2 млрд.грн (2015-2016 роки). Головне – обсяг державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників встановлюється і затверджується кожного бюджетного року і лише на рік.

Таким чином робимо два висновки: по-перше, опрацювання вітчизняних друкованих джерел за даною тематикою дає можливість стверджувати про відсутність єдиного трактування сутності категорії «державна підтримка» зокрема підтримки сільського господарства; по-друге, державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників на 2018 рік не є достатньою, послідовною, стабільною, передбачуваною, що значно знижує дієвість запроваджених заходів.

Література.

1. Гудзь О. Фінансово-кредитна інфраструктура аграрної сфери України / О.Є.Гудзь // Економіка АПК. – 2009. - № 6. – С. 58-63.
2. Державне регулювання економіки: навч. Посібник / С.М.Чистов, А.Є.Никифоров, Т.Ф.Купенко та ін. – К.:КНЕУ, 2000. – 316 с.
3. Діброва А.Д. Державна підтримка як засіб забезпечення сталого розвитку сільського господарства України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://webmaster.btsau.net.ua/files/list/edition/ed_ravgpmagrt.pdf
4. Калашнікова Т.В. Удосконалення державної підтримки аграрних підприємств України в умовах глобалізації: моноґрафія / Т.В. Калашнікова. – Харків: «Влаве», 2014. – 280 с.
5. Ковальський В.С. Правотворчість: теоретичні та логічні засади / В.С.Ковальський, І.П.Козінцев. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 192 с.
6. Онегіна В.М., Кравченко О.М., Білецький О.С. Державна аграрна політика та підтримка тваринництва в Україні // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2018. – Вип.191.- 405 с. С. 77-92.
7. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств / Постанова КМУ від 7.02.2018 № 106; Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва / Постанова КМУ від 7.02.2018 № 107 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>.
8. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України від 07 грудня 2017 р. № 2246-VIII [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2246-1>
9. Сафонов І.П. Правова регламентація державної підтримки аграрних товаровиробників: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.06. – Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого. – Харків, 2007. – 24 с.

КОРНІЄНКО В.С.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Ринок зерна і продуктів його переробки має важливе значення для нашої країни, адже зерно - це основа продовольчої безпеки держави. Ринок зерна і продуктів його переробки - головний серед ринків сільськогосподарської продукції. Його формування безпосередньо пов'язано з ефективністю всієї системи агропромислового виробництва. У сформованих в даний час умовах господарювання виробництво зерна має стратегічне значення. Однак на сьогоднішній день даний ринок не достатньо вивчений, а рішення проблем щодо виробництва та експорту приймаються без проведення будь-яких серйозних досліджень.

Розвиток ринкових відносин в господарській діяльності передбачає їх здійснення в умовах невизначеності ситуації і мінливості економічного середовища. Неясність і невпевненість в отриманні очікуваного кінцевого результату стає реальною небезпекою непередбачених втрат і вимагає теоретичного осмислення категорії економічного ризику з розробкою можливих ситуацій щодо тенденцій розвитку вітчизняного ринку виробництва зерна.

Рослинництво - одна з основних галузей сільськогосподарського виробництва, яка задовольняє потреби населення в продуктах харчування, а промисловості в сировині. Важливим завданням рослинництва є збільшення виробництва продукції [1-3].

Технологія обробітку зернових культур - це комплекс агротехнічних прийомів, які виконуються в певній послідовності, спрямовані на задоволення біологічних вимог культури та отримання високого врожаю заданої якості і включає наступні етапи:

- передпосівна підготовка ґрунту;

* Науковий керівник – Шабінський О.В., д.е.н., професор

- внесення добрив;
- підготовка насіння до сівби;
- посів;
- догляд за посівами;
- збір врожаю [5, 7].

Зростання виробництва зерна і поліпшення його якості найбільш актуальне завдання агропромислового виробництва. Однак в силу обмеженості земельних ресурсів зростання обсягів виробництва повинно досягатися інтенсивним шляхом, тобто за рахунок збільшення врожайності зернових культур, яка в свою чергу впливає на ряд показників економічної ефективності.

На думку Г.В. Савицької [6, с. 126], обсяг виробництва сільськогосподарської продукції є одним з основних показників, що характеризують діяльність сільськогосподарських підприємств. Від його величини залежать обсяг реалізації продукції, рівень її собівартості, сума прибутку, рівень рентабельності, фінансовий стан підприємства, його платоспроможність та інші економічні показники. Тому аналіз господарської діяльності необхідно починати з вивчення обсягу виробництва продукції, і зокрема продукції рослинництва. У процесі аналізу вирішуються наступні завдання:

- обґрунтовуються і коригуються плани виробництва продукції;
- здійснюється систематичний контроль за виконанням плану виробництва продукції;
- визначається вплив факторів на обсяг виробництва продукції;
- виявляються внутрішньогосподарські резерви збільшення виробництва продукції;
- оцінюється діяльність господарства щодо використання можливостей збільшення виробництва продукції з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних факторів;
- розробляються заходи щодо освоєння виявлених резервів збільшення виробництва продукції.

Обсяг виробництва і обсяг реалізації продукції є взаємозалежними показниками. В умовах обмежених виробничих можливостей і необмеженого попиту пріоритет належить обсягу виробництва продукції, який визначає обсяг продажів. Але в міру насичення ринку і посилення конкуренції не виробництво визначає обсяг продажів, а, навпаки, можливий обсяг продажів є основою розробки виробничої програми. Підприємство має виробляти тільки ті товари і в такому обсязі, які воно може реалізувати.

Обсяг виробництва і реалізації продукції може виражатися в натуральних, умовно-натуральних, трудових і вартісних показниках. Узагальнюючі показники обсягу діяльності підприємства одержують за допомогою вартісної оцінки, для чого використовують постійні або поточні ціни.

Для оцінки виконання виробничої програми використовуються натуральні показники обсягів виробництва і реалізації продукції за окремими видами і групами однорідної продукції.

Умовно-натуральні показники застосовуються для узагальнення характеристики обсягів виробництва продукції.

Нормативні витрати праці також використовуються для узагальнення оцінки обсягів випуску продукції - в тих випадках, коли в умовах багато продуктового виробництва не представляється можливим висловити загальний його обсяг в натуральних або умовно-натуральних показниках.

Аналіз виробництва продукції рослинництва доцільно починати з вивчення її динаміки як за окремими видами, так і в цілому по рослинництву з оцінкою змін, що відбулися.

Для цього необхідно мати дані про обсяг виробництва продукції рослинництва в постійних цінах, а також про валовий збір продукції по кожній культурі за останні 5-10 років. На підставі цих даних розраховуються базисні і ланцюгові темпи росту.

На думку Г.В. Савицької [6, с. 212], дані про обсяг виробництва на 100 га сільськогосподарських угідь можна порівнювати з середніми показниками по району, області, а також з даними інших господарств. Це дозволить більш об'єктивно оцінити роботу господарства щодо збільшення виробництва продукції рослинництва.

Важливе значення для оцінки діяльності господарства має аналіз виконання плану за обсягом виробництва продукції рослинництва як по господарству в цілому, так і за окремими підрозділами. З цією метою фактичні валові збори продукції по кожній культурі зіставляють з запланованими, виявляють відсоток виконання плану та відхилення від наміченої програми.

На підставі такого порівняння можна буде зробити висновок про виконання плану виробництва продукції в галузі рослинництва не тільки в цілому по господарству, а й за окремими бригадами.

Як видно, економічний аналіз виконує дуже важливі функції в системі управління виробництвом і має важливе значення в процесі виявлення резервів збільшення виробництва продукції. Від того, наскільки глибоко і всебічно зроблено аналіз виробництва продукції, залежать оцінка діяльності господарства щодо використання наявних можливостей збільшення виробництва продукції, а також повнота і реальність виявлених резервів і як результат цього - подальше збільшення виробництва продукції, зниження її собівартості, зростання прибутку, рентабельності тощо.

Обсяг виробництва сільськогосподарської продукції є одним з основних показників, що характеризують діяльність сільськогосподарських підприємств. Від його величини залежать обсяг реалізації продукції, рівень її собівартості, сума прибутку, рівень рентабельності, фінансовий стан підприємства, його платоспроможність та інші економічні показники. Тому аналіз господарської діяльності необхідно починати з вивчення обсягу виробництва продукції, і зокрема продукції зернових культур. В процесі аналізу вирішуються наступні завдання:

- характеризуються джерела інформації, які залучаються для аналізу;
- вивчається динаміка і ступінь виконання плану реалізації та обсягу виробництва продукції в діючих і постійних цінах;
- обґрунтовуються чинники зміни реалізації продукції і проводиться їх кількісний вимір;
- оцінюється виконання договірних зобов'язань;
- аналізується якість продукції;
- оцінюється виконання плану за асортиментом і структурою продукції;
- обґрунтовуються резерви (можливості) збільшення обсягу виробництва і реалізації продукції;
- аналізуються показники ритмічності випуску і реалізації продукції;
- розробляються заходи щодо освоєння виявлених резервів збільшення виробництва продукції.

Як видно, економічний аналіз виконує дуже важливі функції в системі управління виробництвом і має виключно важливе значення в процесі виявлення резервів збільшення виробництва продукції. Від того, наскільки глибоко і всебічно зроблено аналіз виробництва продукції, залежать оцінка діяльності господарства щодо використання наявних можливостей збільшення виробництва продукції, а також повнота і реальність виявлених резервів і як результат цього - подальше збільшення виробництва продукції, зниження її собівартості, зростання прибутку, рентабельності тощо.

На обсяг виробництва продукції зернових культур значний вплив мають кліматичні умови. У зв'язку з цим для правильної оцінки виконання плану за звітний рік необхідно попередньо вивчити дані про валовий збір в динаміці за кілька років. Паралельно слід аналізувати зміни посівних площ і врожайності. Це дозволить виявити тенденції в зміні обсягу виробництва окремих видів продукції і встановити причини їх зміни.

Поряд зі збільшенням виробництва зерна особлива увага звертається на поліпшення якості зерна, і перш за все на розширення виробництва пшениці, а також важливих круп'яних і фуражних культур.

Для успішного вирішення цих завдань необхідно покращувати використання агротехніки, ширше впроваджувати високоврожайні сорти і гібриди, удосконалювати структуру посівних площ. Велике значення надається також ефективному використанню добрив.

Вихідною галуззю сільськогосподарського виробництва є рослинництво, особливо зернові культури. За даними бухгалтерського і статистичного обліку, на основі планової та звітної документації за результатами року вивчається хід виконання плану виробництва продукції зернових культур і її реалізація за видами, врожайність окремих культур, агротехнічні заходи. Встановлюється величина фактичного відхилення виробництва окремих видів продукції від планових і минулих років, зіставляється з планом її продажу та використання для внутрішньогосподарських потреб. Аналізується також вплив окремих факторів на зростання і підвищення ефективності виробництва продукції. В ході аналізу звертається увага на два основні

чинники, що впливають на обсяг валового збору продукції - розмір посівних площ і врожайність, а по групах однорідних культур, крім того, - і на структуру посівних площ. Розглядається виконання плану за посівними площами, врожайності та виробництва продукції рослинництва шляхом зіставлення планових даних за окремими культурами або групі культур з фактичними показниками. Це дозволяє виявити, за рахунок яких чинників (інтенсивних, екстенсивних) збільшилося виробництво продукції, визначити резерви валових зборів.

Після аналізу впливу факторів на обсяг валового виробництва необхідно більш детально проаналізувати виконання плану і динаміку посівних площ за культурами, встановити зміни в розмірі та структурі посівних площ і дати їм економічну оцінку. До важливих завдань аналізу належить виявлення і підрахунок резервів збільшення виробництва продукції зернових культур.

Фахівцям сільськогосподарських підприємств важливо вміти аналізувати ефективність сільськогосподарського виробництва, знаходити раціональні шляхи в підвищенні його віддачі. Всебічне вивчення досвіду роботи сільськогосподарських підприємств, а також структурних підрозділів, аналіз їх діяльності за певний період сприяють кращій організації праці на тій чи іншій ділянці, а отже, збільшення виходу продукції, зростання продуктивності праці, раціональному використанню виробничого потенціалу [8].

Щоб об'єктивно оцінити підсумки виробничо-фінансової діяльності автори пропонують застосовувати різні методичні прийоми аналізу: порівняння, угруповання даних, ланцюгова підстановка, балансовий метод, бальна оцінка результатів роботи, аналітичні таблиці, графіки і т.д. [7, 9].

Ряд авторів наголошує про те, що особливий інтерес представляють результати порівняльного аналізу фактичних і нормативних показників виробництва. Аналіз дозволяє зробити висновки про доцільність виробництва тих чи інших зернових культур в даній області [2, 4].

Заключним етапом аналізу є виявлення резервів збільшення продукції зернових культур. Виявлення резервів продукції рослинництва повинно здійснюватися за такими напрямками: розширення посівних площ, поліпшення їх структури і підвищення врожайності сільськогосподарських культур.

Література.

1. Заїка С.О. Аналіз виробництва продукції рослинництва: методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни / С.О. Заїка. - Харків: ХНТУСГ. – 2009. – 36 с.
2. Заїка С.О. Оперативний аналіз виробничої діяльності підприємств АПК [Навчальний посібник] Харків: Вид-во «Міськдрук», 2010. – 113 с.
3. Мазнев Г.Є. Адаптація інноваційних агротехнологічних рішень до умов різного ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств / [Г.Є. Мазнев, О.О. Красноручський, Н.Ю. Гаврилович та інші] // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування техніки і технологій для сільського господарства України: Збірник наукових праць УкрНАДІ прогнозування техніки і технологій для с.-г. виробництва ім. Леоніда Погорілого. – Дослідницьке: УкрНАДІПВТ, 2008. – Вип. 12 (26). – С. 13-23.
4. Мазоренко Д.І. Методичні підходи щодо економічного програмування урожайності сільськогосподарських культур / [Д.І. Мазоренко, Г.Є. Мазнев, О.О. Красноручський, Н.Ю. Гаврилович та інші] // Вісник СНАУ: Економічна серія. – Суми: Видавництво «Довкілля». - 2006. № 9. - С. 121-126.
5. Методика розробки технологічних карт та нормативів витрат на вирощування сільськогосподарських культур / [Д.І. Мазоренко, Г.Є. Мазнев, О.О. Красноручський, Н.Ю. Гаврилович та інші]. - Харків: ХНТУСГ. – 2003. – 50 с.
6. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємств / Г.В. Савицька. - К.: Знання, 2010. - 654 с.
7. Технології вирощування зернових і технічних культур в умовах Лісостепу України / За ред. П.Т. Саблука, Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнева. – Харків: ХНТУСГ. — 2007. – 633 с.

8. Технології вирощування зернових і технічних культур в умовах Лісостепу України / За ред. П.Т. Саблука, Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнєва. – 2-е вид., доп. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 720 с.

9. Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур з різним ресурсним забезпеченням / За ред. Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнєва. – Харків: ХНТУСГ. – 2006. – 725 с.

КРИВОБОК Г.Ю.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ІННОВАЦІЙНИЙ РЕЙТИНГ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНІ ОЦІНКИ ТА ПОРІВНЯННЯ

Особливе значення науково-технічної та інноваційної сфери в сучасному світі обумовлюється тим, що саме нові знання та нові технологічні рішення стають визначним чинником конкурентоздатності не лише окремих виробників, а й цілих країн. За інших однакових умов успішними є саме ті національні економіки, в яких сформовані найбільш сприятливі умови для створення та впровадження інновацій. Формуючи систему стимулювання інноваційної діяльності, різні країни вдаються до специфічних підходів і методів, що в підсумку стає основою національної інноваційної моделі. Підвищення рівня інноваційності є не лише засобом активного розвитку, а й важелем забезпечення незалежності країни, її конкурентоспроможності у сучасному динамічному середовищі.

Оцінка рівня інноваційного розвитку проводиться на різних рівнях залежно від потреб аналізу. Моніторинг виконання завдань і оцінювання отриманих результатів за допомогою системи показників і індикаторів розглядається у провідних країнах світу, як важлива складова ефективної науково-технічної політики.

Наразі в світовій спільноті для оцінки інноваційної діяльності країн використовується безліч індикаторів. Розглянемо позицію України за найбільш поширеними з них – індексом глобальної конкурентоспроможності та європейським інноваційним табло.

Згідно з даними, наведеними у звіті Світового економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність за 2016-2017 рр., Україна посіла 85-е місце серед 138 країн світу, втративши за рік п'ять позицій. Вже традиційно, рейтинг очолили Швейцарія та Сінгапур [1]. До десятки країн з найвищим рівнем конкурентоспроможності, як і в попередні роки, увійшли США, Нідерланди, Німеччина, Швеція, Великобританія, Японія, Гонконг та Фінляндія. Індекс глобальної конкурентоспроможності складається зі 113 змінних, що згруповані у 12 контрольних показників за трьома основними групами субіндексів: «Основні вимоги», «Підсилювачі продуктивності», а також «Інновації та фактори вдосконалення». Україна погіршила свої позиції у 7 з 12 основних показників. Разом із тим поліпшилась динаміка складової «Інновації» (підвищення з 54 на 52 позицію). Це відбулося за рахунок показників: «Здатність до інновацій»; «Співпраця університетів та промисловості у дослідженнях і розробках»; «Державні закупівлі високотехнологічної продукції» (табл. 1).

* Науковий керівник – Квятко Т.М., к.е.н., доцент

Підіндекс «Інновації» та його складові для України за період 2012-2017 рр.

Показник	2012-2013		2013-2014		2014-2015		2015-2016		2016-2017	
	Рейтинг з 144 країн	бал (1-7)	Рейтинг з 148 країн	бал (1-7)	Рейтинг з 144 країн	бал (1-7)	Рейтинг з 140 країн	бал (1-7)	Рейтинг з 138 країн	бал (1-7)
Інновації	71	3,2	93	3	81	3,2	54	3,4	52	3,4
Здатність до інновацій	58	3,3	100	3,2	82	3,6	52	4,2	49	4,4
Якість НДІ	64	3,7	69	3,6	67	3,8	43	4,2	50	4,2
Витрати компаній на дослідження і розробки	104	2,7	112	2,7	66	3,1	54	3,4	68	3,3
Співпраця університетів та промисловості у дослідженнях і розробках	69	3,6	77	3,4	74	3,5	74	3,5	57	3,5
Державні закупівлі високотехнологічної продукції	97	3,2	118	3	123	2,9	98	3	82	3,1
Наявність вчених та інженерів	25	4,8	46	4,5	48	4,3	29	4,7	29	4,7

Іншою компонентою індексу при оцінці ступеня інноваційності є «Технологічна готовність», де враховуються технологічні запозичення та використання інформаційно-телекомунікаційних технологій. За цією рейтинговою позицією у 2016-2017 р. Україна посіла 85 місце (у попередньому році – 84). За критерієм «Модернізація виробничого процесу» Україна посіла 71 місце, втративши 3 позиції порівняно з попереднім роком. Незважаючи на певну суб'єктивність, яка традиційно супроводжує експертні оцінки, з наведених рейтингів можна побачити, що різнопланова криза, яку переборює Україна, безумовно призводить до зниження показників її глобальної конкурентоспроможності. Разом із тим, підтверджується закономірність активізації інноваційних ініціатив економічних агентів в умовах загострення кризових явищ, логіку якої обґрунтовували ще класики інноваційної теорії розвитку (Й. Шумпетер, Н. Кондратьєв, П. Друкер та ін.) [2].

Незважаючи на те, що Україна займає низьку сходинку за кількістю інновацій серед країн ринкової економіки, вона, в достатній мірі, забезпечена одним зі стратегічних ресурсів – людськими ресурсами. За цим показником індекс України склав 0,551 – це традиційно високе значення завдячує крім іншого відносно низькій вартості, а відповідно і доступності середньої та вищої освіти порівняно з країнами ЄС. Слабким місцем у національній інноваційній системі країни є макроекономічне забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності малих і середніх підприємств; рівень взаємодії інноваційних компаній; науково-дослідне співробітництво між приватним і державним сектором. Узагальнені ці складові в показнику «Зв'язки та підприємництво» і його значення одне з найнижчих в Європі – 0,128.

Отже, враховуючи прийняту в ЄС градацію, інноваційний статус України можна визначити як «Інноватор, що формується». Оцінки свідчать, що наша країна достатньо забезпечена населенням, яке здатне здійснювати інноваційну діяльність та володіє способами реалізації результатів цієї діяльності, але через низький рівень взаємодії вітчизняних інноваторів між собою, через недостатнє макроекономічне забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності малих і середніх підприємств, обмежене фінансування інноваційних проектів та НДДКР стримується інноваційний розвиток країни.

Література.

1. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Electronic source]. – Mode of access DOI: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017>
2. Квятко Т.М., Рижикова Н.І. Генезис теорій конкуренції та прикладні засади їх імплементації в інноваційно-інвестиційному розвитку соціально-економічних систем. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. № 4. С. 45-54.
3. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2015 рік: аналітична довідка DOI: <http://mon.gov.ua/content/Діяльність/Наука/2-3-ad-kmu-2015.pdf>.
4. European Innovation Scoreboard 2016 DOI: <http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/>

КУК О.С.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР УКРАЇНИ

Постановка проблеми: На сучасному етапі розвитку сільського господарства України, важливого значення набуває вирішення проблеми забезпечення населення якісними та доступними продуктами харчування, а також підвищення експортного потенціалу країни. Виробництво продукції олійно-жирового комплексу є однією із основних підгалузей рослинництва, тому особливу увагу приділяють вирощуванню та переробці насіння олійних культур.

Аналіз останніх публікацій: Проблеми економічних взаємовідносин в аграрно-промисловому секторі присвячені роботи відомих вчених економістів-аграрників таких як:

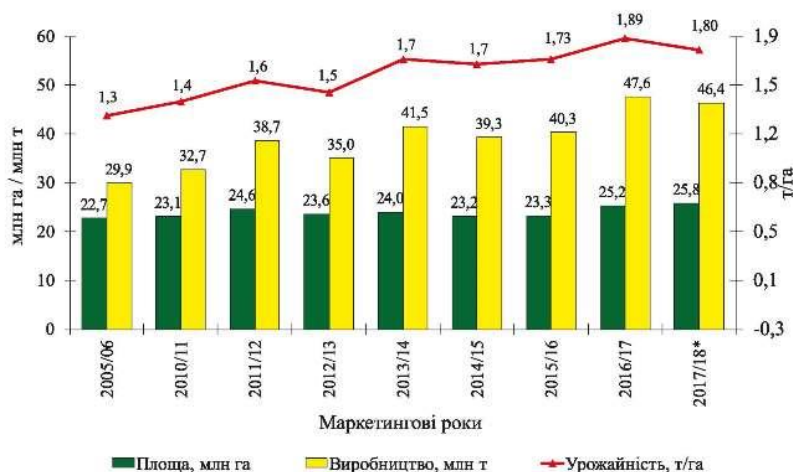
В.Я. Амбросова, В.Г. Андрійчука, В.І. Бойка, М.П.Вітковського, П.І.Гайдуцького, М.Я.Дем'яненка, М.Ю. Коденської, О.В.Крисального, П.А.Лайка, М.Й.Маліка, В.Я.Месель-Веселяка, Т.А. Мостенської, О.М.Онищенко, О.А.Рябчика, П.Т.Саблука, О.М.Шпичака, В.В.Юрчишина. В роботах цих учених основна увага приділяється підвищенню ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, розробки і впровадження механізмів державного регулювання, процесу ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, розвитку ринкової економіки, формування ринків аграрно-продовольчої продукції.

Виклад основного матеріалу: Соняшник належить до трійки найбільш вирощуваних у світі олійних культур. Обсяги виробництва його поступають лише соєвим бобам та ріпаку. У системі економічних взаємовідносин господарства, що вирощують соняшник, знаходяться в значній економічній залежності від його ринкової ціни, цін на пальне, добрива, засоби захисту рослин, які вони купують на ринку матеріально-технічних ресурсів та аграрно-продовольчої продукції. Оцінюючи прогнозовані показники очікується, що світове виробництво олійного насіння у 2017–2018 маркетинговому році досягне 577 млн т. При цьому частка соєвих бобів становитиме 60%, ріпаку — 12%, тоді як соняшнику — лише 8%. За прогнозами Міністерства сільського господарства США у 2017–2018 МР світове виробництво соняшнику становитиме

46,3 млн т, тобто менше попереднього сезону на 2,6%. Зменшення виробництва відбудеться під впливом зниження урожайності попри розширення посівних площ. Так, урожайність очікується близько 1,8 т/га, що на 4,7% нижче попереднього сезону. Посівна площа під культурою становитиме 25,8 млн га, що на 2,1% перевищить минулорічний показник (рис.1).

* Науковий керівник –Харчевнікова А.С., ст.. викладач

Рис.1 Динаміка виробництва соняшнику в світі

Незважаючи на позитивні перспективи прогнозується зменшення обсягів світової торгівлі соняшником. На зовнішніх ринках очікується реалізувати близько 1,99 млн т. Світовими лідерами з експорту насіння стануть країни ЄС-27, які, за прогнозами, експортують близько 17,6%, Аргентина — 13,5% та Україна — 7,5% загального обсягу зовнішніх продажів. Основними імпортерами соняшнику залишаються Туреччина та країни ЄС.

Щодо продукції, то найбільшим попитом на зовнішньому ринку користуються насіння соняшнику та продукти його переробки - соняшникова олія та шрот. Соняшкову олію українського виробництва експортують у понад 100 країн, основними покупцями цього продукту є країни ЄС, Китай та Індія.

Найбільшим експортером української соняшникової олії, як і шроту та макухи соняшнику, за підсумками 2016-2017 МР була фірма «Кернел», частка в загальному обсязі експорту зазначених видів продукції якої складає близько 20%. Перше місце серед експортерів соняшнику займає фірма «Нібулон» (таб.1)

Таб.1 Перелік експортерів соняшнику і продуктів переробки за період 2016-2017 рр.

Соняшник		Соняшникова олія		Шрот/макуха соняшнику	
«Нібулон»	41,87%	«Кернел»	19,90%	«Кернел»	24,11%
«Агропросперіс»	6,36%	«Бунге Україна»	9,27%	«Бунге Україна»	7,65%
«Альда Плюс»	5,81%	«Каргілл»	7,15%	«Каргілл»	5,55%
«Меріда О»	5,57%	МХП	5,20%	«Агроінтер»	5,00%
«Укрторг-Компані»	3,40%	«Дельта Вілмар СНД»	3,51%	«ТЕП Транско»	4,96%

Висновки: Виробництво олійних культур в Україні являється одним з найбільших у Європі, а активний розвиток торгівлі цією продукцією за кордоном є в подальшому перспективним для нашої держави, так перед вітчизняними виробниками постає питання необхідності ефективного державного регулювання з метою підтримки власного сільськогосподарського товаровиробника, що дасть змогу досягнути економічного зростання, виходу із кризи, а також вирішення фінансових і суспільних проблем, розвитку внутрішнього ринку. Впровадження нових технологій та залучення іноземного досвіду ведення господарства дасть українським аграріям можливість отримувати більш якісну продукції світового рівня, яка буде гідно оцінена на міжнародному ринку.

Література.

1. Бронін О.В. До питання економічної ефективності виробництва насіння соняшнику в ринковій економіці України // Вісник аграрної науки. — 2014. — №31. — С. 78—79.

2. Кузнецов О.М. Сучасний стан та перспективи розвитку галузі олійних культур в Україні з урахуванням світового досвіду // Економіка АПК. — 2012. — №27. — С. 33-35.

4. Невлад В.Ф. Сучасний стан і механізм функціонування ринку насіння соняшнику // Економіка АПК.-2015. -№44.-С.98-101.

5. Побережна А.А. Формування світового і вітчизняного ринків олійних культур // Економіка АПК. - 2011.- №18. -С. 91—96.

КУК О.С.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми: В Україні вирощування соняшнику традиційно посідає одне з головних місць у розвитку сільського господарства. Ця галузь має пріоритетне значення в забезпеченні продовольчої безпеки країни і формуванні бюджету країни, а також є важливою експортною культурою. Швидкі темпи росту споживання призвели до того, що в аграрному секторі України відбувся різкий перерозподіл посівних площ на користь олійних культур, де основну роль відіграє соняшник. Особливо актуальною залишається необхідність удосконалення технології вирощування соняшнику та визначення особливостей формування його продуктивності.

Аналіз останніх публікацій: Проблеми ефективного вирощування сільськогосподарських культур та підвищення ефективності виробництва насіння соняшнику і продукції його переробки висвітлені в працях відомих вчених Н.П. Олександрова, А.І. Барбашіна, В.Д. Гончарова, М.Г. Дворядкіна, В. П. Заслонкіна, П.Д. Половінкіна, К.С. Тернових та інших [2, с.49-51; 3, с.88-94]. У дослідженнях вчених вивчалися і аналізувалися різні аспекти діяльності олійножирового комплексу, його галузей в різні періоди розвитку держави, розглядалися проблеми організації вирощування соняшнику, а також пропонувалися теоретичні й практичні рекомендації з удосконалення технології виробництва.

Виклад основного матеріалу:

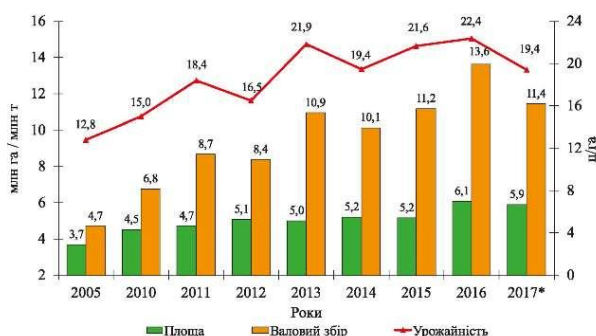
Для аграрного сектору України соняшник є важливою сільськогосподарською культурою, адже соняшник є високопродуктивною рослиною та з економічної точки зору дуже вигідним для вирощування. В Україні соняшник вирощують в усіх регіонах, проте найбільше в південних та центральних областях.

У 2018 році згідно аналітичній інформації прогнозується збільшення площі посіву соняшнику до 6,4 млн. га по всій території України, що на 5% більше за показник минулого року. Виходячи з цього у поточному році потенційний валовий збір даної культури очікується на рівні 15 млн. тонн, що буде на 10% більше за показник минулого року.

Майже третину грошових надходжень сільськогосподарські товаровиробники одержують від реалізації соняшнику. За останні десятиліття виробництво цієї культури зросло в 7–8 разів. У 2017 році в середньому було отримано 19,4 ц/га, що нижче рівня 2016 року на 13,3%. При цьому збирання врожаю проводилося з площі 5,9 млн га. У поточному ж році планується отримати 23,5 ц/га.

* Науковий керівник –Харчевнікова А.С., ст.. викладач

Рис.1 Динаміка виробництва соняшнику в світі

Зацікавленість виробників до соняшнику пояснюється високою його рентабельністю. При традиційній технології вирощування культури загальні витрати на 1 га в минулому році в середньому становили 13,5 тис. грн. Це в свою чергу дає можливість Україні займати лідируючі позиції у списку експортерів продукції в світі.

Але незважаючи на значні досягнення дана галузь потребує нових ідей та зусиль для отримання високих показників. Для отримання більш якісних показників аграріям необхідно провести ряд заходів, виконання яких призведе до покращення стану олійного підкомплексу шляхом інтенсифікації виробництва.

Можна виділити такі основні напрямки підвищення ефективності вирощування соняшнику:

- оптимізація регіонального розміщення посівів культури, виходячи з біологічних особливостей, технології вирощування, підбору ефективних засобів захисту;
- дотримання правил сівозмін;
- застосування інтенсивної технології вирощування і збирання, для зниження витрат на одиницю продукції;
- вирощування високоврожайних гібридів
- використання раціонально укомплектованих машин для обробки та збирання врожаю.

Висновки: Підвищення економічної ефективності виробництва й переробки соняшнику є складною та різнобічною проблемою. Для її вирішення необхідним є комплексний підхід, який буде торкатися економічних, організаційних і агротехнічних питань і дозволить забезпечити зростання обсягу виробництва, підвищення якості насіння, приріст урожайності та, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності української продукції як на внутрішньому ринку, так і на міжнародних.

Література.

1. Пітик О.В. Виробництво соняшнику в фермерських господарствах / О.В. Пітик // Економіка АПК. – 2017. - №45. – с.55
2. Суліма М.І. Економічна ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах / М.І.Суліма // Економіка АПК. – 2017. - №43. – с.94
3. Кучеренко С. Ю. Організаційно-економічні засади ефективного виробництва соняшнику в Україні. Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди / С. Ю. Кучеренко // Економічний вісник університету. – Вип. № 24/1. – 2015. – С. 45–48.
4. Лисогор В. М. Неформалізований аналіз інноваційних механізмів державного регулювання виробництва насіння соняшнику / В. М. Лисогор //
5. Федоряка В. П. Ефективність виробництва і реалізації соняшнику в Україні / В. П. Федоряка, Л. А. Бахчиванжи, С. В. Почколіна / Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – № 41 (2) – С. 139–144.
6. В Україні росте попит на високоолеїнову соняшникову олію [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/v-ukraini-roste-popit-na-visokooleinovu-sonasnikovu-oliu>

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ АГРОМАРКЕТИНГА В УКРАИНЕ

В экономике современной Украины агромаркетинг не получил должного практического развития, что является одним из факторов, снижающих конкурентоспособность украинских сельхозпроизводителей как на внутреннем, так и на внешнем рынке сельхозпродукции. Необходимость и целесообразность использования маркетинга в аграрной сфере не до конца осознается отечественными товаропроизводителями. Исследования показывают, что в стране порядка двух третей руководителей аграрных предприятий не понимают, какой экономический эффект можно получить от внедрения систем маркетинга на предприятии.

Недооценка роли и функций агромаркетинга в стратегиях отечественных предприятий и недостаточное внимание к этому фактору при разработке мероприятий государственного регулирования аграрного сектора национальной экономики и деятельности его субъектов ставит перед отечественной экономической наукой задание теоретического обоснования и дальнейшей популяризации этой составляющей экономической деятельности сельхозпредприятий. При этом представляется необходимым проанализировать современное состояние научных исследований, посвященных данному вопросу, с целью выявления общих тенденций, присущих таким исследованиям.

Современный этап развития аграрного сектора экономики Украины характеризуется формированием принципиально новых условий деятельности отечественных товаропроизводителей. Создается такая экономическая ситуация, при которой успешное функционирование аграрного бизнеса становится просто не возможным без дальнейшего развития рыночной ориентации производства [1]. Именно в этих условиях эффективным инструментом использования становится агромаркетинг, главная цель которого состоит в том, чтобы максимально быстро и результативно удовлетворить потребности потенциальных потребителей. Однако, в нынешних условиях экономического развития в Украине, маркетинг, особенно в аграрной сфере, пока что не получил должного уровня развития, что в свою очередь негативно отображается на деятельности отечественных товаропроизводителей, вследствие чего снижается эффективность их основной деятельности.

Сегодня вопросы, связанные с агромаркетингом находятся в центре внимания все большего количества ученых. Условно, их исследования, на наш взгляд, можно сгруппировать по следующим направлениям:

1. Стратегические исследования;
2. Исследования тактических (управленческих) действий;
3. Исследования внешней агромаркетинговой деятельности;
4. Исследования относительно государственного регулирования развития аграрных рынков;
5. Оценка эффективности агромаркетинговой деятельности.

Изучая результаты исследований, связанных с формированием маркетинговых стратегий в аграрной сфере, нами было определено, что в данный момент сельскохозяйственными предприятиями используются преимущественно отдельные функции и фрагменты стратегий маркетинга. В свою очередь, не целостная реализация концепций и стратегий не обеспечивает указанным предприятиям максимального эффекта. К тому же, сегодня, большинство товаропроизводителей, особенно мелкотоварных, не имеет возможностей реализовывать на практике всю систему маркетинга [2].

Ученые отмечают, что на данный момент каждое сельхозпредприятие при выборе обоснованной маркетинговой стратегии обязательно должно использовать совокупность научных подходов: системного, ситуационного и интеграционного. При этом основные методы разработки маркетинговых стратегий должны формировать три группы: графически-матричные

* Науковий керівник – Квятко Т.М., к.е.н., доцент

моделі, аналітично-експертні підходи і економіко-математическі моделі. Вже використання лише одного підходу при формуванні агромаркетингових стратегій не дає повної можливості виробити аграрній продукції врахувати вплив і вагу різних факторів як зовнішньої, так і внутрішньої середовища. Однак, незважаючи на наявність досягнень в агромаркетингу, пов'язаних з стратегічними дослідженнями, в даний час, так і не існує чіткого механізму розробки і впровадження науково обґрунтованих підходів формування маркетингових стратегій і їх реалізації в практичній діяльності сільськогосподарських підприємств.

В сучасній концепції маркетингу особливу увагу приділяється вивченню відповідних товарних сегментів цільових ринків підприємств [3]. Вже для того, щоб отримати максимальний економічний ефект товаропроизводителю необхідно володіти, як можна більшою кількістю достовірної інформації як до, так і після прийняття управлінських рішень. Однак, як свідчать практичні дослідження, сьогодні значительна частина виробників аграрної продукції приймає ці рішення, використовуючи превентивні і реактивні методи, що в подальшому сприяє зниженню рівня їх доходності.

Ефективність використання маркетингової інформації (пов'язаної з вивченням ринків) доведена передовим світовим досвідом. Так, наприклад, половину розничної ціни будь-якого товару, більшості розвинутих країн світу, становлять витрати на маркетинг. Наприклад, в м'ясному підкомплексі США в розничній ціні 1 кг говядини, що становить, наприклад, 6,5 дол. США, частка маркетингових витрат – 3,2 дол. США (або 49,2%), свинини, відповідно, – 5,2 і 2,7 дол. США (або 51,9%) [4]. В Україні ж, як правило, витрати на весь комплекс агромаркетингу відносять до витрат на збут (транспортні витрати), які в середньому становлять 12-18 % повної собівартості одиниці продукції.

Слід зазначити, що недостатній рівень розвитку тактичної складової маркетингової діяльності агропідприємств в Україні обумовлений двома причинами. По-перше, існує глибока інформаційна асиметрія більшості цільових ринків сільськогосподарської продукції, що ускладнює пошук, збір і аналіз інформації для прийняття рішень в управлінні маркетинговою і комерційною діяльністю аграрного підприємства. А, по-друге, існує проблема аналітики маркетингових витрат, про проявленні якої в їх оцінці вже сказано вище. Справа в тому, що в розвинутих капіталістичних країнах в структуру витрат на маркетинг входять всі витрати, пов'язані з дослідженнями, і з просуванням, і з розміщенням товарів, і витрати на інші пов'язані з забезпеченням продажів заходи. В нашій ж країні витрати, наприклад, на маркетингові дослідження взагалі не виділяються і відповідно фінансуються по залишковому принципу, що тільки поглиблює інформаційну асиметрію цільових ринків.

Література.

1. Бондарева Ю.Г. Роль агромаркетингу в підвищенні ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств. DOI: <http://www.ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/1142/1/Bondareva.pdf>.
2. Величко Т.Г. Напрямки формування та розвитку маркетингової діяльності агропромислових підприємств. Агросвіт. 2012. № 21. С. 17-20.
3. Квятко Т.М., Рижикова Н.І. Генезис теорій конкуренції та практичні засади їх імплементації в інноваційно-інвестиційному розвитку соціально-економічних систем. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. № 4. С. 45-54.
4. Квятко Т. М. Співвідношення категорій "ефективність" та "конкурентоспроможність": теоретичні засади досліджень, загальні риси та особливості. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. 2014. № 3. С. 157-162.

НЕЧИТАЙЛО О.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Земельні ресурси разом з іншими природними ресурсами (лісовими, водними, мінеральними, кліматичними) є компонентами оточуючого середовища, місцем існування людини. Їм належить активна участь у суспільному виробництві, вони є засобом виробництва і джерелом задоволення потреб людини, а також земельні ресурси є невід'ємною і основною умовою життя та функціонування процесу суспільного виробництва.

В аграрному секторі земельні ресурси – головний засіб виробництва, найважливіша складова частина ресурсної бази землеробства. Характер і якість земель, родючість сільськогосподарських угідь визначають ефективність аграрного виробництва, можливість розв'язання продовольчої проблеми, продуктивність праці в аграрній сфері [4].

В управлінні земельними ресурсами ефективність використання земельних ресурсів постає на перше місце. Ринкова економіка базується на отриманні прибутку від землі під час підприємницької діяльності. При цьому земельна реформа надала соціалізації та екологізації використанню землі, що позначилося на диференціації ефективності використання земельних ресурсів.

Ефективність використання земельних ресурсів та ефективне використання земельних ресурсів поняття нетотожні, але в їх основі лежить поняття раціональності. В.Трегобчук вважає, що сутність раціонального використання сільськогосподарських угідь полягає в отриманні високих сталих урожаїв сільськогосподарських культур за умов мінімізації затрат на одиницю продукції, збереження та примноження продуктивної сили землі як аграрного ресурсу, її охорони і захисту як складника довкілля, відтворення корисних властивостей ґрунтового покриву [1].

Ефективне використання земельних ресурсів у сільському господарстві слід розуміти як соціально-економічну категорію, що зображає відносини між людьми в процесі здійснення технологічних виробничих процесів, пов'язаних з виробництвом сільськогосподарської продукції, з метою максимального задоволення потреб населення в харчових продуктах для забезпечення відновлення природної родючості ґрунту, збільшення продуктивного потенціалу земельних ресурсів і їх використання в умовах високого рівня екологічності як цих ресурсів, так і середовища в цілому [2].

Ефективність встановлює причинно-наслідкові залежності виробництва. При чому надає опис ціни досягнення певного результату, а не йому самому. Підвищення ефективності використання сільськогосподарських угідь можливе у разі зацікавленості держави. Вона повинна регулювати земельні відносини зі збереження та поліпшення стану земельних угідь, їх використання за цільовим призначенням, створити умови для впровадження розширеного відтворення та інтенсифікації. Але показники видів ефективності також можуть різнитися залежно від організаційно-виробничих форм господарювання на землі. Тому виділяють загальні (характерні для всіх організаційно-виробничих форм) та індивідуальні (притаманні певній формі). З розвитком земельної економіки виникають нові види ефективності. Якщо економічну ефективність досліджують давно, то деякі види ефективності використання земельних ресурсів мало вивчені й потребують досліджень.

Література.

1. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні та практичні аспекти) / [В. Трегобчук, А. Юзефович, Д. Крисанов, Н. Скурська та ін.]. – К. : Інститут

* Науковий керівник – Крала В.Г., ст. викладач

економіки НАН України, 2003. – 259 с.

2. Уланчук В. Шляхи підвищення ефективності використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах регіону / В. Уланчук, Л. Альошкіна // Економка АПК. – 2009. – № 9. – С. 10–15.

3. Іванілов О. Економіка підприємства : [підручник] / Іванілов. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 728 с.

4. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні та практичні аспекти) / [В. Трегобчук, А. Юзефович, Д. Крисанов, Н. Скурська та ін.]. – К. : Інститут економіки НАН України, 2003. – 259 с.

5. Методика експертної грошової оцінки земельних ділянок несільськогосподарського призначення : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 червня 1999 р. № 1050 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1050-99-%D0%BF>.

ПОГОРІЛА Є.С.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ РЕСУРСНО-ТЕХНІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ

У рамках Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року більшість сімейних фермерських господарств товарного спрямування в Україні підлягають технологічній та екологічній модернізації, заснованій на оновленні основних виробничих фондів. Важко збільшити врожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин без застосування потужної енергонасиченої техніки [1, 2, 4]. Лише сучасні технічні засоби, які будуть адекватно підібрані до існуючої форми виробництва та є необхідними для впровадження нових високоефективних та енергозберігаючих технологій, забезпечать виробництво продукції кращої якості [1, 2, 3, 5]. Тому капіталомістка модернізація, яка в змозі забезпечити високу економічну ефективність, гарантує як високу якість, так і високу вартість товарного виробництва [5].

Заміна людської праці машинною та підвищення ефективності роботи повинні стати помітними наслідками модернізації. Однак, як [1] вказує, збільшення індексу заміщення і збільшення продуктивності праці в той же час це можливо лише за умови раціонального використання технічних засобів виробництва. Зростає потреба у машинах та устаткуванні, які підвищують продуктивність та полегшують фізичну роботу на фермі, обумовлені зростанням інтенсивності виробництва. Такі господарства повинні бути пристосованими до нових технологій, відповідно до вимог виконання програми розвитку аграрного сектору економіки.

Вимоги до машин і приладів є неоднаковими. Ця ситуація обумовлена як структурою існуючих фермерських господарств, так і галузевим спрямуванням, оскільки раціональний вибір машин та їх експлуатація тісно пов'язані з видами виробничої діяльності. Окрім високоякісного товарного виробництва, раціональний вибір повинен також включати економічні аспекти роботи машинно-тракторного парку.

Мета нашого дослідження полягала в оцінці технічної забезпеченості та рівня валового прибутку в фермерських господарствах. Зібрана інформація охоплює дані щодо використання земель, машинно-тракторного парку, матеріальних ресурсів, розмірів виробництва та характеру

* Науковий керівник – Власенко Т.В., к.е.н.

виробничих процесів, які застосовуються в господарствах.

У нашому дослідженні було вивчено 116 фермерських господарств, розташованих на території Харківської області. Значна кількість, а саме 90 фермерських господарств (78%) орієнтовані на рослинницьку галузь, при чому 35 об'єктів у цій групі виконували виключно діяльність з вирощування рослин.

Досліджувані об'єкти були розділені на три групи, які розрізнялись рівнем спеціалізації, для порівняльного аналізу. Тому фермерські господарства, які спеціалізувалися на продукції рослинництва, тваринництва та змішані, порівнювалися. Змішаний вид виробництва, тобто рослинництво та тваринництво, а в деяких випадках - сервісне виробництво було впроваджено у 18 господарствах. Хоча 8 господарств, що спеціалізуються на продукції тваринництва, складали найменшу численну групу; 2 з них спеціалізуються на виробництві молока, 5 з них у свинарстві та 1 на вівчарстві.

Середня площа ріллі становила 13,71 га, з яких 82% складають земельні угіддя, 14% - пасовища та 3% - садові та багаторічні насадження. Майже половина орних земель була призначена для обробітку зерна. В господарствах, що спеціалізуються на тваринництві та змішаному виробництві, переважають зернові культури і складають 69-65% площі ріллі, тоді як овочівництво переважало в фермерських господарствах (42% обробленої площі).

Рівень та ефективність використання машинно-тракторного парку оцінювалися як вартість нових машин, не враховуючи ступінь їх фізичного та економічного зносу.

Для порівняльного аналізу досліджувані об'єкти були розділені на три групи, які відрізняються за галузевою структурою виробництва. Фермерські господарства, де внесок певної діяльності перевищував 2/3 від загальної вартості, були кваліфіковані як спеціалізовані (рослинництво та тваринництво), а решта кваліфікувалися як змішані господарства.

Організація робочого процесу повинна бути пристосована до умов та факторів виробництва. Однак, по-перше, це вимагає ефективного застосування сільськогосподарської техніки в процесі управління [5].

У проаналізованих об'єктах було зареєстровано 126 тракторів, 107 причепів, 62 вантажівок, більшість - 410 машин та культиваторів пристроїв, а також 405 комбайнів та збиральних машин. В господарствах практично відсутні машини та пристрої для виробництва продукції тваринництва. Їх чисельність складає 46 одиниць, в тому числі 22 машини для виробництва кормів, подрібнювачі.

Рівень забезпеченості сільськогосподарською технікою та обладнанням на одне фермерське господарство становить 19 машин, інструментів та технічних приладів припадає на одну ферму, та 1,37 на 1 га оброблюваних земель. В кожному господарстві незалежно від виду виробництва є 2 трактори, 1 причеп, 4 машини та обладнання для культивування та 3 - для внесення добрив та захисту рослин.

У основних групах не було виявлено істотних відмінностей у кількісному обладнанні господарств та технічних засобів виробництва. Підприємства рослинницької галузі здійснювали найбільш економічно ефективну діяльність, оскільки рівень прибутковості даної галузі значно перевищує значення, отримане в інших основних групах. Ці відмінності виявилися статистично важливими.

Необхідно зазначити, що рівень оснащення сучасною технікою в фермерських господарствах України залежить також від аграрної політики, що проводиться урядом. Високі витрати на виробництво сільськогосподарської продукції не можуть бути відшкодовані цінами на неї. Тому держава повинна надавати фінансову підтримку сільськогосподарським товаровиробникам, розмір якої дозволяє отримувати їм прибуток на нормативному рівні. Разом з амортизаційними відрахуваннями вона повинна спрямовуватися на техніко-технологічне переоснащення аграрного виробництва. Передовий іноземний досвід напружував різні форми державної підтримки: дотації до цін на продукцію, що реалізується, на гектар земель сільськогосподарського використання або на одну голову худоби, прямі субсидії на придбання техніки.

Література.

1. Vlasenko T. Status and trends of agricultural enterprises in Ukraine in terms of market agricultural machinery/ T. Vlasenko, V. Vlasovets// Econtechmod: An international quarterly journal.- 2016. - Vol. 5. No.3. – P. 159-170.
2. Власенко Т.В. Simulation of development dynamics for management improvement of enterprise specialization/ Т.В. Власенко, В.М. Власовець//Technology audit and production reserves.- 2016.- №5 (4 (31)). - С. 9-15.
3. Власенко Т.В. Економічне оцінювання взаємовпливу основних чинників формування обсягу валової продукції сільського господарства в Харківській області/ Т.В. Власенко// Наука й економіка.-2007.-№2 (6).- С. 25-35.
4. Іванишин В.В. Організаційно-економічні засади відтворення і ефективного використання технічного потенціалу аграрного виробництва / В.В.Іванишин. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 350 с.
5. Швець Р. Проблемні питання здійснення державної фінансової підтримки фермерських господарств. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://justinian.com.ua/article.php?id=2878>

САМОЙЛЕНКО Д.Г.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ

Конкуренція є первинною та основною економічною силою, притаманною ринковій економіці, а також є необхідним атрибутом існування та розвитку ринку, в цілому. Наявність конкуренції, з однієї сторони, обумовлює прагнення, формує стимули та можливості суб'єктів аграрного виробництва до підвищення конкурентоспроможності своєї продукції, а з іншої визначає динаміку ринкової концентрації та посилення нерівності суб'єктів ринку в існуючому конкурентному середовищі, що визначає конкурентну структуру цільових ринків збуту продукції підприємств [2]. При цьому конкурентні структури основних об'єктових ринків продукції аграрних підприємств, як показали проведені дослідження, є наближеними до олігопсонії, яка не сприяє зростанню повноти задоволення економічних інтересів аграрних підприємств.

Загальні та спеціальні словники і розкривають основний зміст та сутність даної категорії також з різних сторін. Так, «конкуренція» (від лат — *conscitrol*) в перекладі – суперництво. Категорія є стародавньою, латинською. Її корення йде у постійну боротьбу за можливість існування, за покращені умови, при чому крайньою формою сутності даної категорії можна назвати виживання. Негативне ставлення до існування конкуренції спостерігалось ще з радянських часів. Так, в той час конкуренцію розуміли як жорстоку боротьбу між окремими капіталістами та країнами з капіталістичним утробом за джерела формування сировини, ринків збуту та сфери обігу капіталу, за одержання та максимізацію існуючих прибутків. Це було зумовлено приватною власністю на окремі засоби виробництва [4].

Трактування категорії «конкуренція» у вітчизняних економічних джерелах до 90-х років минулого століття було вузьким і тому конкуренція розглядалась лише з точки зору політекономії. Так, конкуренція – це анархія виробництва і перевага функціонування приватної власності. Сучасні підходи до сутності конкуренції розуміють її через способи та явища життя, через рупійні

* Науковий керівник – Мандич О.В., д.е.н., доцент

сили постійного суспільного розвитку. Також її можна визначити через передові інструменти можливостей економії ресурсів, через невід'ємні частини формування ринкових механізмів й через об'єктивний елемент формування товарного виробництва [3].

За напрямками прояву «конкуренцію» поділено на внутрішню та зовнішню. Зовнішня конкуренція являє собою об'єктивну конкуренцію, яка склалась через певну кон'юнктуру на ринку і діяла на виробничі підприємства незалежно від їх бажань та можливостей. За характером ринкового середовища виокремлюють чотири основні види зовнішньої конкуренції:

- чиста (або досконала) конкуренція;
- олігополія;
- монополістична (або недосконала) конкуренція;
- монополія.

Досконала (чиста) конкуренція є типом ринкового середовища, в межах якого діє велика кількість конкурентів та окремих суб'єкт господарювання, у прийнятті рішень зорієнтован на певне ринкове ціноутворення та своїми діями не впливає на процес формування ціни. Даний тип конкуренції є парадоксальним з огляду на те, що виробничі підприємства не відчувають конкуренції у своїй виробничо-комерційній діяльності, а існуюче конкурентне середовище не наполягає на зростанні результативності виробництва.

Олігополія (від грец. *oligos* – малий, незначний + *poleo* продаю) являє собою ситуацію, коли кількість конкурентів незначна або декілька окремих підприємств домінують на обраному ринку, створюючи при цьому сильну взаємозалежність. За таких умов кожне підприємство добре знайоме з діючими силами на ринку, а маневрування будь-якого з конкурентів відчуваться іншими суб'єктами господарювання. Олігополія є характерною в більшості випадків для недиверсифікованого виробничого підприємства, зокрема, підприємства із глибокою переробкою сільськогосподарської продукції. Тому, ми вважаємо, що сировинний сегмент аграрного ринку, в умовах якого товаровиробники реалізують свій товар дрібними за обсягами партіями з ціною, яку встановлено через співвідношення попиту та пропозиції на ринку, є добрим прикладом монополістичного виду конкуренції. Монополістична конкуренція – тип ринку, де за умов неоднорідної за обсягами пропозиції діє значна кількість дрібних підприємств за одночасним існуванням великої кількості споживачів.

Розглядаючи ринковий тип олігополії, як тип групової монополії, автор теорії монополістичної конкуренції, американський економіст Е.Х. Чемберлін виокремив наступне. На його думку «...оскільки кожен є монополістом і все ж таки має конкурентів, то ми в праві говорити про них, як про конкуруючих монополістів; і про сили, що діють у подібних ситуаціях, ми можемо сміливо говорити як про сили монополістичної конкуренції...»[4]. Для сучасного типу розвитку конкурентної боротьби в аграрній сфері більш характерними є риси монополістичної конкуренції. Це спричинено виробляємою сільськогосподарськими підприємствами продукцією (цукрові буряки, соняшник, зерно, м'ясо, молоко тощо), яка і не є стандартизованою, однак з можливістю реалізації крупнотоварними партіями, що відрізнятимуться за якістю та ціною.

Монополія характеризується безліччю споживачів та тільки одним окремим продавцем. Монопольне становище на сировинному сегменті аграрного ринку матимуть виробничі підприємства переважно науково-дослідного напрямку господарської діяльності, що реалізують елітний посівний матеріал чи чистопородних тварин.

Провівши дослідження за видами конкуренції, можна наголосити, що найбільш прийнятним та корисним для кінцевих споживачів є наявність досконалої конкуренції. Вона має усувати можливості зловживань на обраному об'єктовому ринку. При чому, одночасно найнебезпечнішим є формування монополістичного ринку.

Література.

1. Балабанова Л.В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств : Монографія / Л.В. Балабанова, В.В. Холод. - Донецьк: Дон ДУЕТ, 2006. - 294 с.
2. Іващенко О.В. Економічна сутність категорії «ринку» / О.В. Іващенко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка і природокористування». Випуск 5.– Х:ХНАУ, 2007. – С. 161-165.
3. Іващенко О.В. Формування прибутку с сільськогосподарських підприємствах / О.В.

Іващенко // Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент». Вип. 4 (35). – Суми : СНАУ, 2009. – С. 71-76.

4. Мандич О.В. Основні фактори формування ринкової позиції зерновиробників / О.В. Мандич // Вісник ХНТУСГ. Випуск 149. – Харків : ХНТУСГ, 2014. – С. 224-229.

5. Портер М. Международная конкуренция [Текст]: Конкурентные преимущества стран / М. Портер; пер. с англ. - М.: Международные отношения, 1993. - 896 с.

УШКАЛОВА Є.М.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

СТУПЕНЕВА ОСВІТА: ДОСВІД ШВЕЙЦАРІЇ

Освіта в Швейцарії завжди цінувалась як найвища у світі. Протягом століть, розроблялися методики викладання, які об'єднали кращі риси німецької, французької та англо-американської систем освіти. Незважаючи на всі вигоди і переваги, вищу освіту в Швейцарії не можна назвати непомірно дорогою. У багатьох державних вузах, вартість семестру не перевищує 500 швейцарських франків. Захмарні розцінки на навчання пропонуються тільки в елітних вузах.

Вищу освіту в Швейцарії можна отримати з економічних і лінгвістичних, інженерно-технічних і гуманітарних, а також прикладних і креативних спеціальностях. Крім того, у іноземних абітурієнтів користуються великою популярністю вузи, які готують фахівців у сфері готельного та ресторанного бізнесу, а також туризму — ця галузь навчання в Швейцарії не має рівних у світі. Фінанси і банківська справа - ще один напрямок, в якому освіту в Швейцарії можна сміливо віднести до розряду еталонних.

Навчання в Швейцарії передбачає масу можливостей отримання подвійного диплому. Видані університетами та коледжами швейцарські дипломи, високо цінуються роботодавцями.

Навчання в Швейцарії в усіх вузах передбачає однакові вимоги до віку абітурієнта - вступати в університет можна тільки з 18-ти років. Для вступу в державний університет, де навчання відбувається на французькій мові, абітурієнт із України має достатньо добре володіти цією мовою і успішно скласти комплексний екзамєн.

Навчання в Швейцарії англійською мовою можливе переважно в приватних вузах, для зарахування достатньо мати сертифікат про середню освіту та сертифікат про здачу мовного екзамєну (TOEFL з балами від 500 до 550 або IELTS не нижче 5,5-6,0).

У університетах з німецькою мовою навчання вимоги до абітурієнтів більш жорсткі - український атестат про середню освіту тут не вважається достатньою підставою для зарахування, тому перед вступом рекомендується або довчитись два курси у вітчизняному ВНЗ, або пройти навчання за програмою Foundation в Швейцарії.

Існують такі види програм:

Підготовчі програми. Освіта у Швейцарії за такими програмами пропонуються переважно тими вузами, в яких іноземні атестати про середню освіту не визнаються достатньою підставою для зарахування. Як правило, вони розраховані на 2 семестри.

Бакалавріат. Бакалаврські програми навчання в Швейцарії пропонуються класичними університетами, а також вищими професійними школами. Для отримання бакалаврської дипломної роботи в коледжі необхідно пройти повний курс навчання протягом 8 семестрів. ВНЗ з Болонською системою освіти, пропонують програми, які розраховані на 3 роки навчання і закінчуються виданням диплому бакалавра. Вища освіта в Швейцарії передбачає наявність ВНЗ, де

* Науковий керівник — Луценко О.А., к.е.н., доцент

практикується дворівнева система присвоєння вчених ступенів - випускники бакалаврських програм не отримують дипломів і можуть розраховувати на ступінь ліценціату, яку у ВНЗ інших країн необхідно підтверджувати.

Магістратура. Освіта у Швейцарії дає можливість отримати диплом магістра в університетах і вищих бізнес-школах. Середня тривалість навчання - 1,5 року. Вступити на магістерську програму можливо і не за своєю спеціальністю, але для цього потрібно пройти попередню підготовку на курсах аспіранта.

Післядипломні програми. Навчання в Швейцарії в докторантурі, розраховано не менше ніж на 3 роки навчання і передбачає написання наукової роботи за спеціальністю з наступним її захистом. Для вступу необхідно мати міжнародний магістерський або швейцарський диплом про завершення першої стадії університетської освіти в місцевому вузі.

МВА. Ці програми більш різноманітні, ніж в інших країнах Європи, терміни навчання різняться. Для зачислення необхідний не тільки диплом солідного вузу, але і 3-7-річний стаж роботи в крупній компанії. Навчання в Швейцарії робить можливим поступити на аналогічну програму і без вищої освіти. Умови для вступу - це успішна здача міжнародного іспиту за профіліруючим предметом та досить високим рівнем володіння англійською або німецькою мовою.

Таким чином, системі вищої освіти Швейцарії притаманні певні характеристики, одна з яких – самостійність вищих навчальних закладів, що виявляється у підходах до формування їх організаційної структури, визначення мети діяльності та розробки навчальних планів підготовки і робочих навчальних програм дисциплін. Проте, під час обміну досвідом ми не повинні сліпо копіювати ступені і методики, які використовують в освіті Швейцарії. Необхідна їх адаптація до умов нашої країни з точки зору традицій освітньої системи

Література.

1. Вища освіта в Швейцарії . сайт Престижних університетів. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ihkyiv.com/abroad/switzerland.
2. Навчання в Швейцарії. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.osvita.ua.

ЯНИЦЬКА Є.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ

Організаційна структура управління - це сукупність організаційно впорядкованих відносин і зв'язків між ланками та рівнями керівництва. Тобто, під структурою управління організацією розуміється упорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів, які знаходяться між собою в сталих відношеннях, що забезпечують їх розвиток як єдиного цілого. [1, ст. 105]

Організаційна структура управління включає в себе спеціальні підрозділи, що відповідають за реалізацію управлінських рішень. На практиці застосовують такі принципи формування підрозділів:

- функціональна модель: «один підрозділ одна функція»;
- процесна модель: «один підрозділ = один процес»;
- матрична модель: «один процес або один проект = група співробітників з різних функціональних підрозділів»;
- модель, орієнтована на контрагента: «один підрозділ = один контрагент (клієнт або

* Науковий керівник – Краля В.Г., ст. викладач

клієнтська група, постачальник, підрядник тощо.)

У багатьох сучасних компаніях організаційна структура управління підприємством побудована на принципах управління сформульованих ще на початку XX століття. Найбільш повне формулювання цих принципів дав німецький соціолог Макс Вебер (концепція раціональної бюрократії)[4]:

- принцип ієрархічності рівнів управління, при якому кожен нижчий рівень контролюється вищим і підпорядковується йому;
- принцип відповідності повноважень і відповідальності працівників управління місцю ієрархії; принцип поділу праці на окремі функції і спеціалізації працівників із виконуваних функцій;
- принцип формалізації і стандартизації діяльності, який би забезпечував однорідність виконання працівниками своїх обов'язків і скоординованість різних завдань;
- принцип знеособленості виконання працівниками своїх функцій;
- принцип кваліфікаційного відбору, відповідно до якого найм і звільнення з роботи здійснюється в суворій відповідності з кваліфікаційними вимогами. Це так звана бюрократична структура, з найбільш поширеним її типом – лінійна організаційна структура.

В рамках структури управління протікає управлінський процес (рух інформації і прийняття управлінських рішень), між учасниками якого розподілені задачі і функції управління, а отже - права і відповідальність за їх виконання. З цих позицій структуру управління можна розглядати як форму розподілу і кооперації управлінської діяльності, в рамках якої відбувається процес управління, направлений на досягнення наміченої цілі менеджмента. [2, ст. 107]

Якщо застосовувати різні моделі організації діяльності в межах окремих бізнес-процесів, то можна використовувати переваги тієї чи іншої організаційної моделі. При цьому для організації в цілому буде застосовуватися процесна організація основних структурних блоків, а в рамках окремих блоків можуть застосовуватися різні моделі наприклад:

- для організації структурного блоку, що реалізує бізнес-процес розробки нових і вдосконалення існуючих продуктів, доцільно використовувати матричну структуру;
- за певних умов для організації процесів відтворення ресурсів (залежність від монополістів-постачальників), відтворення засобів виробництва (використання підрядників для виконання робіт), просування і продажів (робота з обмеженими клієнтськими групами) доцільно використовувати моделі, орієнтовані на контрагента;
- структура фінансових служб буде виглядати звичніше при функціональній організації.

З усього вище сказаного можна зробити такий висновок: організаційна структура являє собою внутрішню будову організації, сукупність елементів системи і взаємозв'язків між ними, логічні співвідношення рівнів управління та функціональних областей, організовані таким чином, щоб забезпечити ефективне досягнення цілей. Особливості конкретних структур визначаються навколишнім середовищем, вибраним рівнем централізації, варіантом поділу праці і управління, а вибір тієї чи іншої структури - завданнями і умовами функціонування і розвитку організації та залежить від специфіки та особливостей бізнесу.

Література.

- 1.Новіков Б.В., Сініок Г.Ф., Круш П.В. Основи адміністративного менеджменту: Навч. посіб. /Б.В.Новіков// - К. Центр навчальної літератури", 2004.
- 2.Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Учебник. - пер. с англ. - М.: «Дело», 1994.
- 3 Організаційна структура підприємства: сучасні підходи та шляхи розвитку / Корнюхін С.В. - М.: Європейський центр за якістю, 2003. - 48с.
4. Осовська Г. Основи менеджменту: Підручник/ Г.Осовська, О. Осовський,. - 3-е вид., перероб. и доп. - К.: Кондор, 2006. - 661 с.

ФРОЛОВА А.М.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Одним із найважливіших факторів збільшення обсягів виробництва продукції на промисловому підприємстві, здобуття ним конкурентоспроможної позиції на ринку є забезпеченість його основними засобами в необхідній кількості та асортименті, а також повніше й ефективніше їх використання. Забезпеченість підприємства основними засобами, їх технологічний стан та рівень ефективності використання безпосередньо впливає на загальний фінансовий стан, конкурентоздатність продукції, обсяги виробництва продукції, а також на показники її якості, сортності, асортиментності.

Значну роль в діяльності та розвитку будь-якого підприємства відіграє ефективне застосування основних фондів. Завдяки цьому на підприємстві можна досягти зростання технічного рівня виробництва, збільшення економічного та виробничого потенціалу. З'являються більш широкі можливості для диверсифікації виробництва, випуску нового продукту, який буде більш рентабельним та більш бажаним для споживачів. Ефективність використання основних фондів також сприяє виробництву якісної продукції та зростанню продуктивності праці.

Для ефективної діяльності підприємства значну роль відіграє стан основних фондів. Необхідно зазначити, що їх технічний стан є матеріальним відображенням науково-технічного прогресу, який відіграє роль головного чинника в підвищенні ефективності здійснення виробничого процесу. Тому не дивно, що оцінення стану основних фондів є найбільш дієвим інструментом управління технічним забезпеченням.

Для підняття рівня використання основних фондів необхідно розробляти конкретні заходи, які дозволять досягти більшої віддачі основних фондів, а їх прикладне вживання дозволить використати існуючі резерви для підвищення їх ефективності.

Серед дієвих напрямів підвищення ефективності використання основних фондів є зростання продуктивності на одиницю часу роботи обладнання, найбільш можливе зменшення його простоїв; дотримання пропорційності і змінності у роботі обладнання; ефективний процес контролю, введення в дію прогресивних технологій, сучасних технологічних ліній, устаткування, машин, стрімке освоєння проектних виробничих потужностей.

Провідною ознакою зростання рівня застосування основних засобів на підприємстві є збільшення обсягу продукції, яка виробляється.

Напрями підвищення ефективності використання основних виробничих засобів можуть бути різноманітними.

1. Підвищення якості сировини, маючи на увазі збільшення кількості корисних речовин в сировині і його технологічність, можливості видобутку продукту. З підвищенням якості сировини вихід товарної продукції підвищується, а при тих самих діючих основних виробничих фондах підвищується фондівіддача. З урахуванням досягнень вітчизняної і зарубіжної практики це дозволяє збільшити фондівіддачу на 20-25%.

2. Зменшення втрат корисних речовин у відходах. Промислова утилізація відходів на місці їх виникнення дозволяє збільшити об'єми продукції до 20%, а фондівіддачу на 10-15%.

3. Впровадження досягнень сучасного науково-технічного прогресу і, в першу чергу, безвідходних, маловідхідних, ресурсозберігаючих технологій і техніки для їх здійснення. Це збільшує вихід продукції з того ж об'єму переробленої сировини і фондівіддачу. Сюди можна віднести впровадження нових систем автоматизованого управління основними виробничими фондами.

* Науковий керівник – Антощенко В.В., д.е.н.

Ми вважаємо, що підвищення ефективності використання основних засобів в даний час мають величезне значення, оскільки підприємства, що мають в своєму розпорядженні основні фонди, повинні не тільки прагнути їх модернізувати, але і максимально ефективно використовувати те, що є, особливо в існуючих умовах дефіциту фінансів і виробничих інвестицій.

Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних засобів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства.

Напрямки підвищення ефективності використання основних засобів повинні визначатися існуючим станом підприємства, зумовленим впливом зовнішніх і внутрішніх факторів середовища його функціонування.

Література.

1. Колеснік, Я. Відтворення основних засобів: види, форми та джерела фінансування/Я. Колеснік//Збірник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2009. – №4. – С.130-133.
2. Кузьмін, О. Економічна ефективність використання основних засобів підприємства/О. Кузьмін//Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №20(9). – С.240-245.
3. Олійник, Т. Інтенсифікація відтворення основних засобів аграрного виробництва/Т. Олійник//Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. – №2(10). – С.61.
4. Череп А. В.Ефективність використання основних фондів підприємства [Текст] / А. В. Череп, А. А. Клименко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 6. – С. 212-215.
5. Чорна І. О. Ефективність використання виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення [Текст] / І. О. Чорна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 2. – С. 212-216.

ЗМІСТ

БАРАНОВА К.І.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....3

ВОРОБІЙОВА Н.А.

СТАН ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ ТА ЗЕРНОБОБОВИХ
В УКРАЇНІ.....5

ВОРОНЦОВ С.М., НЕЧИТАЙЛО О.О.

УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРНИМИ ПЕРЕТВОРЕННЯМИ ТА СТРАТЕГІЧНИМИ
ЗМІНАМИ В ГОСПОДАРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ.....7

ГАЦЕНКО Н.Ю.

ІНТЕНСИВНІ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ: ВИМОГИ ЧАСУ8

ДАБАРСЬКА А.О.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВАМИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ10

ЖИВОТЧЕНКО В.В.

ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ13

КОЛЕСНИК А.А.

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА15

ЛЕПЬОХІН Д.В., ДЕМЧЕНКО Т.М.

БАНКІВСЬКІ РИЗИКИ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ17

ЛЕПЕХОВ І.С., ЛИХОПУД О.І.

ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО АГРОБІЗНЕСУ19

ЛЯШЕНКО А.Р., ГОРБАЧ П.Є.

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ20

МАРТИНЕНКО Ю.С., ЛИСЕНКО М.Ю.

ОСВІТА У США22

ПАШКО Є.Є.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ24

ПОДЛЕСНА А.О.

ВИРОБНИЦТВО СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ26

ПОРИВАЄВА Д.Ю.

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА
ПРОДУКЦІЇ СОНЯШНИК ТА МЕТОДИКА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ29

ПУТАЧ О.В., ФЕПА Д.В.

ІНВЕСТИЦІЇ У ІННОВАЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ32

ПУТАЧ О.В., ГРАБАР В.А.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА: УРЯДОВІ ПРОГРАМИ 2018	34
---	----

РОМАНАШЕНКО І.О.

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	38
---	----

РУДЕНКО І.С.

УКРАЇНА – СВІТОВИЙ ЕКСПОРТЕР ЗЕРНА	40
--	----

РУДЕНЬКА Я.Ю., ГОРБАЧ П.Є.

РОЗВИТОК КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	42
--	----

САПЕЛКІНА Н.М.

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ.....	45
---------------------------------------	----

СОЛОШЕНКО О.Ю.

SMART ТЕХНОЛОГІЯ ПРИНЯТТЯ РЕШЕНЬ.....	47
---------------------------------------	----

ТИШЕНКО Ю.О.

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ ЗА КОРДОНОМ.....	48
---	----

УШКАЛОВА Є.М.

ІННОВАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	50
---	----

ЦИМБАЛІСТ А.В.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	52
---	----

CHALAYA N.G.

CONCEPTS AND FUNCTIONS OF SCADA-SYSTEMS	54
---	----

ЮНАШ В.М.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	56
--------------------------------------	----

АЛЕКСАНДРОВ В.В., МИРНИЙ Є.В.

НАВЧАННЯ В АСПІРАНТУРІ У США	57
------------------------------------	----

КОВАЛЬ О.В., АКСЮТА Р.В.

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ – ОСНОВНИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ТА ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ.....	59
---	----

HRUHORENKO A.S., VYLYSK A.O.

INNOVATION AND INVESTMENT ACTIVITY IN NATIONAL ECONOMY: THE CURRENT	61
--	----

ДОВГОПОЛ Є.О.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКУ ДЛЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	62
---	----

БУРЯК С.О.

СУТНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА	64
---	----

ЗАІКА О.

SEARCH DAMAGE IN THE ELECTRICAL SUPPLY NETWORK ON THE BASIS OF
NON-LITHUANIAN LOGIC.....66

КАМЕНЄВА Ю.В.

КОНКУРЕНТНІ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ67

КАПЛУНОВСЬКИЙ О.В.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРОПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ69

КОРНІЄНКО В.С.

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР71

КРИВОБОК Г.Ю.

ІННОВАЦІЙНИЙ РЕЙТИНГ УКРАЇНИ:

МІЖНАРОДНІ ОЦІНКИ ТА ПОРІВНЯННЯ75

КУК О.С.

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР
УКРАЇНИ77

КУК О.С.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ В
УКРАЇНІ.....79

МИТРОПОЛЕНКО И.И.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ АГРОМАРКЕТИНГА В УКРАИНЕ.....81

НЕЧИТАЙЛО О.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ.....83

ПОГОРІЛА Є.С.

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ РЕСУРСНО-ТЕХНІЧНИМ
ПОТЕНЦІАЛОМ84

САМОЙЛЕНКО Д.Г.

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ86

УШКАЛОВА Є.М.

СТУПЕНЕВА ОСВІТА: ДОСВІД ШВЕЙЦАРІЇ88

ЯНИЦЬКА Є.

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ89

ФРОЛОВА А.М.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ПІДПРИЄМСТВА91

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Вісник

**студентського наукового товариства
навчально-наукового інституту бізнесу і
менеджменту Харківського національного
технічного університету сільського
господарства імені Петра Василенка**

(Збірник наукових праць)

ВИПУСК № 1 /2018

Відповідальний за випуск В.М. Онегіна

Підписано до друку 14.06.2018 р.

Формат 60×84¹/₈. Папір офсетний.

Гарнітура Garamond. Офсетний друк.

Умовн. друк. арк. – 14,5. Наклад – 100 прим.

Зам. № ____

Видавництво ТОВ «Смугаста типографія»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 4863 від 12.03.2015 р.

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 28 А; Тел.: (057) 754-49-42;

E-mail: zebra-zakaz@mail.ru